શ્રી

અભેમન્યુનો

ચકાવો.

બનાવનાર,

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શા. ફકીરચંદ કીલાચંદ.

આવૃત્તિ ૪ થી. પ્રત ૧૦૦૦.

(સર્વે હક સ્વાધિન રાખ્યા છે.)

અમદાવાદ.

ધી ડાયમંડ જ્યુબિલી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ. ઠે. સલાપોસ દરવાજે

પરીખ. દેવીદાસ છગનલાલે છાપ્યો.

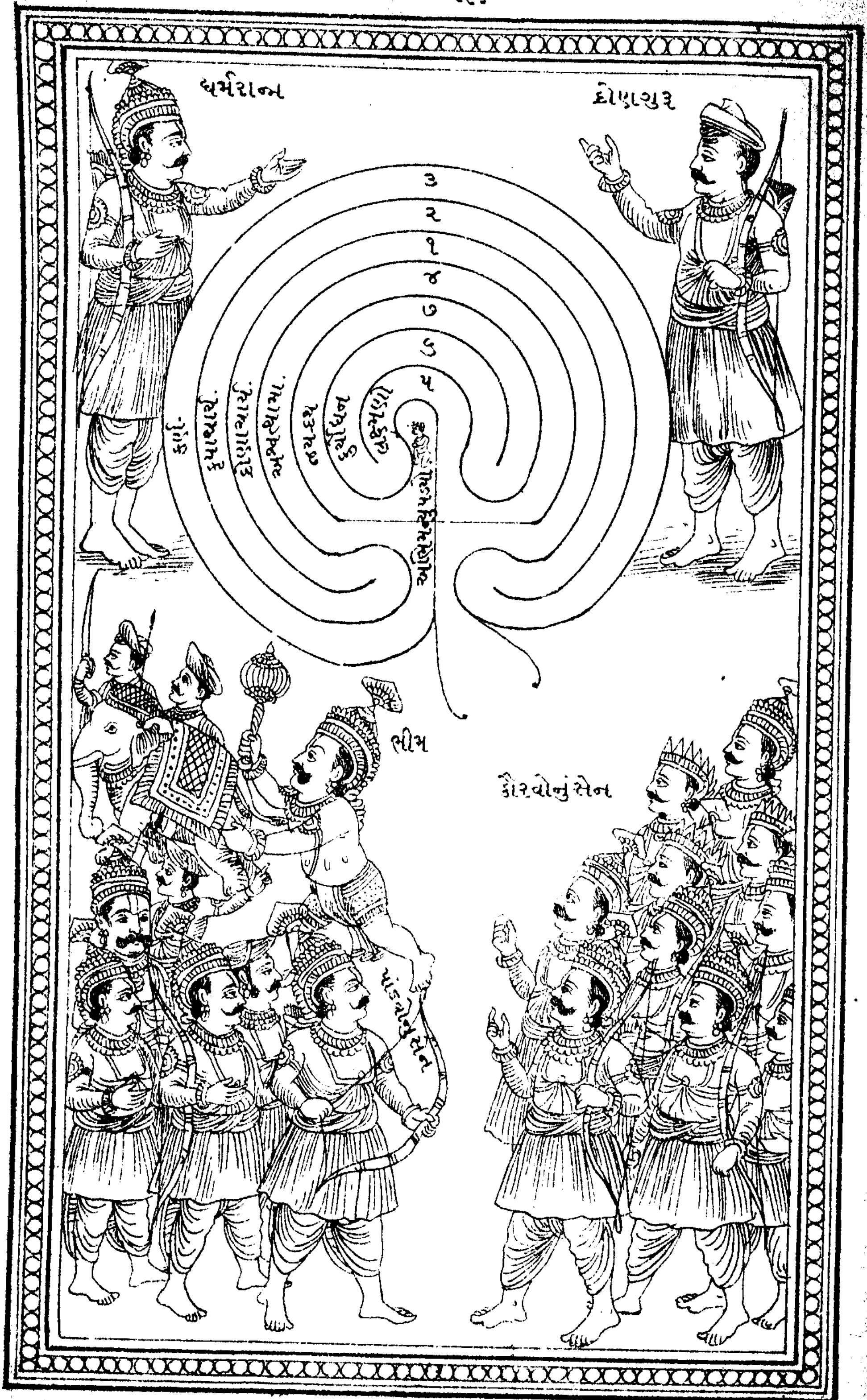
સંવત ૧૯૬૩ સને ૧૯૦૭

કીંમત રૂ ૦—૮—૦ આના.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગૂજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૯૯૧

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय
[गुजराती कॉपीराइट विभाग]
अनुक्रमांक १९९१ वर्गांक
पुस्तकनुं नाम અભિમન્યુનો ચકાવો
विषय

चक्रव्यूह.

અભેમાનનો ચક્રાવો.

૧૯૯૧

કડવું ૧ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અરજુનજી પાતાળે ગયો છે, તાડુકી દહીતને હણવા; કૌરવ પાન્ડવ પ્રથવી વીશે, રહ્યા ઉમંગે ઋખણવા. ॥ ૨ ॥ તંબુમાં જઇ દુરીયોધને, તેડ્યા મારથી યોદ્ધ; ગુરૂ સહીત બેસાડીને, કરવા લાગ્યો બોધ. ॥ ૩ ॥ ઓરે ગુરૂજી ઓરે ગુરૂજી, આપણ યુદ્ધ આદરવું; ફાવશે વઢતાં નર નાહી માટે, કાલે આરંભ કરવું. ॥ ૪ ॥ લાગ ભલો છે શત્રુને હણવા, માટે ખેલ બતાવું; દ્રોણ કહે તું મરે તોહે પણ, રણસ્થંભે નહી આવું. ॥ ૫ ॥ અર્જુનને મેં વિશ્વાસ દીધો, ત્યારે ગયો પાતાળ; માટે રણથંભ યુદ્ધ ન કરૂં, ધત્રાષ્ટરના બાળ. ॥૬ ॥ તવ દુરીયોધન રડી પડીયો, આરંભો યુદ્ધ માબાપ; તમે એ પ્રતીગના કરી છે, તે સહુ મુજને પાપ ॥૭॥ દ્રોણ કહે ફાવે તેમ કહે પણ, તે નહી કરૂ બુધ; તે કરતાં તારી મરજી હોયે તો, આરંભુ કોઠા યુદ્ધ. ॥ ૮ ॥ દુરીયોધન કહે તે યુદ્ધ કેવું, કહો માંડીને વાત; ગુરૂ કહે કે વઢવા માટે, રચવા કોઠા સાત. ॥ ૯ ॥ પેહેલો કોઠો પાશાણ કેરો, લોહ વજ્રનો બીજો; મંત્રવડે છે રચવાના, ત્રાંબાનો કોઠો ત્રીજો. ॥૧૦॥ ચોથો કોઠો રૂપાનો રચવો, પાંચમો કનકકેરો; છઠ્ઠો કરવો સપ્તધાતુનો, સાતમો ગોબર ઘેરો. ॥૧૧॥ પેહેલાને સો બીજાને બશે; ત્રીજાને ત્રણસે દ્વાર; ચોથે ચારસે પાંચમે પાંચસે, છઠ્ઠે છ ઘણા સાર. ॥૧૨॥ સાતમો કોઠો છાંણ માટીનો, તેને સાતસે દ્વાર; દ્વારે દ્વારે દસ દસ યોદ્ધા, સાતમે સાત હજાર. ॥૧૩॥ તે પ્રમાણે શીખ્ખર ધજા, ચઢતા ચઢતી હોય; મોખરે મારથી એક એક શોભે, ત્યાર થાવો તે કોય, ॥૧૪॥ છત્રપતી કહે ઓ મહારાજા, બેશ કર્યા મનસુબા; તમો જેને આગના કરો, તે રહે કોઠે ઉભા. ॥૧૫॥ દ્રોણે કહ્યું કે પેહેલે કોઠે, મોખરે રેવું માહારે; બીજે કોઠો લોહ વજ્રનો, રેહેવું કીરપાચારે. ॥૧૬॥ એટલે બોલ્યા અસ્વસ્થામા, સાંભળો માહારા તાત; ત્રીજે કોઠે હું રહેવાનો. કબુલ કરો વાત. ॥ ૧૭ ॥ દ્રોણ કહે તું રેહેજે બેટા, ચોથે રહો રાય કરણ; પાંચમે દુરીયોધન તું રેહેજે, આણજે શત્રુનું મરણ ॥ ૧૮ ॥ છઠ્ઠે કોઠે શલ્યરાય રેહેજો; સાતમે જેદ્રથ રાય, તવ સરવે

મળી કબુલ કીધું,રેહવાનું કોડા માંય.॥ ૧૯ ॥ પછી શકુની મામો બો-લ્યો, ગુરૂએ કીંધો વીવેક; ઓ દુરીયોધન પાન્ડવ દળમાં, પત્ર લખી દો એક, દુરીયોધને પત્ર લખીયો; કુવચને કુમતી; ઓરે પાન્ડવ યુદ્ધ વીનાતો અમથી રેહેવાતુ નથી.॥ ૨૦ ॥ પણ અરજુન સાથ કોલ કીધો, વઢવું ન હી રણથંભ; તે માટે અમે ઉભુ કર્યું છે, કોઠા યુદ્ધ આરંભ. ॥ ૨૧ ॥ તે કોઠામાં આવજો કાલે, સવારે પરવારી; એમ લખીને સ.તે કોઠાની, સર્વ બીના ગુજારી. ॥૨૨॥ પછી નીચે એમ લખીયું. છત્રપતી રાજન: આ-વવું ન હોય તો એમ લખજો, નહ'અમે ક્ષત્રી તન. ॥ ૨૩ ॥ એવું લ-ખજો કાંતો આવજો, ખાશો નહી ભુલથાપ; બેમાંથી એક કરો નહીતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥૨૪॥એવો પત્ર લખી મોકલીયો, શેવક કેરી સાથ; પાન્ડવ સભા કરી બેઠેલા, ત્યાં દીધો ધરમને હાથ. ॥૨૫॥ ધરમે આ-પ્યો નીકુળજીને, વાંચો મહાગ વીર; તે વેળા વન રમવા ગયેલો, અભે મન્યુ રણ ધીર. ॥૨૬॥ ગયેલો ગટોરગછ તેની સાથે, તે નવ જાણે વા-ત;નીકુળજીએ વાંચવા માંડયો, સભા વીશે સાક્ષાત. ॥૨૮॥ કોઠાયુદ્ધની બીના વાંચી, પડી પેટમાં ફાળ; વાજીંત્ર વાગતાં બંધ કરાવ્યાં, યુધી ષ્ટીર ભુપાળ ॥ ૨૯ ॥ શોકમાં પડીયા સહુ સભાસદો, બોલીયા ધરમ રાય; ઓ ભીમ નીગ આ યુદ્ધ કેરી, કોણ જાણે બીનાય. ॥૩૦॥ ભીમ કહે હું જાણતો નથી, દુષ્ટ તેનું યુદ્ધ માગે; શરીરનો કોઠો, કે વાવ્યનો કોઠો, કોઠો એનો લાગે. ॥ ૩૧ ॥ એટલે બોલ્યા દ્રુપત રાજા, સાંભળો ધ-ર્મ સુમતી; કોઠાયુદ્ધ સાંભળ્યું છે કાને, પણ હું શીખ્યો નથી. ॥ ૩૨ ॥ ગમે તે કોઇ જાણતું હશે,વાત નથી જરા જુઠી;બાસઠ પાનનું બીડું બના-વો,લે કોઇ સભામાં ઉઠી.॥૩૩॥ તવ શેદેવે બાસઠ પાંનનું,બીડું બનાવ્યું એક;ભરી સભામાં ફેરવ્યું કોઇ, રાખો અમારો ટેક. ॥૩૪॥ પણ કોઇએ બીડું નવ લંધુ, મુકી દીધુ સભા માંય; તંબુ વીસે સરવે તારૂણી, ર-ડવા લાગી ત્યાંય. ॥ ૩૫ ॥ ધરમને ઝર ઝરીઆં આવ્યાં,ભીમના નેત્ર-માં નીર;એવે વનમાંથી રમીને આવ્યો,અભેમન્યુ રણધીર. ॥૩૬॥ પો તાનાં વાજાં શાંભળ્યાં નહી,મનમા થયો ઉદાસ;માયાવી વીરા વીઘન છે કાંઇ, જૈ કરીયે તપાસ. ॥ ૩૭ ॥ એમ જાણી સભાની પાસે,રથેથી ઉત-રીયા; આકુળ વ્યાકુળ થઇ ગયેલા, ત્રાસ ભર્યા પરવરીયા. ॥ ૩૮ ॥ સરવેને ઉદાશમાં દેખાં, માયાવી બેશી ગયો: આઉકાર લેવા અભેમ-ન્યું, સભામાં ઉભો રહ્યો. ॥ ૩૯ ॥ તો પણ આઉકાર એને ન દીધો, તાલાવેલી લાગી તનમાં;એટલે ઘણું ઓછું આવ્યું, અભીમન્યુના મ-

નમાં. ॥૪૦॥ પીતા માહારો પાતાળ ગયો, તે કોણ દે આઉકાર; એવું વીચારતાં ધરમ સમજ્યા, રીસાઇ જાશે કુંવાર. ॥૪૧॥ ભીમને કહ્યું ધરમરાયે, વીરા ઉભા થાવો; રીસાળવો પેલો રોસાઇ જાશે, સમજાવી આહીં લાવો. ॥૪૨॥ આંસુ લુછતો ભીમ ઉઠયો, બોલ્યો મુખ વચન; આ વેળા શું માન્ય માગો છો, પધારો માહારા તન. ॥૪૩॥ તાત તારો પાતાળ ગયો છે, જોડે નંદ કીશોર; સોમણ દીવેલે દીવા વીના, છે અંધારૂં ઘોર. ॥૪૪॥ દુરીયોધને પત્ર લખ્યો છે, ચલાવી કુબુધ; હરામખોરે ઉભુ કર્યું છે, વઢવાનું કોઠાયુદ્ધ. ॥૪૫॥ તે કોઠા કોઇ જાણતા નથી, તે સારૂં બીડુ કીધું; ભરી સભામાં પડયું રહ્યું છે, કોઇ જને નવ લીધું. ॥૪૬॥ સાંભળીને અભેમાન ચાલ્યો, ખરવણ બાળ ન ચુકયું; સભાની વચમાં બીડું પડેલું, લેઇને મુખમાં મુકયું. ॥૪૭॥ છ ભાગનું બીડુ પોતે ખાધું, સાતમા ભાગનું જેહ; સરવ સભાને દેખાડીને, ભોમી મુકયું તેહ. ॥૪૮॥ તે પછી પોતે એવું બોલ્યો, મુજ જનેતાયે જણીયો; તે સમે માતાના ઉદરમાં, છ કોઠા વીધા ભણીયો. ॥૪૯॥ સાતમો કોઠો કૃષ્ણ મામાએ, ભણાવ્યો નથી મને; તે કોઠો ગમે તે રાખો માંથે, જો કોઇનાથો બને. ॥૫૦॥ એવું સાંભળી વરકોદરે, મનમાં કર્યો વીચાર; છાણ માટીનો ભાગવો કોઠો, તેમાં શી લાગે વાર. ॥૫૧॥ એવું સમજીને ભીમ ઉઠયો, મનમાં ધરી બહુ રીસ; પાનનો કટકો મોઢામાં મુકયો, સાતમો માહારે શીશ. ॥૫૨॥ એટલે સર્વ સભા હરખાઇ, વગડાવ્યાં નીશાન; બીડુ ચાવતો તંબુમાં ગયો, અરજુનનો સંતાન. ॥૫૩॥ શુભદ્રા તવ પુછવા લાગી, ઓ માહારા સંતાન; કોઠે જવા બીડુ કોણે લીધું, ગરગડીયાં નીશાન. ॥૫૪॥ અભેમન્યુ કહે માતા માહારી, સુરાતણ કામ કીધું; જો મુખ માહારૂં રક્ત થયું છે, યુદ્ધ બીડું મેં લીધું. ॥૫૫॥ વળણઃ ॥ બીડું લીધું મેં માવડી, યુધ્ધે જાવું કાલ; વદે; વલ્લભ તે સાંભળી, માતા બની બેહાલ.

કડવું ૨ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ॥૧॥ અભીમન્યુએ માતાને કહ્યું, બીડું બતાવ્યું વદન; તવ તંબુપર કાગ બોલ્યા, માઠા થયા શુકન. ॥૨॥ શુભદ્રાનું નેત્ર ફરકયું, પડી પેટમાં ફાળ; યુધ્ધે તુજને જાવા ન દેવું, ઓ-

રે માહારા બાળ. ॥ ૩ ॥ ખેલ લડાઞ્ગો કોણે ચડાઞ્યો, કરાવી મતી માઠી; શું માહારૂં ઘર ઘાલવા બેઠા, કેહેતી સભામાં નાડી. ॥ ૪॥ રૂદીયા ફાટે તેમ રડેછે, જરાએ ન રહે છાની; શુભદ્રાની નહી જોયેલી; કોઇએ પગની પાહાની. ॥ ૫ ॥ તે નારીએ મરીયાદા મુકી, ચાલી ઉઘાડે શીશ; આંસુડાં છુટે છાતી કુટે, નાંખે કારમી ચીસ. ॥ ૬ ॥ સભામાં આવી ક્રોધ ભરેલી, સર્વે થયા ઉદાશ; રક્ત લોચનની રામા દેખી, ધરમ પામ્યા ત્રાસ. ॥ ૭ ॥ એવામાં સુભદ્રા બોલી, ઠીકજ ખેલ લડાઞ્ગો; દીયરને જેઠ ભેગા થઇને, કુંવર માહારો ચડાઞ્યો. ॥ ૮॥ એકનું એક છે છોકરૂં માહારે, પીતા એનો પાતાળ; તેથી તમે મરાવી નાંખો, કયાં પેટનું છે બાળ. ॥ ૯ ॥ ધીક્કાર ધરમ જેઠ તમને, શાના તમે શત્યવાદી; પારકાં છોકરાં લડાવી મારો, ભોગવો પોતે ગાદી. ॥ ૧૦ ॥ શેદેવ દીયર ધીક્કાર તમને, ફરોછો ટીપણું ખોસી; કોડા વીત્રા શું જાણુતા નથી, નામ ધર્યું શીદ જોશી. ॥ ૧૧ ॥ લંગાટી વાળી વન સધારો, શરીરે ભશ્મજ ચોળો; વીદ્યા તમારી નાશી ગઇ તે, પોથાં પાણીમાં બોળો. ॥ ૧૨ ॥ નીકુળ દીયર ધીક્કાર તમને, છુટી પડી વરણાગી; છોકરૂં ચડાવી પોતે બેઠા, છેલાઇમાં લાહ્ય લાગી. ॥ ૧૩ ॥ ઓ ભીમશેન જેઠ હોરણી હોડા, આંખોમાં આંજો મેશ; ખાઇ ખાઇ ખાલી દીલ વધાર્યું, થયા ભાદરવાની ભેંશ. ॥ ૧૪ ॥ ભીમ કહે મુજને નવ કેહેની, હું છું જવાનો સાથે; મેં માહારા ભાગનો લીધો છે, સાતમો કોઠો માંથે. ॥૧૫॥ એટલે અતી આકળી થઇને, સુભદ્રા વદી વાણ; માહારા છોકરાને સમજાવો, નહીતો કાઢીશ પ્રાણ. ॥ ૧૬ ॥ સ્રીહત્યા હું આપીશ તમને, નેહી પડવા દઉ સાંસો; એમ કહી મુસ્તકને કેશે, ઘાલ્યો ગળામાં ફાંસો. ॥૧૭॥ ધરમ રાજા થરથર ધ્રુજ્યા, સાભળી ભાઈ વચન; ધીરજ ધર તું નહી જાય જુધે, રોકું છું તારો તન. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી અનુચરને દોડાઞ્યો, તેડાઞ્યો અભેમાન; સભામાં બોલાવી ધરમે કહ્યું, સાંભળ તું સંતાન. ॥૧૯॥ તારી મા બહૂ કલેશ કરેછે, વીપ્રીત થઇછે મતી; માટે કહુંછુ યુધ્ધે જવાનું, દીકરા તારે નથી. ॥૨૦॥ અભીમન્યુ કહે વડીલ કાકા, બીડું લીધું મેં આપ; જો કાલ્ય યુધ્ધે જાવું નહીતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૨૧ ॥ માહારી માતાનું પેટ લાજે, લાજે અરજુન તાત; નારીનો સ્વભાવ હોય એવો, છોને રડે મુજ માત. ॥ ૨૨ ॥ કોઇનું કહ્યું નહી માનવાનો, માટે ન કેહેશો અતી; ભરી સભામાં પાન ચાઞ્યું છે, કોહલા ચાઞ્યા નથી. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને કુંવર નાઠો, પો-

તાને તંબુ જાય; શુભદ્રા કહે જેઠ હમારા, હવે વલે શી થાય. ॥ ૨૪ ॥ એટલે શેદેવ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે ધરમ રાયઃ ત્રીકાળ જ્ઞાની વિદ્વાન જોશી, બતાવો કાંક ઉપાય. ॥ ૨૫ ॥ શેદેવ કહે સાંભળો વીરા, જો ભાગવું હોય દુઃખ; તો એની નારીને તેડાવો, દેખાડો ઓત્રાનું મુખ. ॥૨૬॥ ઓત્રાનું એ મોઢું જોશે તો,નહી નીકળે ઘર બહાર;માટે જેમ તેમ કરી તેડાવો,ઓત્રા એની નાર. ॥ ૨૭ ॥ ખાધેલું બીડુ ગળી જવાનો, નહી લે યુદ્ધનું નામ; તે માટે બીજુ બધુ મુકીને, પેહેલું કરો એ કામ. ॥ ૨૮॥ ધરમ કહે શેદેવ વીરા,તમે બતાવ્યું એમ;પણ સત જોજન વૈરાટ નગરી, તેથી આવી શકે કેમ.॥૨૯॥ જતાં આવતાં આઠસેં ગાઉ, તેડાવવી કેમ ફાવે; એકજ રાતમાં જનારો જૈને, શો રીતે તેડી આવે ॥૩૦॥ શેદેવ કહે વડીલ વીરા,શા સારૂ ગભરાવો,સાંડ સપાટે જૈને આવે, રાયકા લોક તેડાવો. ॥ ૩૧ ॥ એટલે આગના ધરમે કીધી, ઉઠો માહારા છડીદાર; તમે જાવો રાયકાને લાવો, જરા ન લાગે વાર. ॥ ૩૨ ॥ એટલે દશ વીસ દાસ ઉઠયા, રાયકા શોધવા સાર; સોધતાં સોધતાં હાથ આવ્યા, પંકાતા રાયકા ચાર. ॥ ૩૩ ॥ રાજા કાજો રૂપો રત્નો, એવાં ચારનાં નામ; તેમને તેડી શેવક આવ્યા, જયાંછે સભાનો ઠામ. ॥ ૩૪॥ બારણે ઉભા રાખી સભામાં, ગયો છડીદાર એક; ધર્મને કહ્યું ચારજણ આવ્યા, લાવ્યાકરી વિવેક.॥૩૫॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજા, સાંભળો માહારા દાસ; વારા ફરતી એકેક જણને, મોકલો માહારી પાસ. ॥ ૩૬ ॥ તવ છડીદાર બારણે ગયો, રાયકા ઉભા જયાંય; તેમાંથી રાજા રૈકાને કહ્યું, જાતું સભાની માંય. ॥૩૭॥ વળણ. ॥ જા તું સભામાં રાયકા, તેડે છે રાજન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણજો શ્રોતા જન.

કડવું ૫ રાગ થેકાવળી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાયરે,વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાયરે. ॥૧॥ રાજા રૈકાને આગના આપી, જા તું સભામાં સારરે; તવ હરખીને ગયો સભામાં, ક્ષણ ન લાગી વારરે. ॥૨॥ ધર્મના સનમુખ આવી ઉભો, પેહેલો કર્યો જુહારરેઃ મુજ હરખું કાંઇ કામ બતાવો,રાજાજી હું તૈયારરે ॥૩॥ ધરમ કહે રાજા રાયકા, વૈરાટ નગ્રે જાવોરે; અભીમન્યુની નારીને તેડી,કહો ભાઇ કયારે આવોરે. ॥૪॥ એટલે રાજો રાયકો બોલ્યો, હું હત્યારે જાવું રે;ઓતરાને તેડીને

હું, કાલે હાંઝે આવું રે. ॥૫॥ સુભદ્રા કહે એ નહી કામનો. કાઢી મુકો બાહાર રે; એટલે છડીદારે એ કાઢયો, ક્ષણુ ન લાગી વારરે. ॥૬॥ એટલે આવ્યો કાળો રૈકો, એણે કર્યાં પરણામરે; હું હે રાઝાજી, હું હે રાઝાજી, હું રે પડયું હે કામરે.॥૭॥ ધરમ કહે કાળા રૈકા, વૈરાટ નગ્રે જાવોરે; ઓત્રા રાણીને તેડીને ભૈ, કહો કયારે તમે આવોરે. ॥૮॥ એટલે કાળો રાયકો બોલ્યો, હું હત્યારે ઝાવું રે; ઓત્રા વહુને તેડીને કાલ, ત્રીજે પોંહોરે આવુંરે. ॥૯॥ શુભદ્રા કહે એ નહી કામનો, કાહાડી મુકો બાહારરે; તવ છડીદારે ઝાલ્યું પાંગોઠું, ધપ્પા માર્યા બે ચારરે. ॥ ૧૦ ॥ એટલે આવ્યો રૂપો રૈકો, એણે કરયાં જુહારરે; મજ હરખું કાંઇ કામ બતાવો, કરવા હું તૈયારરે ॥૧૧॥ ધરમ કહે રૂપા રૈકા, વૈરાટ નગરી જાવોરે; આપણી ઓત્રા વહુને તેડી, કહો ભાઇ કયારે આવોરે ॥ ૧૨ ॥ એટલે બોલ્યો રૂપોરૈકો, હાંઢય લેઇ હું ઝાવુંરે; તમારી ઓત્રા વહુને તેડીને, કાલે મધ્યાને આવુંરે. ॥૧૩ ॥ શુભદ્રા કહે મધ્યાન સુધી, કેમ રહે કુંવારરે મારા રડયાને ધકકે મારી, કાઢીમુકો બાહારરે.॥૧૪॥ તવ છડીદારે બારણે કાઢયો, જુએ સભાનો સાથરે; એટલે આવ્યો રતનો રાઇકો, હુકો ગ્રહ્યોછે હાથરે. ॥૧૫॥ હાથમાં સોનાનાં સાંકળાં છે, મંડીલ બાંધ્યું શીશરે; આંખ તણાતી મુછ મરડતો; આવ્યો ધોળે દીશરે. ॥૧૬॥ ધર્મના સનમુખ જૈને ઉભો, પેહેલો કર્યો પરણામરે; હું હે રાઝાજીહું હે રાઝાજી, હુરેપડયું હે કામરે. ॥૧૭॥ ધરમ કહે રત્ના રૈકા, વૈરાટ નગ્રે જાવોરે; ઓત્રા વહુને તેડી ને ભૈ, કોહો તમે કયારે આવોરે. ॥૧૮॥ રત્નો રૈકો એમજ બોલ્યો, હું હત્યારે ઝાવુરે; ઓત્રા વહુને તેડીને કાલે, પોહોરદીવશમાં આવું રે. ॥૧૯॥ પવન ગમની હાંઢયસે મારે, કંઠે ઘુંઘર માળરે; હુલાળી આકાશ ચઢેને પાણી પીએ પાતાળ રે. ॥૨૦॥ સુભદ્રા કહે પોહોર લમીતો, કરીશ કુંવરને વાર રે; જો વીરા વાયદો જુઠો ન પડે, લે મોંતીનો હાર રે. ॥૨૧॥ કયાંછે તારી પવન ગમની, બોલ્યામાં પડશે ફેરરે; હવે દીવશ રહ્યો નથી, સુરજ બેસશે મેર રે.॥ ૨૨ ॥ એટલે બોલ્યો રતનો રાઇકો, ઘેર જઇને લાવુંરે; પત્ર લખીને ત્યાર કરો હું, એટલી વારમાં આવું રે. ॥ ૨૩ ॥ પોહોર દીવશનું સાઢું કર્યું છે, તેડી લાવું તમ ઠામરે; સુર્યના ઉદય પેહેલો આવું, તો રતનો મુજ નામ રે.॥૨૪॥ એવું સાંભળી સુભદ્રાને, વળીઓ મન આરામ રે; સુર્યના ઉદય પેહેલો આવે તો, આપું દસવીસ ગામ રે. ॥૨૫॥ એટલે ચાલ્યો રતનો રૈકો, ગયો પોતાને ઘેરરે; સળેકડી સરખી સાંડ છોડી, લાવ્યો આનંદ ભેર રે.॥ ૨૬ ॥ શરીરે લાંબીને ઉંચી, હાડકાંનો છે ગાળો રે; સુભદ્રા કહે આ સાંડ લેઇ, શું તું જાવા વાળો રે.

॥ ૨૭ ॥ રૈકા કહે તું ધીરજ ધરજે,ઓરે માહારી બેહેન રે;એ સાંડ સ-રખી ન મળે બીજી,નહી જવા દેઉ એને રે.॥૨૮॥ ધરમ રાયે પત્ર લખા-વ્યો, બીના લખી તે માંઇરે;એ ઓત્રા વહુ કાગળો જળનો, આવીને કરજો હાંઇરે. ॥૨૯॥ એમ લખાવીને સહી કીધી, ધર્મને વૈરાટ રાયરે; રત્નાને કર પત્રજ આપી,કહ્યું કે થા વીદાય રે. ॥૩૦॥ એવે દીનમણી મેર બેઠો, સાંઢે થયો સવાર રે,આવીશ વેહેલો કહીને હંકારી,વાયુ વેધે તે વાર રે.॥૩૧॥ ગુર સપાટે જાય ઝપાટે,લાંબી છલંગો ભરતી રે; પવન ગમની પવન પેરે, ભોમીનું ગમન કરતી રે. ॥ ૩૨ ॥ વૈરાટ નગ્રમાં ઓત્રા કુંવરી, સુદ્રષ્ણા એની માત રે; મોહોલ વીશે સયનક્રુંકર્યું છે, પેહેલા ચોઘડીઆની રાત રે. ॥ ૩૩ ॥ તે સમે ઓત્રાને સ્વપ્ન આવ્યું, ઝબકીને એ જાગીરે; સુદ્રષ્ણાને બહાજી પડી, રડીને કેહેવા લાગીરે. ॥ ૩૪ ॥ વળણ. ॥ ઝબકી જાગી કુંવરી, કરતી આંસુ પાતરે; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, કહે સપનાની વાતરે.

કડવું ૬ રાગ હાલાવરી.

ઓ મા પેહેલા ચોઘડીયાની રાતરે,સપનું લાગ્યું ઓ માહારી માતરે; મને અઘોર સપન આવીયાં રે, ઓ હોહોહો રે.॥ટેક.॥ ઓ મા હું અને માહારો નાથરે,બેઉ વનમાં નીકળીયાં સાથરે ॥ એવું વન નોહોતું જોયું કદી રે, જાતાં જાતાં આવી એક નદી રે. ॥ અમે નદીના નીરમાં પેઠાં રે, નરનારી નૌકામાં બેઠાં રે. ॥ અડધી નદીયે ગયાં પાપ જાગ્યું રે,ઉંડા જ-ળમાં એ નૌકુ ભાગ્યું રે. ॥ તેથી તણાયો મુજ ભરતાર રે, હું તો તરીને નીકળી બહાર રે॥ જળમાં બુડી મુઓ મુજ નાથ રે, માહારે હેવાતણુ ન રહ્યું હાથ રે. ॥ મુને એવાં સપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હોરે.॥ માયે કહ્યું દીકરી રહે છાની રે,તારી રક્ષા કરે મા ભવાની રે. તારૂ સપનું સ-મુદર બેટ રે, પડજો ઘોજારી રાંડને પેટ રે. ॥ તારૂ સમણુ સુકે લાકડે રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ વળણ. ॥ એમ કહી સયન કરાવીયું,બીજું ચોઘ-ડીયું થાય; વદે વલ્લભ રડીને કહ્યું, સાંભળ તું મુજ માય. ॥

કડવું ૭ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા બીજા ચોઘડીયાની રાત રે, સમણુ લાગ્યું ઓ મહારી મા-તરે. ॥ મને અઘોર સ્વપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હેરે ॥ ટેક ॥ ઓ

મા હું અને માહારો કંથ રે, અમો નીકળીયાં વન પંથ રે. માહારા કંથે મને તરછોડી રે,તોહે પુઠે પડી કર જોડી રે.એવે સળગતો દવ આવ્યો રે, તેમાં સ્વામીએ દેહ જંપાવ્યો રે, તેમાં બળી ગયો મુજ નાથરે, જાણે ઉતર્યું હેવાતણુ હાથ રે. ॥ મુને એવાં સ્વપન આવીયાં રે, હો હો હો હો રે, ॥ માયે કહ્યું દીકરી રહે છાની રે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાની રે, તારૂં સમણુ જેની રૂદે ઝેર રે,પડજો બ્રહ્મ નીંદાળાને ઘેરરે. ॥ તારૂં સમણું વિશ્વાસ ઘાતીનેરે,ઓ હો હો હો રે. ॥ વળણ ॥ એમ સમજાવી દીકરી, કરાવીયું સયન; ત્રીજે ચોઘડીએ જાગીને, કરતી બહુ રૂદન.

કડવું ૮ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ત્રીજા ચોઘડીયાની રાત રે, સમણું લાગ્યું ઓ માહારી માત રે,મુને નઠારાં સપન આવીયાં રે,ઓ હો હો હો રે.॥ માતા મુજ નાથ બનીયો કેવા રે,જાણે ભુતના ભાઇના જેવા રે, થયો પાડા ઉપર સ્વાર રે, કોટે પેહેર્યા કરેણાના હાર રે, અંગે લોહ તણા સણગાર રે, માંથે શઘડીમાં ધીખે અંગાર રે. ગળે મનુશ મુસ્તકની માળા રે, મોઢે રૂધીરના ઓઘરાળા રે, એ તો દક્ષીણ દીશામાં જાય રે,ઠીબમાં ખીર રોટલી ખાય રે. આગળ ભુત ને ભૈરવ નાચેરે, વળી વંતરી ચુડેલ જાચે રે, માંથે સમળી સીચાણા ભમે રે, તે તો તારા જમાત્રને ગમે રે. ॥ એવાં ભયંકર સ્વપ આવીયાં રે, ઓ હો હો હો રે.॥ માયે કહ્યું દીકરી રહે છાની રે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાની રે, તારૂં સમણુ સમુદર બેટ રે, પડજો ઘોજારી રાંડને પેટ રે, ॥ તારૂ સમણુ સુકે લાકડે રે ઓ હો હો હો રે. ॥ વળણ. ॥એમ કહી સયન કરાવીયું,ચોથું ચોઘડીયું થાય;વદે વલ્લભ કહ્યું જાગીને, સાંભળ તું મુજ માય. ॥

કડવું ૯ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ચોથા ચોઘડીયાની રાત રે,સમણું લાગ્યું ઓ માહારી માતરે; મને સાચાં સપન આવીયાં રે,ઓ હો હો હો રે, ॥ માહારો સસરો ગયા પાતાળ રે,સાથે મામાજી શ્રીગોપાળરે,રડયા કૌરવ કેડે મચીયારે, દ્રોણ ગુરૂએ કોઠા રચીયારે. માહારા કાકાજીએ બીડુ ઝીધુંરે,તે તો તારા જમાત્રે લીધું રે, તેથી મુજ સાસુ આણું કાહાવે રે,મને રાયકોજી ને

ડવા આવે રે, મને એવાં સમ આવીયાં રે. ઓ હો હો હોરે ॥ વળણ.॥ માત કહે સુણ દીકરી, જાણે છે સહુ લોક; સમાં જુઠાં જાણજે, જે દીઠું તે ફોક. ॥ દોહરો–સપ્ને દીઠું સંપ જે, મન ચીતવ્યું જો થાય; જળથી માંખણ નીકળે, તો કોણ લુખુ ખાય ॥

કડવું ૧૦ રાગ ઢળકતા દોહરાની ચાલ.

સમણાં સાચાં નોહ્ય રે ઓ દીકરી,સમણાં સાચાં નાહોયરે. ॥ ટેક ॥ સમણામાં એક વાંઝીઓ તે,પુત્ર પામ્યો રસાળ રે,ઘોડીયું બાંધ્યું ઘોજારમાંને, પારણું ઝુંલે પરસાળરે. હાલો હાલો કહીને હીંચોળે, થયો પ્રાતસકાળ રે;જાગીને જોવા જાય તો,કોનું લાવે બાળ રે. ॥ સમણાં સાચાં નોહ્યરે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં નાહોયરે. ॥ ૧ ॥ સમણામાં એક બોબડો તે, બહુ ભણ્યો વિદ્યાય રે; જાગીને ભણવા ગયો તો, મોહોઢે નવ બોલાય રે. ॥ સમણાં સાચાં નોહ્ય રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં નાહોય રે. ॥ ૨ ॥ સમણામાં એક કુંવારો તે, કન્યા પરણ્યો બહુ રે, જાગીને ઘરમાં જોવા જાય તો, દીઠી બાપની વહુ રે. ॥ સમણાં સાચાં નોહોય રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં નાહોય રે. ॥ ૩ ॥ સમણામાં એક નીરધનીયો તે; દ્રવ્ય પામ્યો અપાર રે, દેશ પ્રદેશે હુંડીયો ચાલી ઘેર, ગુમાસ્તા એક હજાર રે;આબરૂ ઇજ્જત ઘણી વધી ને,વધ્યો જગતમાં ટક રે; જાગીને ઘરમાં જાય જોવા તો, ન મળે કોડી એક રે. ॥ સમણાં સાચાં નાહોય રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં ના હોય રે. ॥ વળણ. ॥ સપના સાચાં હોય નહી, ઓરે માહારી તન; બેશ મુજ સાથે વાતમાં, કરતી નહી સહયન. ॥

કડવું ૧૧ રાગ ચોપાઇનો.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બેઠી ઓત્રાને એની માત; કરે બીજી ત્રીજી બહુ વાત. ॥ ૧ ॥ એવે રાત ગઇ દોઢ પોહોર, આવ્યો રાયકો નમને ઠોર; ઠોકયો દરવાજામાં ભાલો, અલ્યા દરવાન ખબર આલો. ॥ ૨ ॥ આવ્યો કુરૂક્ષેત્રથી હું તો, દરવાજા ઉઘેડી દે તું તો; તવ દરવાન ઉભો થયો, કુંચી દરવાજાની લેવા ગયો. ॥ ૩ ॥ ગયો દોડતો રાજભોવન, ધાંટો કાહાડીને કહ્યું વચન; આપો કુંચી કોઇ

જન આવ્યો, કુરૂક્ષેત્રથી પત્રજ લાવ્યો. ॥ ૪ ॥ ઓત્રા બેહેનને તેડવા સારૂં, તેથી મન ગભરાયું માહારૂં; સાંભળ્યું સુદ્રષ્ણાએ એમ, દીકરીનું ખોટું કહ્યું કેમ. ॥ ૫ ॥ એનું બોલવું ભાસ્યું કાચું, પણ છેવટ પડીયું સાચું; એમ જાણીને મુરછા ચડી, એતો બે શુધ થઇને પડી. ॥ ૬ ॥ તવ ઓત્રાને ચીંતા વ્યાપી. દરવાજાની કુંચી આપી; જઇ દરવાને ઉઘાડયાં દ્વાર, આવ્યો રાયકો તેણીવાર. ॥ ૭ ॥ પોતે વૈરાટનગ્રમાં પેઠો. રહયો છે સાંડય ઉપર બેઠો; પત્ર આપ્યો ઓત્રાને હાથ, બાઇ ચાલો તમો મુજ સાથ. ॥ ૮ ॥ તવ ઓત્રારાણી ગઇ ઘરમાં, એને ફાળ પડી છે ઉદરમાં; જઇ ઉઠાડી પોતાની માત, પત્ર વંચાવીને કહી વાત. ॥ ૯ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય, મુને કરી દે તું વીદાય; બોલી સુદ્રષ્ણા મુખ એમ, મધ્ય રાત્રીએ મોકલું કેમ. ॥ ૧૦ ॥ દીકરી રાતે આણાં આવ્યાં, એવાં કરમ કઠોરાં કાહાવ્યાં, એ છે અણુઘટતું તે તપાસો, કરૂં રાતે શું સાસરવાસો. ॥ ૧૧ ॥ બોલી ઓત્રા રાણી મુખ વાણી, માતા કેમ ભુલે છે જાણી, જો જીવશે તુજ જમાત્ર, તો તો પુંજજે પુજનીક પાત્ર. ॥ ૧૨ ॥ જેવું હેત છે તેવું ધરજે, ઘણા દાહાડા સાસરવાસો કરજે; કાંઇ કરીશ નહી કલપાન્ત, તારા મનમાં તું ધર શાંન્ત. ॥ ૧૩ ॥ રાખી ડાહાપણ આપ્ય વીદાય. એટલું માગુંછું માય; બોલી સુદ્રષ્ણા સુભમતી, રાતે મોકલવાની નથી. ॥ ૧૪ ॥ વળણ. ॥ રાતે ન મોકલું દીકરી, થાશે થવાકાળ; કુંવરીને વલ્લભ કહે, પડી પેટમાં ફાળ.

---:o:---

કડવું ૧૨ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચકાવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રા બોલી ઓરે જનેતા, કાંઇ કરી લે વીચાર; તારો મુમત ઝાલીને માહારો, બગાડે છે અવતાર. ॥ ૨ ॥ સાસરે મોકલતાં શું માઠું, મુમત ઝાલો છો આડાઃ સારૂં હોય તો સાસરવાસો, કરજે ઘણા છે દાહાડા. ॥ ૩ ॥ પુત્રીને સાસરે મોકલતાં, જનેતા જણાવે લાડ; મોકલે નહીને સમીપ રાખે, તે બુદ્ધીનો બાગાડ. ॥ ૪ ॥ કેહેશે કે મારે પેટે સમાઇ, હાંલ્લે સમાશે તેહ;ધીક્કાર એવી કામનીને, દીકરીનું ઇછે ન એહ. ॥ ૫ ॥ દીકરી સાસરે સંચરે તવ, વળાવવાને જાય; મીઠું બોલી પુત્રી રડાવે, રડવા લાગે માય. ॥ ૬ ॥ રડતી જાય તે ખબર મુઆની, લઇને આવે ઘેર; સપુત હોય તો કલેશ ન કરે, સમજે સંસાર

પેર. ॥ ૭ ॥ એમ કહી માને સમજાવી, તવ બોલી મુખ રાણી; થાય તેવો કરૂ સાસરવાસો, પ્રથમ આણું જાણી. ॥ ૮ ॥ પોતાના છડીદારને કહ્યું, વેહેપારી તેડવા જાઓ; કાપડીયા સરઇઆ ચુડઘર, તેને બોલાવી લાવો. ॥૯॥ તવ છડીદાર તેડવા ગયા, વેહેપારીને બોલાવ્યા; કાપડ લેઇને કાપડીઆ, કપુરચંદજી આવ્યા. ॥ ૧૦ ॥ સરૈયા સરૂપચંદ આવ્યા, ચુડઘર ચતુરચંદ; રાણીના મેહેલમાં જઇ બેઠા, મનમાં અતી આનંદ. ॥૧૧॥ સુદ્રષ્ણા કહે માલ કાહાડી, કીમ્મત તેની માપો; ઓત્રા બેહેનને સાસરે જાવું, શુકનનું સારૂ આપો.॥૧૨॥ તવ કાપડીયા કપુરચંદે, કાપડ કાઢવા માંડયાં; મોઢે વીખાણે માલ પોતાનો; કાળાં ગજકણ કાહાડયાં. ॥ ૧૩ ॥ પ્રથમ શુકન માઠા બતાવ્યા, કીધો રાણી તીછકાર; તવ દાસોએ ધપ્પા મારી, કાહાડી મુકયો બાહાર.॥૧૪॥ સરૂપચંદ સરૈયાએ સારૂ, કંકુ કાઢવા માંડયું; ઉંધમાં ને ઉંધમાં ડબો ઉઘેડયો, તેમાંથી કાજળ કાહાડયું. ॥ ૧૫ ॥ શેવક તેને મારવા લાગ્યા, કાઢતાં ન ધરી સર્મ; ઓત્રાએ વચમાં પડી છોડાવ્યો, એસહુ માહારૂં કર્મ. ॥૧૬॥ મુજ ભવીશમાં થવાનું જેવું, તેવું નીકળે બાહાર; તેમાં એ શું કરે બીચારા, મીથ્યા મારો છો માર. ॥ ૧૭ ॥ તવ ચતુરચંદ ચુડઘર બોલ્યા, કોણ હતું નાહાનું છૈયું; શુકનમાં સારો માલ દેવો, શું ફુટી ગયું હૈયું. ॥ ૧૮ ॥ એ બે વેહેપારી મુરખ જેવા, લ્યો હું શુકન માપુ. બેહેનનું અખંડ હેવાતણ રે, રાતો ચુલ્લો આપુ. ॥ ૧૯ ॥ એમ કહીને કોથળામાંથી; કાહાડે ચુડા રૂપાળા; કાઢતાંમાં પ્રથમ પેહેલાં, નીકળ્યાં બલ્લીયાં કાળાં. ॥ ૨૦ ॥ તવ તેને પણ પરસાદ મળીયો, નાશી ગયો બેહાલ; ઘેર જઇને ત્રૈણે વેહેપારી, સારો લી આવ્યા માલ.॥૨૧॥ તે લાવી ઓત્રાને આપ્યો, ગાંસડી બાંધી તાંણી; ઓત્રાએ પોતાની માને કહ્યું, આગનાદો હેત આણી.॥૨૨॥ સુદ્રષ્ણા કહે દીકરી માહારી, તુને જાવાનો પ્રેમ; પણ મધ્યરાતે આણુ આવ્યું, જાવો જીભે કહું કેમ. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહી ઓત્રાને લીધી, ચાંપી રૂદીયા સાથ; ઓ લાડકડી કેમ જવાદો, કહી રડે રૂદીયા ફાટ. ॥ ૨૪॥ ઓત્રાએ કહ્યું ઓરે જનેતા, સીદ કરે મને વાર; માહારે ને માહારા કંથને વીયોગી, છ છ ગયા અવતાર.॥૨૫॥ સાતમો જનમ આ છે અમારો, ઓરે માહારી માત; રાણી કહે તને શાથી સુજયું, તે કહે મુને વાત. ॥૨૬ ॥ ઓત્રા કહે આજ સુજી આવ્યું છે, ઈશ્વરની ઇચ્છાય; સુદ્રષ્ણા કહે સંભળાવ્ય મુને, પછી કરૂં વીદાય. ॥૨૭॥ ઓત્રા કહે મુને વાર થાશે, તો જાતાં વાહાણું વાહાશે; હઠીલો

છે જમાત્ર તારો, જુદ્ધ કરવાને જાશે. ॥ ૨૮ ॥ સુદ્રષ્ણા કહે યુધ્ધે જસે ને, કદાપી વીધન થાશે; તો તેને ઉપાય બતાવું,આવેલું સંકટ જાશે. ॥૨૯॥ આપણે સાતમે માળ પેટીમાં,અમરકુપો એક;તે લેઇ જા તું તારી સાથે, સાચવજે વીવેક. ॥૩૦॥ તુજ પતી પડયો હોય ભોમી, તોપણુ અમર પાજે; મર્ણ પામેલો સજીવન થાશે,ગોવીંદના ગુણુ ગાજે. ॥૩૧॥ ઓત્રા રાણી સાતમે માળે, લેવાને ગઇ સાર; પેટીમાંથી કુપ્પો લીધો, જાણ્યું જુગદાધાર. ॥ ૩૨ ॥ પાતાળમાં પોઢયા છે પ્રભુજી, પેટમાં પડી ફાળ; પથારીમાં બેઠા થયા, પોતે શ્રી ગોપાળ. ॥ ૩૩ ॥ ભાણેજને મરાવવા માટે, મેરક કેમ જાય ચુકી; ઓત્રા અમર લેઇ ઉતરે નીચી, તેને તરશા મુકી. ॥ ૩૪ ॥ તેવીજ ઓત્રા ઝટપટ નાઠી, દોડીને કામ કીધું; કુપો મુકયો પાણીઆરામાં, પછી પાણી લેઇ પીધું. ॥ ૩૫ ॥ પાણી પીતામાં મુકી ભુલવણી, ભુલીને ઉતરી હેઠી; પોતાની સુદ્રષ્ણા માતાને, અવતાર કહેવા બેઠી. ॥૩૬॥ એવે પાતાળમાંથી નીકળીયા, વિશ્વતણા જે ભુપ; અદર્શ થેને મેહેલમાં આવ્યા,ધરી ઉંદરનું રૂપ ॥ ૩૭॥ ઉંદર રૂપે અલબેલાયે, કપટ કેવું કીધું;કુપ્પાને વાંકો વાળીને, અમ્મર જળ બધું પીધું ॥૩૮॥ કુપ્પાને પછી ફોડી નાંખ્યો. પોતે શ્રી ગોપાળ; કટકે કટકા ચાંચમાં ઘાલી, પરવરીયા પાતાળ ॥ ૩૦ ॥ તે વારતા કોઇ જાણતું નથી, ન જાણે પુત્રી માત; પોતાના છ અવતારોની, કહેવા માંડી વાત. ॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ ઓત્રા કહે છે માતને, પોતાના અવતાર; વદે વલ્લભ શ્રોતાજનો, સમરો જુગદાધાર.

——(:०:)——

કડવું ૧૩ રાગ બોહાવર.

ઓ મા પેહેલેને આવતાર અવતરી મા હું, રાજાની કુંવરી નીધાનરે; ઓ મા અભીમન્યુતો અવતર્યો માતા, બ્રાહ્મણનો સંતાનરે. ॥ ૧ ॥ નોહાની ઉમરમાં એ ભણ્યો ગણ્યો મા,ઘેરે ઘેર નવ જાયેરે; માહારા બાપની સભામાં આવીને,કથા વારતા વાંચે રે. ॥૨॥ તેથી કરી મને મોહ લાગ્યો મા.કહાવ્યું મેં દાસીની સાથરે;કેહેવરાવ્યું કે રાજાની કુંવરી,ઝાલવા ઇછે તુજ હાથ રે. ॥ ૩॥ તવ તે બ્રાહ્મણે મુજને કહાવ્યું કે,ખોટાં ન કરીએ ચેન રે;ઓ બાઇ હું તારા ધર્મનો બંધુને,તું માહારી ધર્મની બેન રે. ॥ ૪ ॥ ઓ મા તેથી મુને હઠ ભરાણી, જાણ્યું કે ધાર્યું કરવું રે;એનું બોલ્યું એના મોહોમાં રહેને,માહારે એની સંગ વરવું રે.॥૫॥

એમ જાણીને મેં માહારા પીતાને, માંડીને કહી વાત રે; કહ્યું કે બીજા મહારે બાપને બંધવા તે, પરણાવો વીપ્રની સાથ રે. ॥ ૬ ॥ તવ મુજ તાતે એને તેડાવ્યો ને, સમજાવ્યો અપરમ પાર રે; તોપણ બ્રાહ્મણ સમજ્યો નહી ત્યારે, પરણાવ્યો બળાતકાર રે. ॥૭॥ પછી રેહેવાને મેહેલજ આપ્યો, રહ્યાં અમે નર નારી રે; પણ મુજ સાથે બોલે ચાલ નહી, વાત ન સાંભળે માહારી રે. ॥ ૮ ॥ માહારૂં આપ્યું જળ પીયે નહીને, માહારૂં રાંધ્યું નવ ખાય રે; માહારાથી આઘો ને આઘો ફરે એ. મન માહારૂં અકળાય રે. ॥ ૯ ॥ તેથી મેં વીપ્રનો કેડો લીધો ને, પડવા ન દીધો સાંસો રે; એટલે બ્રાહ્મણે અકળાઇ ઓરડામાં, ગળે ઘાલ્યો ફાંસો રે. ॥ ૧૦ ॥ ફાંસો ખાઇને દેહ ત્યાગ કીધો, કીધો મેં વીચાર રે; જાણ્યું કે માહારે જીવી શું કરવું. વ્યર્થ ગયો અવતાર રે. ॥ ૧૧ ॥ મેં મરતાં માગ્યું ઇશ્વર પાસે, વીપ્ર ચાહના માહારી કરજો રે; હવેને અવતારે એના પેહેલાં, હું આપઘાત કરી મરજો રે, ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને મેં દેહ પાડયો, ત્યાગ થયો મુજ પ્રાણ રે; એ રીતે બે મરણ પામ્યાં, થઇ બે જીવની હાણ રે. ॥ ૧૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે, માહારૂ પાપે હેવાતણ જાય રે; એવાં પાપે હેવાતણ જાય રે, માહારો પેહેલો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૧૪ ॥ વળણ ॥ પેહેલો અવતાર પુરણ હવો, સાંભળ માહારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરી, બીજા જનમની વાત.

કડવું ૧૪ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા બીજેને અવતાર અવતરી મા હું, માળણની કુંવાર રે; ઓ મા અભેમન્યુ પુત્ર થઇ અવતરીયો, પોતે રાજ દરબાર રે. ॥ ૧ ॥ તેની સભામાં પુસ્પ મુકવા જાતો તો, હરનીશ માહારો તાત રે;તે મુજતાતને તાવ આવ્યો તે, મુને મોકલી મહારી માત રે. ॥૨॥ મેં જઇ સભામાં પુસ્પ મુકયાં, નહી કોઇ સાથે દ્રોહ રે;ત્યાં મુને જોઇને રાજ્ય કુંવરને, લાગ્યો મુજપર મોહ રે. ॥ ૩ ॥ શેવક શાથે કુંવરે કહાવ્યું, હું તુજપર છું મગ્ન રે; તાહારા બાપની અપાવું આગના, કર મુજ સાથે લગ્ન રે. ॥ ૪ ॥ ઓ મા મુજને અવળું સુજ્યું તે, કહાવ્યું શેવક સાથ રે; કેવરાવ્યું કે હું તુજ ભગની, અને તું માહારો ભ્રાત રે. ॥ ૫ ॥ એ સંદેસાથી કુંવર કકળ્યો, મુને ઘેરવા મુકી ચોકી રે; એક દહાડો બાગમાં પુસ્પ લેતીતી, ત્યાં આવી કુંવરે રોકી રે. ॥ ૬ ॥ તેથી મેં જાણ્યું મા-

હારી આબરૂ લેશે, થાશે ઇજ્જતની હાણ રે; એવું સમજીને પડી કુઆમાં, કહાડયો મેં માહારો પ્રાણ રે. ॥૭॥ તે જોઇ કુંવર થરથર ધ્રુજ્યો, જાણ્યું જીવીને શું કરૂં રે; માહારે માટે મુઇ માળીની પુત્રી તે, હું પણ સાથે મરૂં રે. ॥૮॥ એમ જાણીને રાજ્ય કુંવર એ, પડીયો કુઆમાંયરે; એ રીતે બંનેનો દેહ છુટયો, જળમાં જંપાયાં ત્યાંય રે. ॥૯॥ તુંતો સાંભળ માહરી માય રે, માહારાં પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારા પાપે હેવાતણ જાય રે, માહારો બીજો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૧૦ ॥ વળણ ॥ એમ અવતાર બીજો ગયો. સાંભળ માહારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરી, ત્રીજા જનમની વાત.

કડવું ૧૫ રાગ ઊપરનો.

એ મા ત્રીજેને અવતાર અવતરીયાં અમે, મેના પોપટ અવતાર રે; એક નદીની ઘોઘડમાં રેહેતાં, પાસે ને પાસે સાર રે. ॥૧॥ માહારાં માબાપને પારધીએ ઝાલ્યાંને, પછી પોપટનાંને ઝાલ્યાં રે; એટલે અમે બેઉ ત્રાસજ પામી, ઉડીને ભેળાં ચાલ્યાંરે. ॥ ૨ ॥ વનમાં જતાં બેઉ વખુટાં પડીયાં તે, હું એક નગ્રમાં પેઠી રે; એક ગુણકાની બાહારીને ડંડે, બોલતી બોલતી બેઠી રે. ॥ ૩ ॥ ગુણકાને માહારૂં બોલ્યું બહું મીઠુ લાગ્યું તે; વસ્ત્ર નાંખી મુને ઝાલી રે; પાળવા પોસવા પાસેજ રાખવા, પાંજરાગાં મને ઘાલી રે. ॥ ૪ ॥ પોપટ માહારો વનમાં ભટકતો, ખાતો પક્ષીઓનો માર રે; ત્રણે દહાડે આવ્યો માહારા નગરમાં, ટાઉકો સાંભળ્યો માહરો સાર રે. ॥ ૫ ॥ મુજને સોધતો સોધતો આવ્યો એ, ગુણકાના ઘરમાં પેઠો રે; બોલતો બોલતો આવીને એતો, પાંજરા ઉપર બેઠો રે. ॥ ૬ ॥ તે દેખી ગુણકાને દાજજ આવી, વસ્ત્ર નાંખીને ઝાલ્યો રે; પગ પાંખો એની તોડી નાંખીને, અગ્નીના ચુલામાં ઘાલ્યો રે. ॥ ૭ ॥ તે દેખી મુજથી ખમાયું નહી તે, કરવી મારી જીવ હાણ રે; પાંજરાના શરીયામાં ડોકુ ઘાલીને મેં, માહારો કાહાડ્યો પ્રાણ રે. ॥૮॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે, માહારાં પાપે હેવાતણ જાય રે; મહારાં પાપે હેવાતણ જાય રે, માહારો ત્રીજો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૯ ॥ વળણ ॥ ત્રીજો અવતાર એવો ગયો, સાંભળ માહારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરી, ચોથા જનમની વાત.

કડવું ૧૬ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ચોથેને અવતાર અવતર્યો મા, હરણા હરણીનો અવતાર રે; હરણ મહારી પુંઠળ પડીયો, વીશયવ્રતી અપાર રે. ॥૧॥ પણ મેં હરણને માન્ય ન કીધો તે, લીધો મહારો કેડો રે; ચારો મુજને ચરવા દે નહી ને, પુરણ લાગ્યો હેડો રે. ॥ ૨ ॥ એકવીસ આપઘાત થયા મા મુને,તવ ગયો મારો પ્રાણ રે;એટલે હરણે પણ પાડી કાયા,કરી જીવની હાણ રે. ॥ ૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે, મારાં પાપે હેવાતણ જાય રે;માહારાં પાપે હેવાતણ જાય રે,માહારો ચોથો અવતાર પુરો થાય રે. ॥૪॥ વળણ:॥ ચોથો દેહ એવો ગયો; સાંભળ માહારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરી, પાંચમા જનમની વાત.

કડવું ૧૭ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા પાંચમે અવતાર અવતર્યો મા, હોલાહોલીનો અવતાર રે; ઓ મા હું પડી હોલાની પુંઠે, વીશયનો વીકાર રે. ॥૧॥ પણ હોલાની નહી મુજપર પ્રીતી, માટે એ નાસતો ફરે રે; તોપણ જ્યાં નેત્યાં હું રહી વળગી, ચારો કાંઈ નવ ચરે રે. ॥૨॥ ઘણે દીવશે એ અકળાયો સળગતા દવમાં પડીયો રે; એને આપઘાત કરતાં દેખીને, કાળ ઘણો મને ચડીયોરે. ॥ ૩ ॥ મેં જાણ્યું માહારે શું કરવું જીવીને, મુજ માટે થઇ એની હાણ રે; એવું સમજીને હું પણ પડીને, ત્યાગ કર્યો મેં પ્રાણ રે ॥ ૪ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે; મારૂં પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારૂં પાપે હેવાતણ જાય રે,માહારો પાંચમો જનમ પુરો થાયરે. ॥ વળણ ॥ પાંચમો દેહ એમ પરહર્યો, સાંભળ માહારી માત; વદે વલ્લભ વળી ઓચરી, છઠ્ઠા જનમની વાત.

કડવું ૧૮ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા છઠેને અવતાર અવતરી મા હું, બોરસલીનો અવતાર રે; અભેમન્યુ તો અવતર્યો માતા, અસુરનો કુંવાર રે. ॥ ૧ ॥ હેદાનવ મેદાનવ નામના,હતા અસુર બે ભ્રાતરે;તેનો સુત થઇ અવતરેલો, વૈર પ્રભુની સાથ રે. ॥ ૨ ॥ તેના બાપ કાકા કૃષ્ણે હણ્યાતા,તે વેહેર લેવા માટે રે; માહાદેવનુ તેણે તપજ કીધું ને, રીઝાવ્યા શંભુ સપાટે રે. ॥૩॥ અ

વી શીવે કહ્યું શું માગે છોકરા, તવ તે લાગ્યો ચરણ રે,કરજોડીને મા-
હાદેવ પાશે, માગ્યું પ્રભુનું મરણ રે. ॥૪॥ ત્યારે શીવે કહ્યું લાવ્ય એક
પેટી, એવી વ્રત્તી ચડાવી રે; પેટી કરાવા વનમાં મુજને કાપીને, સુ-
થાર પાસે ઘડાવી રે. ॥ ૫ ॥ તે પેટીમાં ઘાલ્યો હઈલોચનને, કૃષ્ણે ક-
પટથી હણીયો રે; હું તારે ઘેર અવતરીને એને, શુભદ્રાએ જણીયો રે.
॥ ૬ ॥ એકે જનમ અમે હળીમળીને, બેઠાં નહી કોઇ વારરે; છ જ
નમ ગયા વીયોગનાને, આ સાતમો અવતાર રે. ॥૭॥ તું તો સાંભળ
માહારી માય રે, માહારાં પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારાં પાપે હેવાતણ
જાય રે, માહારો છઠો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ વળણ. ॥ છ અવતાર
પુરણ હવા, સાંભળ માહારી માય; વદે વલ્લભ ઓત્રા કહે, હવે કરી દે
વીદાય. ॥

કડવું ૧૯ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રા કહે મા આગના આપો,
હવે ન કરશો વાર; જો જાતાં વહાણ વાહાશે તો, યુધ્ધે જશે ભરથાર.
॥ ૨ ॥ તો પછી રોકયો નહી રેહેવાનો, હઠીલો નરનો બાળ; તો મારૂં
જીવતર છુટી પડશે, એ મોહોટી પેટમાં ફાળ. ॥ ૩ ॥ તવ માતાએ કં
સાર રાંધ્યો, પુત્રીને બોલાવી પાસ; ખોળે બેસાડી શુદ્રષ્ણાએ, પાંચ
ભરાવ્યા ગ્રાસ. ॥૪॥ પછી કહ્યું દીકરી સીધારો, ભલુ કરશે ભગવાન;
સાસરવાસાની ગાંસડી લૈને, થઇ ગઈ સાવધાન. ॥ ૫ ॥ જૈ રઈકાની
સાંઢપર બેઠી,પોહોરવાર સાંડ ત્યાં ઢુકી;જાણ્યું કે દોડ પોહોર રાત રહી
છે સાંડને હાંકી મુકી ॥ ૬ ॥ વાયુ વેગે સાંડ ચાલી, લાંબે પંથ પળાય;
અડધો પોહોર રાત જતા જતામાં, બસે ગાઉ વહી જાય. ॥૭॥ એટલે
ઓત્રાને સાંભર્યો કુપો,કંપી ગયું શરીર;હાં હાં રે સાંડ રાખ્ય ઉભી, ઓ-
રે રતના વીર. ॥ ૮ ॥ જનમની દુખીઆરી હું છું; કરણી માઠી કાહા
વી; અમર કુંપો પાણીઆરામાં, ભુલીને હું આવી. ॥૯॥ તે માટે સાંડ
પાછી વાળો, લાવીએ કુંપો જઇ; એમ કહીને હાર મોતીનો, પેહેરા-
વ્યો ગળા મહી. ॥૧૦॥ રેકો કહે ઓ ઓત્રા બેની, સાંડ છે વાય વેગી;
તારો સ્વામી સુતેલો હોયને, તુને કરૂં ત્યાં ભેગી. ॥ ૧૧ ॥ પછી તું કં
થને રાખજે રોકી, લાગી પતીને ચરણ; તવ અટકશે યુધ્ધે જવાનુ,તો

શાને પામશે મરણ. ॥ ૧૨ ॥ ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા, હઠીલો હઠ કરે; રોકયો રહે નહી ને જાય જુધ્ધે,ધડ ચકાવામાં મરે. ॥૧૩॥ ત્યારે હું ગરીબ બેહક બેસુ,રહે નહી ઉપાય; માટ સાંડને પાછી વાળો, લાગુ તુજને પાય. ॥૧૪॥ રૈકો કહે એ ઓત્રા બેહેની,શીદ મરોછો મથી, સાડ છે તે પણ જીવાત્મા છે, લોઢું લાકડું નથી. ॥૧૫॥ ચારસેં ગાઉ પેહેલી ચાલી, બસેં ગાઉ હાંઇ આવી; પાછી બસેં ગાઉ ત્યાં જાયે, કેટલી કષ્ટી કાહાવી. ॥ ૧૬ ॥ પાછી બસે ગાઉ હાંઇ આવે, તોહ્યે બસે રહે બાકી; વળી બે જણનો બોજ ઉચકે; શી રીતે રહે આખી. ॥૧૭॥ ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા, એકલા તતપર થાવો; આ વૃક્ષ ઉપર મુજને મુકો, તમે તમારે જાવો. ॥ ૧૮ ॥ પાણીઆરામાં કુંપો મુકયો છે, તે લાવવા કરો કામ; જો માહરો કંથ જીવશે તો,દેઇશ દસવીસ ગામ. ॥ ૧૯ ॥ રૈકો કહે સાચુ છે બેહની, તુને ન વનમાં મુકાય; મોહોટાની દીકરી મેહોટાની રાણી, મુકીને કેમ જવાય. ॥ ૨૦ ॥ વાઘ વરૂ જીવ જંતુ આવે,વીઘન કરે અતી;ઓત્રા કહે હું દુખીઅણને, કોઇ ખાવાનું નથી. ॥૨૧॥ એ વાત સાચી માનજે વીરા,મુજ માઉશ કોને ન ભાવે; સુખીયાનું મોહોત ડગલે ડગલે, દુખીઆને મોહોત નાવે. ॥૨૨॥ માટે વીરા ચીંતા ન કરશો,મુને મુકીને જાવો;પાણીઆરામાં પાણી પીતાં, મુકયો છે તે લેઇ વેહેલા આવો. ॥૨૩॥ તવ રૈકાએ સાંડ બેસાડી, બેહેની તું ન જૈશ ચુકીઃ હું આવુ તે રાખજે સુરતા, કહીને વૃક્ષે મુકી. ॥૨૪॥ પછી સાંડપર બેશી વળીયો, પળીયો પંથ પુર પાટે; પવન ગમની પવન પેરે,ઉપડી સુરસપાટે ॥૨૫॥ અડધા પોહોરમાં વૈરાટ નગ્રે,આવી કહ્યા સમાચાર;પાણીઆરામાંથી કુંપો આપો, જરા ન કરશો વાર. ॥ ૨૬ ॥ સુદ્રષ્ણાએ અમ્મર કુંપ્પો, સોધી જોયો ઠેર ઠેર; તોપણ તેનો પતો ન લાગ્યો, કહી રાયકાને પેર. ॥ ૨૭ ॥ ઓ ભાઇ કુંપ્પો કોઇ સ્થળ નથી, દીવશ વાંકો કાહાડ્યો; માહારી પુત્રીને અરણ્ય મુકી, શું સમજીને આડ્યો. ॥ ૨૮ ॥ વાઘ વરૂ એને નાંખશે મારી, જારે જા જોર ઝપાટે;છળી મરશે છોકરી માહારી, જૈ પોહોચ સુર સપાટે. ॥૨૯॥ તવ રઇકાયે સાંડ દોડાવી, પાધરે પંથે પળીયો; અડધે પોહોરે બસેં ગાઉ ગયો, જૈ ઓત્રાને મળીયો. ॥ ૩૦॥ ઓત્રા રાણીએ ઘાંટો કહાડયો, રઇકાએ સાંડ રાખી;વૃક્ષ ઉપરથી ઉતરીને,સાંડ ઉપર એને નાંખી ॥૩૧॥ ઓત્રાએ કહ્યું કયાં છે કુંપો, હર્શ આવે ઉર અતી; રઇકો કહે આખા ઘરમાં, અમ્મર કુંપો નથી. ॥૩૨॥ ઓત્રાએ કહ્યું વૈરાટ નગ્રે, નથી ગ-

યો બીજી વાર; રઇકાએ કહ્યું લેતું પાછો, તારો મોતીનો હાર. ॥૩૩॥ તારી માતા એમ કહે કે, રઇકો આવ્યો હતો; તે દાડે હાર આપજે મુને, નથી રહેવાનો જતો. ॥૩૪॥ ઓત્રા કહે નથી લેવો પાછો, સાંઢને સારી હંકારો; વાર નથી વાહાણુ વાહ્યામાં, મન મુકી લલકારો. ॥૩૫॥ એવે સાંડ સપાટે ચલાવી,પ્રભુ પોઢયા પાતાળ;જાણ્યું કે સાંડ જાસે વેહેલી, પડી પેટમાં ફાળ. ॥ ૩૬ ॥ તે માટે એ સાંડને રોકું, ઉઠયો શ્રી નંદલાલો; મારગમાં આવીને પડીયા, થૈ લોહ વજ્રનો ભાલો. ॥ ૩૭ ॥ તવ સાંડ તે ભાલો દીઠો, ઓળંગીને ચાલી; પાછો ભાલો જઈ આગળ પડીયો, સાંડને ભુલવણી ઘાલી. ॥ ૩૮ ॥ તેવો ભાલાપર ચરણ પડીયો, સુંસરો પગમાં વાગ્યો;તેવી બરાડીને ધરણ ઢળી,હેલકારો રઈકાને લાગ્યો. ॥ ૩૯ ॥ તેથી રઇકાને ઓત્રા રાણી, ઉછળી આઘાં પડીયાં; ઓત્રાએ જાણ્યું સાંડ રઇકાને, ભવીશ માહરાં નડીયાં. ॥ ૪૦ ॥ ગભરાઇ રઇકો રડતો ચાલ્યો,સાંઢની પાસે જાય;લોહ ભાલો પગ પેઠો દીઠો, કરે છે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય. ॥ ૪૧ ॥ શાંઢને પગે બે પગ દૈને, ભાલો ખેંચી કાહાડયો; પછી અગ્ની સળગાવીને, પાઘ પોતાનો ફાડયો. ॥ ૪૨ ॥ શેક કરીને પાટો બાંધ્યો, રૂધીર બંધ ન થાય; એવી ગડમથળ કરે છે, એવે વાહાણુ વાય. ॥ ૪૩ ॥ બળાતકાળે ઉભી કીધી, સાંઢયને ધીરે ધીરે; પછી ઓત્રાને બેસાડી બેઠો, સોસના થઇ શરીરે. ॥૪૪॥ ધીરે ધીરે પંથ ચલાવી,ઓત્રાએ કહ્યું એમ;ઓ બાઇ મારૂં કરમ નડીયું,તેમાં તું કરે કેમ. ॥ ૪૫ ॥ રઇકો કહે ઓત્રા બેહેની, વીઘન થયું વનમાં; બોલ્યા પ્રમાણે કામ ન થયું, હોંશ રહી ગઇ મનમાં. ॥ ૪૬ ॥ જાતવંતી સાંઢ ત્રૈણ ચરણે, મારગે ચાલતી જાય; તે વેળા કુરૂક્ષેત્રમાં, જાગી સુભદ્રાય. ॥ ૪૭ ॥ સર્વ પ્રાણી જાગ્રત થયું છે, કુંવર યુદ્ધમાં રાજી; વઢવા જાવા ઉમંગ એને, સુભદ્રા જઇ બાહાજી. ॥૪૮॥ ઓ દીકરા યુધ્ધે નથી જાવું, લાગુ તુજને પાય; અભિમન્યું કહે નીસ્યે જવાનો, ઔરે માહરી માય. ॥૪૯॥ બીકુ ખાઇને બેશી રહુ તો, લાજે અરજુન તાત; જગતમાં તસારૂં પેટ લાજે, ઓરે માહરી માત. ॥ ૫૦ ॥ માટે મીથ્યા કલેશ ન કરશો, કરશો નહી વિલાપ; યુધ્ધે ગયા વણ જો રહું તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥૫૧॥ એવી પ્રતીજ્ઞા કરી કે, થર થર ધ્રુજી કાય; અભિમન્યુનો છેડો ઝાલી, રડવા લાગી માય. ॥ ૫૨ ॥ વળણ. ॥ રડવા લાગી છે માવડી,પુરણ પડી છે ફાળ;વદે વલ્લભ માયે કહ્યું, યુધ્ધે ન જાશો બાળ.

——(:૦:)——

કડવું ૨૦ રાગ પરજનો.

તું તો યુદ્ધે ન જઇશ માહારા બાળરે, ઓ હઠીલા રાજા; દીકરા ત્યાં તો આવાનો તાહારો કાળરે; ઓ હઠીલા રાજા. ॥ટેક.॥ બેટા બીડું કાલે તેં લીધું જ્યારે ત્યારે, ફરકયુ મારૂં લોચન રે; ડેરા તંબુપર કાગજ કળકળ્યો, માહા માઠા થયા શુકન રે, ઓ હઠીલા. ॥૧॥ ધોળે દાહાડે થયા શબ્દ શીઆળીઆના, ફરકયું માહારૂં બધું અંગરે; તે વેળાથી તું બેઠો દગો દેવા, હોંશો પડી ગઇ ભંગરે. ઓ. ॥ ૨ ॥ કેવી આશાથી ઉછેર્યો દીકરા, કેવી હોંશે પરણાવ્યો રે; તે સઘળી હોંશો હૈઆમાં રહી ગઇ, દારૂણ દુખ દન આવ્યો રે. ॥ ઓ. ॥૩॥ વૈરાટે દીકરી દીધી ઉમંગથી લાંબી આશાથી તનરે; તે બદલે તેને નીરાશ કરે છે તું, કાંઇ વીચાર્યું નહી મનરે. ઓ. ॥૪॥ પીતા તારો પરવરીયો પાતાળે, સાથે મામો મોરારીરે; તુજ તાત કેહેશે કેમ યુદ્ધે મોકલીયો, તો પછી શી ગત માહારીરે. ઓ. ॥ ૫ ॥ દીકરા દુશમન દાવો વાળેછે તું, દેછે મુજને છેહર; માહારાથી જુધે જાતો દેખી ખમાશે નહી, પાડીશ માહારો દેહરે. ઓ. ॥૬॥ ॥ વળણ. ॥ દેહ તજીશ હું માહરો, નીસ્ચે માનો તન, વદે વલ્લભ એવું કહી, કીધું બહુ રૂદન. ॥

—:o:—

કડવું ૨૧ રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન; સાંભળ જનમેજે રાજન. ॥ ૧ ॥ હાંરે કરે શુભદ્રા રૂદન, યુદ્ધે નહી જાવાદેઉ તન. ॥ ૨ ॥ હાંરે માહારૂં નીકળ્યું કરમ કઠોરૂં; નહીતો નાહોય હઠીલું છોરૂં. ॥ ૩ ॥ હાંરે એવું કેહેતી ઉઠી કહાડી હડી, ડેરા તંબુ ઉપર એ ચડી. ॥૪॥ હાંરે કરે અતી ઘણો ઉચાટ, જુએ ઓત્રા વહુની વાટ. ॥ ૫ ॥ હાંરે હજી કરમ ફુટેલી ન આવી, રઇકા સાથે ખબર ન કહાવી; હારે રડયા રઇકાયે વીશ્વાસ દીધો, મારો જીવ નીરાશી કીધો. ॥ ૬ ॥ હાંરે બરબડી આંસુડાં ભરતી, પાછી જઇ સુતને કરગરતી. ॥ ૭ ॥ હાંરે બેટા નહી દેઉં યુદ્ધે જાવા, છેક હઠીલા શું થાવો હાવા. ॥ ૮ ॥ હાંરે માહારા કુંવર કોમળ અંગી, તુજ વીના ન કો મારૂં શંગી. ॥ ૯ ॥ હાંરે દીકરા પુત્રવડે મારૂં માન્ય, નહીતો કોઇ ન દે ધન ધાન્ય. ॥૧૦॥ હાંરે દીકરા પુત્ર વીનાની જે માય. તેનું સગું કોઇ નવ થાય. ॥૧૧॥ હાંરે તેને વહુ કયાંથી લાગે પાય, તેની સ્મશાને સુની ચીતાય. ॥ ૧૨ ॥ હાંરે તેની લક્ષ્મી પરઘેર જાય,

તેતો વીશ્વમાં વંઝા કેહેવાય. ॥ ૧૩ ॥ તેનાથી લ્હાવો નવ લેવાય, તેને શોકય તણુ સાલ થાય. ॥ ૧૪॥ હાંરે દીકરા તે નહી જગમાં જાણીતી, એને કંથ ન કરે માનીતી. ॥ ૧૫ ॥ હાંરે દીકરા પુત્ર વીનાની જે નાર, તેનો ફુટી પડયો અવતાર. ॥ ૧૬ ॥ હાંરે પુત્ર વીનાની નારી બાહાર માહાલે, પણ ઘરમાં ચલણ નવ ચાલે. ॥ ૧૭ ॥ હાંરે પુત્ર વીના ન શોભે રૂપાળી, સદા રેહેવું પડે ઓશીઆળી. ॥ ૧૮ ॥ હાંરે દીકરા એ-વા એવા સંતાપ; મને ધીક્કારશે તુજ બાપ. ॥ ૧૯ ॥ હાંરે આવશે પા-તાળમાંથી જ્યારે, પોતાનો પુત્ર માગશે ત્યારે; હાંરે હું તો તે વેળા કે મ-કરીસ, કીયો દીકરો આગળ ધરીશ. ॥૨૧॥ હાંરે તારા મરણની જાણશે વાત, તે વેળા કરશે ઉતપાત. ॥ ૨૨ ॥ હાંરે કહેશે પાપણી લાવ્ય મા-હારો તન, નહી તો કાયા કરૂં છું પતન. ॥ ૨૩ ॥ હાંરે દીકરા તે વારે શી ગત માહારી, મરવું પડે લેઇ કટારી. ॥ ૨૪ ॥ હાંરે દીકરા દયા ગા-તાની લાવો, મને દુખ દરીયાથી બચાવો. ॥ ૨૫ ॥ હાંરે દીકરા ગાત્ર થયાં માહારાં ઢીલાં, એ તો રણ લડવાનાં દોહીલાં. ॥ ૨૬ ॥ વળણ ॥ રણ લડવાં બહુ દોહ્યલાં,ઓરે માહારા બાળ; વદે વલ્લભ અંતર બળે, દાવાનળ વીકરાળ.

કડવું ૨૨ રાગ હાલાવરી ટેકીલો.

ઓ બાળુડાં રણ દોહીલાં રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ ટેક ॥ દીકરા પેહેલે કોઠે ગુરૂ દ્રોણ રે. તેને જીતી શકે એવું કોણરે તારો કાઢશે પલકમાં પ્રાણરે. ॥ ઓ બાળુડાં. ॥ ૧ ॥ દીકરા બીજે કોઠે કૃપાચારરે, તેનો કેમ જેરવશો મારરે; માહારા કોમળ અંગી કુંવારરે. ॥ ઓ ॥ ૨ ॥ દીકરા ત્રીજે કોઠે અશ્વસ્થામા રે, તમે કેમરે થાશો તેના સામારે,તને મોહોત ભમાવે છે ભામારે. ॥ ઓ ૩ ॥ દીકરા ચોથે કોઠે કપરો કરણરે. એનાથી ધ્રુજે આખી ધરણ રે, એ તો આણશે તારૂં મરણરે. ॥ ઓ ॥ ॥ ૪ ॥ દીકરા પાંચમે દુરીયોધન પાપી રે, એને રીસ રહી છે વ્યાપીરે, તારૂં મુસ્તક નાંખશેરે કાપી. ॥ ઓ. ॥ ૫ ॥ દીકરા છઠ્ઠા કોઠે રાજા શલ્લરે,રડયો જનમનો એ મલ્લરે,તને ટકવા નહી દે પલ્લરે.॥ ઓ. ॥૬॥ દીકરા સાતમે કોઠે જેદ્રથરે, એતો લડવાઇઓ સમ્રથ રે, તમે કેમ થાશો લથબથરે. ॥ ઓ. ॥ ૭ ॥ દીકરા સહુ મળી તુજને મારેરે, તેથી મુમત તું શીદ ધારેરે, જોયો જનમીને વૈભોગ કયારેરે.॥ ઓ. ॥૮॥ વળણ. ॥

જગ વૈભવ ભોગવ્યો નથી,તુજને ભમાવે કાળ;વદે વલ્લભ માયે કહ્યું, હજી તું નાહાનો બાળ.

કડવું ૨૩ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા બાળો કેહેતાં લાજીએ રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ ટેક ॥ અભિમન્યુ કહે સુણ માતરે, તને સમજાવું સઘળી વાત રે, બાળક કરાવે સૈને ઉતપાત રે. ઓ. ॥ ૧ ॥ ઓ મા બાળો તો વીછુ દેખાયરે, ડંખ કરે તો વેદના થાયરે, એની પીડા કોથી ન ખમાય રે, ॥ ઓ ॥ રાઓ મા જીવ લે બાળો ભંફોડેરે, ઓ મા બાળો કાળો મંકોડે રે, બાજ્યો ટુટે પણ એજ અંકોડોરે. ॥ ઓ ॥ ૩ ॥ ઓ મા બાળો દીપક દેખાયરે, કોપે તો મોહોટો વહની થાયરે,બાળી મુકે તે ખાખ થઇ જાયરે. ॥ ઓ ॥૪ ॥ એવા ડાપણસા જો મુજ માય રે,હું કરૂં તે કોથી નવ થાય રે, કાંતો રહે શીશ કે કાંતા જાય રે.॥ ઓ ॥ ૫ ॥ વળણ.॥ એકવાર મરવું સર્વને, મીથ્યા કરે વીલાપ; વદે વલ્લભ કુંવરે કહ્યું, કહી લજવું, મા બાપ૦

કડવું ૨૪ રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન.॥ ૧॥ હાંરે માઠાં વચન કુંવરનાં જાણી, પડી પ્રથવીમાં પછડાઇ રાણી. ॥ ૨॥ હાંરે માહરૂં સર્વ થયું ધુળ ધાણી, દૈવડા જીવ લે માહરો તાણી. ॥ ૩॥ હાંરે મારૂં રત્ન રમકડું જાશે, ખરેખરો હીરો ખોવાશે. ॥૪॥ હાંરે કાળુ મોઢું લેઇને શું જીવું, હાય વીશ ઘોળી ઘોળી પીવું.॥૫॥ હાંરે દીકરા જા તુજ હાથેથી મારી, નહી તો દો મુજ કરમાં કટારી. ॥૬॥ હાંરે રાખ્યો અઢાર મહીના પેટ, તેતો છુટી પડી માહારી વેઠ. ॥૭॥ હાંરે દીકરા ખાધુ નહી ખોટું ખારૂં,રાખ્યું ગળપણથી મુખ બંધ માહારૂં.॥૮॥ હાંરે દીકરા જન્મ્યો પછી થઇ રાજી, કરતી ચુંબન બાહાજી બાહાજી. ॥ ૯ ॥ હાંરે દીકરા ભીનેથી કોરે કીધો, સાચો શેલવા સોડમાં લીધો. ॥ ૧૦ ॥ હાંરે બહુ કષ્ટીથી ઉછેર્યો તુને, ઘણી ઘણી આશા થઇ મુને. ॥૧૧॥ હાંરે મેહેતો જાણ્યું બેટા મોહોટા થાશે, મારા ભવની ભાવટ બધી જાશે. ॥૧૨॥ હાંરે લાંબી આશાએ મેં પરણાવ્યો, તેમાંથી દુખ

દાહાડો આવ્યો. ॥ ૧૩ ॥ હાંરે વહુજી આવીને પાવલે ન લાગી, માહારી ચણેલી દેરડી ભાગી.॥ ૧૪ ॥ હાંરે એવું કહી કહીને શોશ કુટે, એને આંસુ ચોધારે છુટે. ॥ ૧૫ ॥ હારે માહારે ખોળે બેશી રમનારા, હાય નૈ જાવા દૌ પુત્ર પ્યારા. ॥૧૬॥ હાંરે એવું કલ્પાન્ત જોઇ શોક ચડીયો, કુંવર માતાને બાહાજી પડીયો. ॥ ૧૭ ॥ હાંરે માહારી માડી હેયું બળે તાહરૂં, પણ આવી બન્યું છે માહારૂં ॥ ૧૮ ॥ હાંરે મુને સુજી છે જ્ઞાન ગતી, જીવતો ઘેર આવવનો નથી. ॥ ૧૯ ॥ હાંરે માહારે તારે એટલો સંસ્કાર, માજી છેલ્લા વેલ્લા છે જુહાંર. ॥ ૨૦ ॥ હાંરે મને ઉછેરી કર્યો મોહોટો. તારો ખરો તે થાઉ છું ખોટો. ॥૨૧॥ હાંરે તારો હરખ હઇયાનો ટાળ્યો, ઉછેર્યો તે બદલો નથી વાળ્યો. ॥ ૨૨ ॥ હાંરે માહારી માતા તુ નરોતી, વારે વારે શું સામું જોતી. ॥ ૨૩ ॥ હાંરે માહારી માડી મુકીદો શોક, રાખો દીકરાની આશા ફોક. ॥૨૪॥ હાંરે હોઉ વાહાલો તો કામ આદરજે, માહારી પુઠે રૂડાં પુન્ય કરજે. ॥ ૨૫ ॥ હાંરે માહારાં વસ્ત્રને સણગાર જે જે, તે તે વીપ્રોને પેહેરાવી દેજે.॥ ૨૬॥ હાંરે તુજથી થાય તે બ્રહ્મ ભોજન કરજે, હવે આશા માહારી પરહરજે. ॥૨૭॥ હાંરે એવું કહીને બન્યો બેભાન, રહી નહી કાંઇપણ સુધ સાન. ॥૨૮॥ હાંરે ડોકું નાંખ્યું માતાને અંગે, તવ ઢળી પડયાં બેઉ સંગે ॥૨૯॥ હાંરે તે તો કુન્તાજીએ જાણી વાત, ત્રાહ ત્રાહ કરતાં ગયાં માતે. ॥૩૦॥ હાંરે કેમ કુંવરે નાંખી કાયા, હાય આશું કર્યું લાડવાયા. ॥ ૩૧ ॥ હાંરે ધાઇ ધ્રુપતી વચમાં પડી, છોડાવ્યાં બળાતકારે તે ઘડી. ॥ ૩૨ ॥ વળણ. ॥ મા દીકરાને છોડવ્યાં, બોલ્યા કુન્તા માય; વદે વલ્લભ સતીએ કહ્યું, એક કરૂ ઉપાય.

કડવું ૨૫ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુન્તા ધ્રુપતીયે મળીને, છોડાવ્યાં પુત્ર ને માય; સુભદ્રાને શીખામણ દીધી, તું શીદને ગભરાય. ॥ ૨ ॥ છોકરો તારો છે હઠીલો, કહ્યું કોનું નવ માને; તેથી યુદ્ધે જવા દે એને, અધીર રાખે શાને. ॥ ૩ ॥ સુતરના સાત તાર લાવી, ભેગા કરી દે મને; પછી અભેમન્યુને બોલાવી, બેસાડ માહારી કને. ॥ ૪ ॥ રક્ષા દોરો કરી બાંધું, છો યુદ્ધે જાય બાળ; જેવું જો બ્રહ્મા વીષ્ણુ કે શં-

ભુ, કોણ કરે વાંકો વાળ. ॥ ૫ ॥ સાજો સમો સાત કોઠા જીતે, લે જે ખરા વાત માની; દોરો રાખે ને વીઘન થાયે, તો તો સતી હું શાની. ॥ ૬ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજા, મારી માતાની વાણી; કોઇ કાળે અફળ નહી થાયે, રામબાણ લેજો જાણી. ॥ ૭ ॥ જરા ન ડરતી ચીંતા ન કરતી, ડોશીનું નહી કેહેણ કાચું; વચન ઉપર રાખજે શ્રદ્ધા, માની લેજે સહુ સાચું. ॥ ૮ ॥ ધર્મના કેહેવાથી શ્રદ્ધા ચોટી, કહ્યું કે લે આવું તાર; એમ કહી ગભરાતી ઉઠી, આવી ન ઓત્રા નાર. ॥૯॥ એમ જાણી ઓત્રાને જોવા, ચઢી તંબુ પર પોતે; લાંબી દ્રષ્ટી કરીને જોયું, ન દીઠી જોતે જોતે. ॥ ૧૦ ॥ નીરાશ થઇને ઉતરી હેઠી, પુત્રના તંબુમાં જાય; ઓ દીકરા યુદ્ધે ન જાશો, કહીને થઇ વીદાય. ॥ ૧૧ ॥ ગાંડા જેવી બની ગઇ છે, બાવરી બાવરી ફરતી; સુતરના સાત તાર લાવી, આંખે આંસુ ભરતી. ॥૧૨॥ તાર લાવી કુન્તાને આપ્યા, કુંવરને બોલાવ્યો; વૃદ્ધ માતાનુ વચન સુણી, અભેમન્યુ ત્યાં આવ્યો. ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાએ સન્મુખ બેસાડયો, રક્ષા કરૂં સુત તારી; રાખજે આ દોરો તુજ હાથે, જો જે આશીશ માહારી. ॥ ૧૪ ॥ અભેમન્યું કહે વારૂ માતા, જેમ ગમે તેમ કરો; જે જે કહો તે કબુલ કરૂં, પણ યુદ્ધે જાઉં ખરો. ॥ ૧૫ ॥ એવામાં કુન્તા સતીએ, ભેગા કર્યા સાત તાર; વણીને દોરડો બનાવ્યો, કીધો મુખ ઉચ્ચાર. ॥ ૧૬ ॥ ગાંઠગો વાળવી શુભ વચને, એવી મરજી કીધી; સતી સત્ય ઉપજાવીને, ગાંઠયો વાળવા લીધી. ॥ ૧૭ ॥ તેમાં શું શું વચન બોલ્યાં, સત્યવંતી કુન્તાય; રક્ષા સાંભળી દાન દે તેની, પ્રભુ કરે રક્ષાય. ॥ વળણ ॥ ગાંઠયો વાળે શુભ સતી, શા શા બોલી બોલ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, સુખ થાશે અતોલ.

કડવું ૨૬ રાગ દુહા સાખીયો.

ગાંઠ વાળતાં સતી બોલીયાં, એક બે ત્રણ ચાર; પાંચ ને છ રક્ષા કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૧ ॥ ગાંઠ બીજી. ॥ સાત આઠ ને નવ દસ, વળી અગીઆર ને બાર, એટલાં તુજ રક્ષા કરો દીનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૨ ॥ ગાંઠ ત્રીજી. ॥ તેત્રી છત્રી અડતાળીસા, ઓગણપચ બાવન સાર;ચોસઠ બોહોતર અડાશીયા, કરો રક્ષા દસવાર. ॥૩॥ ગાંઠ ચોથી.॥ સુતા બેઠા ઉભલા, વળી ભીત્તર વળી બાહાર; તે સહુ તુજ રક્ષા કરો, દનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૪॥ ગાંઠ પાંચમી. ॥ બે જળચરા બે વનચરા,

બન્યો રાજ કુંવરા; તેપણ તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દસ દસ વાર.॥૫॥ ગાંઠ છઠી. ॥ કાંણો કટા કુબડો, વળી માંકડ ને મંઝાર; તે પણ તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥૬॥ ગાંઠ સાતમી. ॥ ડોશી જોશી ફોશી ને ફાતડો, વળી ભાંડ ભડવાર; તે પણ તુજ રક્ષા કરો, દનમાં દસદસવાર. ॥ ૭ ॥ પેહેલી ગાંડનો અર્થ. ॥ એક, પરમેશ્વર. બે સુર્ય; ચંદ્ર. ત્રણ, ગુણ. ચાર, વેદ. પાંચ, વીશય, છ, શાસ્ત્ર. બીજી ગાંડનો અથ. ॥સાત, સમુદ્ર. આઠ તે, અષ્ટકુળ, પર્વત. નવ તે, નવકુળ નાગ. દસ તે, દસ અવતાર. અગીઆર, તે અગીઆર રૂદ્ર. બાર તે, બાર મેઘ.॥ત્રીજી ગાંઠનો અર્થ. ॥ તેત્રીસ તે, તેત્રીસ કોટી દેવ. છત્રીસ તે, છત્રીસ રાગણી. અડતાળીસ તે, અડતાળી અગની. ઓગણપચાસ તે, ઓગણપચાસ વાયુ બાવન તે, બાવન વીર. ચોસટ તે, ચોસટ જોગણી. બોહોતેર તે, બોહોતેર કોટી દાનવ. અઠયાશી તે, અઠયાશી શહસ્ત્ર રૂશી. ચોથી ગાંડનો અર્થ. ॥ સુતા, શેક્ષઇ. બેઠલા, પારસનાથ. ઉભલા રણછોડરાય. ભીતર તે, ચૈતન્ય આત્મા, બાહાર તે, સ્વસ્વરૂપે પરમાત્મા. પાંચમી ગાંઠનો અર્થ. ॥ બે જળચરા તે, મચ્છા અવતાર ને કુચ્છા અવતાર બે વનચરા તે, નરસીંહ અવતાર ને વ્યાહરા અવતાર. બે રાજકુંવાર તે, રામા અવતાર ને ક્રષ્ણા અવતાર. ॥ છઠ્ઠી ગાંઠનો અથ. ॥ કાણો તે, દહીતોના ગોર શુક્રાચાર્ય. કટ્ટો તે, શીવના પુત્ર ગણપતી, કુબડો તે, કુબડા અંજીરા રૂશી. માંકડ તે,હનુંમાનજી. મંઝાર તે,ઇંદ્રરાજાગૌતમના ઘરમાંથી બીલાડા રૂપે નાઠો હતો. ॥ સાતમી ગાંઠનો અર્થ. ॥ ડોશી તે, હું જોશી તે શેદેવ, ફોશી તે ધર્મ, કે જેને યુધ્ધે જતાં કંટાળો આવે. ફાતડો તે અરજુનજી, બાર માસ સુધી વૈરાટ નગ્રમાં વ્યંઢળ વેસે રહ્યો. ભાંડ નારદજી, કે જયાં ત્યાં લડાઇઓ કરાવવી, ભરવાડ તે ક્રષ્ણજી ગોકુળમાં અગીઆર વરસ ને બાવન દીવશ રહી ગાયો ચારી. ॥ એ રીતે સાતે ગાંડયોના અર્થ. ॥

——(:o:)——

કડવું ૨૭ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય. ॥૧॥ કુન્તાજીએ રક્ષા બાંધી, જુધ્ધે જાવો મુજ બાળ; રક્ષા સાચવી રાખશો તો, નહીં થાય વાંકો વાળ. ॥૨॥ શેદેવ નીકુળ ભીમ સરવે, શેન્યા લેઇને જાવો; જાવોરે ગટાડગછ

બેટા, શત્રુને હાથ બતાવો. ॥ ૩ ॥ એવી ત્રધે આજ્ઞા આપી, કુંવર ઉભો થાય; પોતાના તંબુમાં ગયો, ત્યાં ગઇ એની માય. ॥ ૪ ॥ એ-દીકરા જરાવાર થંભો, આવે છે ઓત્રા નારી;અભીમન્યુ કહે જાવો પા છાં,શીદ કરો છો લવારી ॥૫॥ તવ શુભદ્રા બાહાર નીકળી.હૈયું ભરીને રોતી,તંબુ ઉપર ચઢીને એ,ઓત્રાનો મારગ જોતી.॥૬॥ ઓત્રાને આવ-તી નવ દીઠી, તંબુથી ઉતરી હેઠી; અભીમન્યુની પાસે જઇને, રડવા માટે બેઠી. ॥૭॥ એ દીકરા તું હઠ લૈ બેઠો,કરો થોડીશેક વાર; સાંઢપર બેશી આવતી હશે, ઓત્રા તમારી નાર. ॥૮ ॥ અભીમન્યુ કહે ભલે આવે, તેનું શું માહારે કામ;કોઇને રોકે નહી રોકાવું,કરવા જવું સં-ગ્રામ. ॥ ૯ ॥ એટલે શુભદ્રા એમ બોલી.ઉતાવળા નવ થાવો;તે કરતાં માતાના કરનો, કંસાર જમીને જાવો. ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યુ કહે હું સ-મજ્યો, કરવી છે તારે વાર. પણ તે હું માનવાનો નથી, જાવા થાઉં તૈ આર. ॥૧૧॥ શુભદ્રા કહે દીકરા માહારા,માનો માહારૂં વચન;અન્ન ઠે-લીને જો જઇએ તો, બહુ માઠા શુકન, ॥ ૧૨ ॥ ભોજનનું નામ દીધું હોયે તો,પાંચ ગ્રાસ ભોજન કરવું;તે વીના તે જય ન પામે,અન્નને ન-હી પરહરવું. ॥૧૩॥ કુંવરે તવ કહ્યું માની, વચન ચડાવ્યું માથે;ચુલો સળગાવીને કીધો, કંસાર પોતાને હાથે. ॥ ૧૪ ॥ માતાને ખેંચીને લા-વ્યો, પોતે પોતાની પાસ;કંસાર કાઢી માતાને હાથે,પાંચજભરીયા ગ્રા-સ. ॥ ૧૫॥ પછી શેન્યને આગના આપી,થાવો સહુ તૈયાર;એમ કહીને પેહેરવા લાગ્યો. વસ્ત્ર અને સણગાર. ॥૧૬॥ એવે શું થયું કૌરવદળ-માં, બોલ્યો દુરીયોધન; ઓ ગુરૂજી કોઠા બનાવો; થાવો સાવધ સહુ જન. ॥૧૭॥ એટલે દ્રોણ ગુરૂ એમ બોલ્યા;મુએલાં શબ મંગાવો; પે-લા મેદાનમાં લાવીને, ઢગલા સાત કરાવો. ॥ ૧૮ ॥ તવ રાજાએ આ-ગના આપી, શેવક બહુ પરવરીયા, મનુશનાં શબ ખોળી લાવી,તેના ઢગલા કરીયા. ॥ ૧૯ ॥ એટલે દ્રોણે અંજળી જળની, મંત્ર ભણીને લીધી; એક ઢગલાને જળ છાટીને,પાશાણ રચના કીધિ. ॥ ૨૦ ॥મંત્ર વડે ત્યાં કોઠો બનીયો, પાકટ પાશાણ કેરો; આંટી ઘુંટી ફરવી ફાવે, તેટલો ઘાલ્યો ઘેરો, ॥૨૧॥ આંટી ઘુંટી ભમતાં ભુલે,યુક્તી કરી અપાર; સો શીખ્ખર સો ધજા મુકી, મુકયાં એકસો દ્વાર. ॥ ૨૨ ॥ દ્વારે દ્વારે દસ દસ યોદ્ધા, લઢવઇઆ અપાર, તેવા તેવા મુકી દીધા, પગપાળા હજ્જાર ॥ ૨૩ ॥ બીજી જળની અંજળી લૈને, બીજો કોઠો કર્યો સાર; લોહવજ્રનો તે બનાવ્યો, બસેં મુકયાં દ્વાર. ॥ ૨૪ ॥ બસેં શીખ્ખર

બસેં ધજા, ત્યાં રહે કીરપાચાર; બીજો કોઠો તાંબાનો કીધો, તેને ત્રણસેં દ્વાર. ॥ ૨૫ ॥ ત્રણસેં શીખ્ખર ત્રણસેં ધજા; યોદ્ધા ત્રણ હજાર ચોથો કોઠો કર્યો રૂપાનો, તેને ચારસે દ્વાર. ॥ ૨૬ ॥ ચારસેં શીખ્ખર ચારસેં ધજા, યોદ્ધા શહસ્ત્ર ચાર; પછી જળની અંજળી લીધી, વીદ્યા તણો નહીં પાર. ॥૨૭॥ મંત્રવડે કર્યો પાંચમો કોઠો, કનક કેરો સરસ; તેને પાંચસેં દ્વાર મુકયાં, જોતાં ઉપજે હરસ. ॥ ૨૮ ॥ પાંચસેં સીખ્ખર પાંચસેં ધજા, ફરકયા કરે નીશાન; દ્વારે દ્વારે દસ દસ યોદ્ધા, લડવઇઆ મસ્તાન ॥ ૨૯ ॥ છઠો કોઠો સપ્ત ધાતુનો, છસેં તેનાં દ્વાર; છસેં શીખ્ખર છસેં ધજા. યોદ્ધા છ હજાર. ॥ ૩૦ ॥ સાતમો કીધો છાણુ માટીનો, સાતસેં દ્વારો શોભે; એક એક દ્વારે દશ દશ યોદ્ધા, સપ્ત શહસ્ત્ર થોભે ॥૩૧॥ સાતસેં શીખ્ખર સાતસેં ધજા, સાતમો કોઠો બનાવ્યો; ભણેલો હોય તો ભુલો ન પડે, ગુચવણી ખેલ રચાવ્યો. ॥ ૩૨ ॥ કોઠા વીદ્યા જાણે નહી તે, જો માંહી પેશી જાય; પછી નીકળવા પંથ ન મળે, આયુશ પુરો થાય. ॥ ૩૩ ॥ એવી આંટીઓ છે ફરવાની, વીહુ રચના ભારી, એવી કોઠા રચના કરીને, કરી રહ્યા સૌ ત્યારી. ॥ ૩૪ ॥ એવામાં સુત અરજુનજીનો. હાથે લીધાં અથીઆર; રાતાં નેત્રે કરૂક્ષેત્રે, નીકળ્યો તંબુની બાહાર. ॥ ૩૫ ॥ એટલે સૌ શેન્ય ત્યાર થયેલું, તે સહુ ઉઠયા બંકા, રણનાં વાગ્યાં રણસીંગાં ને, દુન્ડભી વાગ્યાં ડંકા. ॥ ૩૬ ॥ પગપાળા તે પગથી ચાલ્યા, સવાર ઘોડે સવાર; રથવાળા રથમાં બીરાજ્યા, હાથગ્રહી હથીઆર. ॥ ૩૭ ॥ હસ્તીવાળા હસ્તી બેઠા, ઉંટવાળા છે ઉંટે; સારથી સારથી ને અતીરથી, હીમ્મત કોની ન ટુટે. ॥ ૩૮ ॥ ભીમ ગદા ગ્રહી ગજપર બેઠો, સુતનો સુત સંગ રાખે; અછોડા ઝાલી અભીમન્યુનો, રથ ગટોડગછ હાકે. ॥ ૩૯ ॥ શેદેવ નીકુળ વૈરાટ રાજા શીખંડી ધ્રુપતરાય; ધ્રષ્ટપ્રદ્દુમાન સાથે ચાલ્યા, વાજતે ગાજતે જાય. ॥ ૪૦ ॥ શુભ શુકન જોઇને નીકળીયા, ચાલ્યા પાધરે પંથ; ક્રોધ ભરેલા રક્ત લોચનથી. દાજમાં પીસે દંત. ॥ ૪૧ ॥ પાતાળમાં પ્રભુએ વીચાર્યું. ડોશીએ રક્ષા બાંધી; મુજ સહીત સરવે દેવોને, સાથે લીધા છે સાંધી. ॥ ૪૨ ॥ માટે ભાણેજ નહી મરવાનો, નહી થાય વાંકો વાળ; જો જઇને રક્ષા છોડાવું, તો થાય એનો કાળ. ॥ ૪૩ ॥ ઓત્રાને લાવતાં કુંપો ભુલાવ્યો, સાંઢનો ભાગ્યો ચરણ; તો પાછો ડોશીએ દાટ વાળ્યો દોરે ઉગાર્યું મરણ. ॥ ૪૪ ॥ માટે તે દોરો તોડાવું, તો તો ભાણેજ મરશે; જો નહી મરે તો મુજને મારી, ત્રીલોકનું રાજ કરશે. ॥ ૪૫ ॥

એવું જાણીદોરો તોડાવ્યા,ઉઠયા વિશ્વના ભુપ;એકસ્વરૂપે પાતાળ રહ્યા, બીજુ ધરીયું રૂપ. ॥ ૪૬ ॥ બ્રાહ્મણનું રૂપ ધારણ કરી, ભોમી આવ્યા ભગવાન; કુરૂક્ષેત્રમાં પોતે નીકળીયા, જ્યાં જાય છે અભેમાન ॥ ૪૭॥ વળણ ॥ અભેમાન જ્યાં જાય છે,ત્યાં આવે ભગવાન;વદે વલ્લભ શ્રોતતા સહુ, દેજો પુરણ ધ્યાન.

——(:*:)——

કડવું ૨૮ રાગ ઉછળતી ચોપાઇ.

ચરીત્ર વાળા વીશ્વના ભુપ; ભોમી આવ્યા ધરી વીપ્રનું રૂપ. ॥ ચાર છેડે પેહેરી છેરે ધોતી,બગલમાં મારી છેરે પોથી, કંઠમાં હાર રહ્યો છેરે ઓપી. મસ્તક ઉપર રાતીરે ટોપી. ॥ કાનમાં રૂદ્રાક્ષ મણકાની વાળી; કોટમાં માળા શોભા રસાળી. ॥ આડું તીલક કીધું લેલાટે, પાંપણો પર ભસ્મ પુરપાટે. ॥ આડી ને અવળી ભસ્મજ ચોળી, ડાભી ખાંધે ભરાવી છે ઝોળી. એકજ હાથમાં તુંમ્બીનું પાત્ર; ગોવીંદે ધર્યું ઘરડુંરે. ગાત્ર. ॥ જેષ્ટીકા કરમાં ઝાલેલી, શેવા સામગ્રી બગલમાં ઘાલેલી, વૃદ્ધ છે માટે આંખે નવ સુજે, ચામડું લટકે ને થર થર ધ્રુજે, દાંત પડયા ને હાચાં રે મળીયાં; મોઢે ને માંથે ઉગેલાં પળીયાં. ॥ નેત્ર નાશીકાથી પાણી ચુએ છે, લેલાટ કર દેઇ પંથ જુએ છે. કેહેડચોમાંથી ખુંધા વળેલા, જ્યાંથી ને ત્યાંથી હાડ ગળેલા, એવે રૂપે આવ્યા ભગગવાન; જાય છે જે પંથ અભેમાન. ॥ વળણ ॥ અભેમાન જ્યાં જાય છે, ત્યાં આવે જગરાય; વદે વલ્લભ કળા કૃષ્ણની, કોઇથી નવ્ય કળાય.

કડવું ૨૯ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુના પંથમાં આવ્યા, શૈન્યની સુંસરા પડીયા, શૈન્યના લોકે હાથ ઝાલ્યા, ખાય પ્રભુ અડબડીયાં. ॥ ૨ ॥ તવ સહુ યોદ્ધા પુછવા લાગ્યા, માહારાજ કયાં જાવું;કૃષ્ણ કહે માહારો અરજુન સ્નેહી, તેના કને હું આવું. ॥ ૩ ॥ યોદ્ધાએ કહ્યું અરજુનજી તો, ગયા છે પાતાળ; હાંઇ અધીપતી છે અભેમન્યુ,અરજુનજીનો બાળ, ॥ ૪ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, મુજનેમુખ બતાવો કયાં છે દીકરો અરજુનજીનો, એની કને લેઇ જાવો. ॥ ૫ ॥ તવ શેવકોએ હાથ ઝાલ્યા. વૃદ્ધ જાણી કરી દયા; કુંવરનો રથ ઉભો રખાવી,

તેની કને લેઇ ગયા. ॥ ૬ ॥ કુંવર કહે આવો માહારાજા, આપ પધાર્યા કયાંથી; પ્રભુ કહે અરજુનજીને મળવા, આવ્યો અરન્યમાંથી. ॥ ૭ ॥ પણ તે તો પાતાળ ગયો છે, મેં સાંભળ્યા સમાચાર; પણ તું અરજુનનો સુત જાણી, હરખ્યો હું અપાર. ॥ ૮ ॥ માહારે તાહારૂં મુખ જોવું છે, ઉરમાં આનંદ થાય; અભીમન્યુ તવ રથમાં બેશી, વીપ્રને લાગ્યો પાય. ॥ ૯ ॥ બ્રાહ્મણે મુખ નીરખી જોયું, નર ભાગ્યશાળી પુરો; જેવો પારથ તેવો તું નીકળ્યો, સંગ્રામ કરવા સુરો. ॥ ૧૦ ॥ કુંવર કહે ઓ માહારાજા, આશીરવાદ તમારો; જાવો તંબુએ આવશે કાલે, તાત ને મામો અમારો.॥૧૧॥ વીપ્ર કહે તમે શીદ શીધારો, એમ પુછયું ઘનશામ કુંવર કહે કોઠા રચ્યા છે, કરવા જાવું સંગ્રામ ॥ ૧૨ ॥ કૌરવોએ કપટ કરીને, કોઠા રચાવ્યા સાત, યુદ્ધ નહી કરીએ એમ કહીને, કાઢયો છે મારો તાત. ॥ ૩ ॥ અચાનક આ યુદ્ધ ઉપાડયું, તેમાં હું વઢવા જાવું; કૃષ્ણ કહે સાબાશ તુને, પ્રાક્રમ કરે છે આવું. ॥ ૧૪ ॥ તાતથી તું નીકયો સવાયો, દેખીને પ્રગટે ભાવ; સપ્ત ગાંઠોનો દોરડો બાંધ્યો, શું કાંઇ આવે છે તાવ. ॥૧૫॥ અભીમન્યુ કહે નારે માહારાજા, નથી મને રોગ વ્યાધી; માહારા મર્ણના ભયથી માહારી, વૃદ્ધ માયે રક્ષા બાંધી. ॥ ૧૬ ॥ સાંભળી પ્રભુએ મોઢું મરડયું, કુંવરને પડયો વેમ; ઓ માહા રાજા ડોકું ધુણાવી, મોઢું મરડયું કેમ. ॥ ૧૭ ॥ એટલે ધીરે રહીને બોલ્યા, પોતે સુંદીર શામ; રક્ષા બાંધવી રાંડેલીની, નહી સુરાનું કામ. ॥ ૮ ॥ રણમાં જાતાં રાંડેલીની રક્ષા કેમ બંધાય; પેહેલા તો એ શુકન ખોટા, સમજી લે મનમાંય. ॥ ૧૯ ॥ કોઠાયુદ્ધમાં યુદ્ધ કરીને, જીતીશ તું તારે આપ; પણ લોક કેહેશે કુંવર જીત્યો, ડોશીના દોરા પ્રતાપ,॥૨૦॥ તારી મેહેનત મીથ્યા જવાની, જસ ડોશીને મળશે; સુરાતણ તારૂં કંકાઈ જાશે, તાત તારો કળકળશે. ॥૨૧॥ એવું સાંભળી અભીમન્યુનો, ધ્યાનમાં બેઠી વાત; મેહેનત માહારી ને જશ પામે. કુન્તાજી વૃધ્ધ માત. ॥૨૨॥ માહારૂં કરેલુ ધોવાઇ જાશે, બ્રાહ્મણે સાચું ભાંખ્યો, લ્યો માહારાજા એવું કહીને, દોરડો તોડી નાંખ્યો. ॥ ૨૩ ॥ તેમાંથી તાર છુટો થઇને પડયો ગટોરગછ પાસ; તેણે લૈપડપંચાયે વીંટયો, રમતને આભાસ. ॥ ૨૪ ॥ અભિમન્યુના ધનુશ કેરી પડપંચાયે વીંટાળ્યો; આખો દોરડો, ભોમી નાંખ્યો, ભગવાને તે ભાળ્યો ॥ ૨૫ ॥ પગવતી પ્રભુએ તાણી લિધો, કહ્યું ભાઇ હવે જાવો; સાબાશ તારા સુરાતણને, જીતિને વેહેલા આવો. ॥ ૨૬ ॥ એમ કહિને વિદાય કિધો, કુંવરને તે વાર; સાથે

ચાલી સઘળી સેન્યા, પુંઠે રહ્યા મોરાર. ॥ ૨૭ ॥ ત્યાંથી સૌ શૈન્ય ચાલ્યું ગયું કે; દોરો લીધો ભગવાન; પુરણ પોતાનું કામ સાધીને, થયા અંતરધ્યાન. ॥ ૨૮ ॥ અરજુન નંદન વાજતે ગાજતે, ચકાવે વઢવા જાય; ઘણાં જોરમાં નીશાન વાગે, દ્રોણને ચીંતા થાય. ॥ ૨૯ ॥ આતે કોણ આવે છે યુધ્ધે, મોકલ્યા શેવક ચાર; ખબર લાવો કોણ આવે છે, યુદ્ધ કરવા આ વાર. ॥૩૦॥ એટલે શેવક સંચરીઆ તે, લાવીયા સમાચાર; યુદ્ધ કરવા શૈન્ય લૈ આવે છે, અરજુનનો કુંવાર. ॥૩૧॥ એટલે સરવે ખુશી થયા, ઉભા હીમ્મત ધારી;પાન્ડવ દળ જાય છે એવામાં, આવી ઓત્રા નારી. ॥૩૨॥ સાંઢે બેશીને આવે સપાટે; દળ દીઠું તે વાર;અભેમન્યુએ સાંઢ દોડી, મનમાં પડયો વીચાર. ॥ ૩૩ ॥ એવામાં તો ઓત્રા રાણી, મનમાં કરે વીચાર; રખેને દળ હોય પાન્ડવનું, હોય માહારો ભરથાર. ॥૩૪॥ એવું સમજી રાયકા પ્રત્યે, પુછવા લાગી વાત; રત્ના ભાઇ જે પુછુ તે, સાચી કેહેજે વાત, ॥૩૫॥ વળણ.॥ પુછવા લાગી પ્રેમદા, રત્નાને તે વાર; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, જીભે જપો જુગદાધાર.

કડવું ૩૦ રાગ કંથાજીનો.

ઓત્રા રાણી બોલીયાં, માહારા રાયકારે; પેલુ શૈન્ય તે કોનું જાય, એ રતના રાયકારે; તેમાં વચ્ચે લીલો રથ શોભતો; મારા રાયકારે,કોઇ રૂપાળો બેઠો છે માંય, એ રતના રાયકારે ॥૧॥ એની સુર્ય સરીખી કાન્તી દીસે, મારા રાયકારે, કેવુ શોભે છે નમણુ નાક; એ રતના રાયકારે; કપરી કીકી લાગે ઘણી, મારા રાયકારે, છબી દેખતાં લાગે ધાક; એ રતના રાયકારે ॥ ૨ ॥ એની નારીએ શાં પુન્ય કર્યાં હશે, મારા રાયકારે; ઘણા ઘણાં કરેલાં ધર્મ, એ. વરત વચુલાં આદર્યાં હશે,મારા. વળી કર્યા હશે શુભ કર્મ. એ. ॥૩॥ કાશીનાં કરવત લીધાં હશે, મા, ગાળ્યાં હશે હીમાળે હાડ; એ; વળી ભેરવજવ ખાધા હશે, મા, તપ કરેલું ગીરનાર પહાડ એ. ॥ ૪ ॥ તે તારૂણી એની થઇ હશે, મા, પુર્વનાં પુન્યે ઝાલેલો હાથ. એ ધન્ય ભાગ્ય એ ભામનીતણુ, મા, હાવો રૂડો મળ્યો ભરથાર. એ. ॥ ૫ ॥ રાયકોજી તવ બોલીયો, મારી બેહેનીરે,તમે કીધાં બહુ પુન્ય દાને,એ.ઓત્રા બેનીરે.સઘળાં શુભકૃત તમે કર્યાં, મા, તને રીઝેલા શ્રી ભગવાન. એ. ॥ ૬ ॥ એતો અરજુનજીનો

દીકરો, મા. એતો શુભાદ્રાનો કુંવાર; ઓ ઓત્રા; છે અભેમાન નામ એહનું, મા. બાઇ તાહરો એ ભરથાર; ઓ. ॥ ૭ ॥ વળણ. ॥ સાંભળી ચમકી ચાતુરા, પતી પર ઉપજ્યું હેત; હાવો પીઉ જાણતી હોતતો, પરણી પીહર નવ રેહેત.

કડવું ૩૧ રાગ દુહારૂપ દોહરો.

ઓત્રા દીઠી આવતી, અરજુનને સંતાન; ગટારગછને પુછતો પોતે એ અભેમાન. ॥ રાગ ઉપરના કડવાનો. કુવર વાણી બોલીયો, મારા વીરારે, પેલી કોણ આવે છે નાર; ઓ કુળના હીરારે; એના જેવું રૂપ જોયું નથી, મા, જાણે વીજળીનો ચમકાર; ઓ;॥ ૧ ॥ એના પતીએ શાં પુન્ય કર્યાં હશે, મા, કરેલાં જપ તપ પુન્ય દાન; ઓ; હીમાળે હાડ ગાળ્યાં હશે, મા. વળી રીજ્યા હશે ભગવાન ઓ. ॥ ૨ ॥ ગટારગછ તવ બોલીયો, મા, તમે કરેલાં જપતપ દાન, ઓ; હીમાળે હાડ ગાળ્યાં તમે, મા, તમને રીજેલા ભગવાન, ઓ. ॥ ૩ ॥ એનો વૈરાટ રાજાની દીકરી, મા. જુઓ છે રૂપરૂપની ધામ. ઓ; ભાઇ આવી એ નારી તમતણી, મા, રાણી ઓત્રા એનું નામ. ઓ. ॥ વળણ. એવું વચન સાંભળી, ચમકયો નર કુંવાર; પેહેલાં હાવી જાણતો હોત તો, ન નીકળત ઘર બાહાર.

કડવું ૩૨ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય, વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, મેળાવડાનો મહીમાય. ॥૧॥ ઓત્રાએ કહ્યું રાયકાને, વીરા ધીરજ ધારો; સાંઢ તમારી બેસાડીને, મુજને નીચે ઉતારો. ॥૨॥હુ જઇ રોકું માહારા પતીને, તવ સાંઢને બેસાડી;વસ્ત્ર ને સણગાર બદલી લીધાં, ગવાળામાંથી કહાડી. ॥૩॥ બીજો ગવાળો રૈકાને આપ્યો,માહારી સાસુને દેજે; ઓત્રા વહુ આવીછે તમારી, માહારો સાસુને કેહેજે.॥૪॥ કહીએ કે વહુ ગઇ છે તમારો. રાખ્યો છે તમસુત ખાળી; ચાલશે તેટલું કરીને પોતે, પતીને લાવશે વાળી. ॥ ૫ ॥ પુન્ય તમારૂ આવશે આડે, તો લાવશે સમજાવી;સમજાવ્યે જો નહી સમજે તો,વાંકી કરણી કાહાવી. ॥૬॥ એમ કહીને આપ્યો ગવાળો, રૈકો થયો વીદાય; ઓત્રા

રાણી સુર ભરેલાં, કંથને રોકવા જાય ॥ ૭॥ આવતી દીઠી સકળ સૈન્યે, ભીમે કર્યો વિચાર; ભલે આવી ભલે આવી, અભેમન્યુની નાર ॥ ૮ ॥ કુંવર યુદ્ધનું બીડું લેઇને, જીવ સરવના બાળે; સારૂં થાય જો ઓત્રા રાણી, પતીને પાછો વાળે. ॥ ૯ ॥ સરવે સન્યા નજરે જુએ, એ નહી મોહોટાનો ધર્મ; અમને દેખી નર નારીને, આવશે મનમાં સર્મ. ॥ ૧૦ ॥ એવું સમજી વ્રરકોદરે, સર્વને સાન બતાવી; પછી પોતે જઇ આઘો ઉભો, શેન્ય ખસ્યું હેત લાવી. ॥ ૧૧ ॥ ગટોરગછ રથનો હાંકનારો, તેને પણ કરો સાન; ઓત્રા આવે એટલે ખસજે તું, છો રહ્યો અભેમાન. ॥ ૧૨ ॥ એમ કરી સહુ અળગા ઉભા, ઓત્રા સપાટે ચાલી; હસ્તે મોઢે માનુનીએ, ઘોડાની લગામ ઝાલી. ॥ ૧૩ ॥ એટલે નંદન હેડંબાનો, રથપરથી ઉતરીયો; રાશ પરોણો રથમાં મુકી, સૈન્ય વીશે પરવરીયો. ॥ ૧૪ ॥ એટલે અભેમન્યુ એમ બોલ્યો, છો કીયા નરની નારી; કોઇ જનેતાની જાએલી, કોણ રાયની કુંવારી. ॥ ૧૫॥ એવું સાંભળી મધુર બોલે, બોલી મુખ વચન; કેઇ નારીનો નાથ તમે છો, કીયા રાયના તન. ॥ ૧૬ ॥ અભેમન્યુ કહે ઓત્રા કુંવરના, છીએ પુજનીક પાત્ર, સુદ્રષ્ણા થાય સાસુ અમારી, વૈરાટના જમાત્ર. ॥૧૭॥ તવ ઓત્રા કહે સુભદ્રાજી, થાય છે સાસુ માહારી; અરજુનજી બાણાવળીના, દીકરાની હુ નારી. ॥ ૧૮ ॥ એવું સાંભળી અભીમન્યુને, ઉલટ આવીઅ પાર; આવી ત્યારે શીદ મોડી આવી, મુજ મન ગમતી નાર. ॥૧૯॥ શેન્ય લેઇ હું રણમાં આવ્યો, હવે નહી ઉપાય; મીથ્યા મુજને રોકી ઉભાં, અણઘટતું દેખાય. ॥૨૦॥ ઓત્રા કહે અણઘટતું દીસે, તેમાં શી છે નવાઇ; યુધ્ધે ચઢીને હાથે કરીને, તમે માંડી છે ભવાઇ. ॥ ૨૧ ॥ જો સારૂ દેખાડવુ હોય તો, પાછા વળો મુજ કંથ; નાનપણમાં શાં લઢવાં વઢવાં, ઝાલો તંબુનો પંથ ॥ ૨૨ ॥ અભેમાન કહે સુણ અબળા, સમજ્યા વણ વદે એમ; બીડું લેઇ રણ યુદ્ધ ચઢેલો, ક્ષત્રી પાછો વળે કેમ ॥ ૨૩ ॥ બીડુ ચાવી બેશી રહે ઘરમાં, કાયરનું એ કામ; જનેતાનું ઉદર લાજે, બોળાય બાપનું નામ. ॥ ૨૪ ॥ તંબોળ બદલે કહેવાય લાહાળા, તો પછી જીવ્યું વ્યર્થ; મનુશનો દેહ ધારણ કરી, કાંઇ ન સરીયો અર્થ. ॥૨૫॥ જણે તો હરોજન જણજે, કાં દાતા કાં સુર; નહીતો રંડા વાંઝણી સારી, ગુમાવે નહી નુર. ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચન છેજ્ઞાની પુરૂષનાં, માટે ન ખાવી ગાળ; યુધ્ધે ચઢેલો પાછો વળુ તો, નહી અરજુનનો બાળ. ॥ ૨૭ ॥ માટ મીથ્યા મેહેનત મુકો, તંબુએ પાધરાં જાવો; સમા

વહાલાને શેન્ય જુએ છે, સરમ મનમાં લાવો.॥ ૨૮ ॥ સંસાર વેહેવા-
રની રીત કેવી, તે નથી જાણતાં મર્મ; સરમ મરીયાદામાં રહેવું, એ
અબળાનો ધર્મ.॥ ૨૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી,જાણું છું સ્ત્રી ધ-
ર્મ; ઘરબાર બેઠુ ડુલવા ત્યાં. કેવી રાખવી સર્મ. ॥ ૩૦ ॥ સરમને શું
પાથરવી કે, સરમ શું હોડાય; સંસાર વેહેવાર સારો ચાલે તો, સરમ
ધરમ સચવાય. ॥ ૩૧ ॥ મરીયાદામાં રાખવી હોય તો, પાછા વળો
મુજ નાથ; તે વીના નહી લગામ છોડુ, કેમ ઝાલ્યો તો હાથ.॥ ૩૨ ॥
એટલે બોલ્યો અભેમન્યું, માનુની મુમત મુકો; કોઇનો પાછો વાળ્યો
ન વળુ, મરીયાદા શીદ ચુકો. ॥ ૩૩ ॥ વળી સ્વભાવ આકળો હોયે,
પુરૂશનો અપાર; માટે સમજી લગામ મુકો,નહી તો ખાશો માર.॥૩૪॥
એટલે ઓત્રા હશીને બોલી, બોલ નીકળીયો હાવો;મારશો તો માંથા-
ના મુગટ છો, મુજને વીતે લાહાવો.॥ ૩૫ ॥ હાથ તમારો મુજનેઅડે,
તો થાવું પાવન;એ વાતની નથી સોસના મુને,આનંદ પામે મન.॥૩૬॥
અભીમન્યુ કહે સાંભળ નારી,ચાર હઠયો જગમાંય;રાજહઠ બાળહઠને
જોગી હઠ, સ્ત્રીહઠ પણ કહેવાય,॥૩૭॥ તેમાંની બે હઠ મુજ પાસે. તે
સમજો વીવેક;માટે હઠ લેઇને નહી જીતો, તમ પાસે હઠ એક॥૩૮॥હરી
ફરીને સ્ત્રી હઠ તારી, મારી હઠ બે બતાવું; બાળક હઠછે ને રાજહઠછે,
તુજને જીની જાવું.॥૩૯॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી;સાંભળો મુજ વી-
વેક; ત્રણ હઠયો છે માહારામાં, તમથી વધારે એક. ॥ ૪૦ ॥ રાજની
પુત્રીને રાજની રાણી,તેથી રાજહઠ માહારી;બાળક છું તે બાળહઠ બીજી
ત્રીજી સ્ત્રીહઠ ભારી ॥૪૧॥ બેહઠ તમારી ત્રણ હઠ માહારી, માટે નહી
પડું પાછી; અરજુનની નીશાળે ભણેલી,ન જાણશો મને કાચી.॥૪૨॥
એવું વચન સાંભળીને,કુંવરે જાણી પુરી;દેખાય નાહાની પણ બોલવામાં
દીસે બહુ બાહાદુરી. ॥ ૪૩॥ અભેમાન કહે એ અબળા, માહારોનથી
ઉપાય; રણ ચઢેલો ન વળું પાછો, વળુ તો ઇજ્જત જાય.॥૪૪॥ તુજ
પર મુજને પ્યાર ઘણો છે,પણ વીધાતાની ટાંક;હુ રણ ચઢીયો તું ગોડી
આવી, બેના ભવીશનો વાંક. ॥ ૪૫ ॥ એવે આવ્યાં આંખે ઝરઝરીયાં
હસ્ત ઝાલ્યો તે ફાંસુ; પીઉનાં એવા વચન સુણી, ઓત્રાને આવ્યાં
આંસુ. ॥ ૪૬ ॥ વળણ: ॥ આંસુ અતીશે આવીયાં,દેતી કંથને આણ;
વદે વલ્લભ એ તારૂણી, તજવા બેઠી પ્રાણ

કડવું રાગ ૩૩ પરજનો.

તમે ચાલો તો કાઢું માહારા પ્રાણરે,માહારી નણદિના વીરા;રથને હાંકો તો ધરમરાયની આણરે, માહારી સાસુના જાયા. ાાટેકઃાા રણમાં રઝળતી શું મુકીને જાવો છો,ઓ અલબેલા નાથરે;પર પુત્રી નોહોતી નાંખવી અપાયમાંને, નોહોતો ઝાલવો મુજ હાથરે. ાા મહારી. ાા ૧ ાા સોળ કળાનો જેવો ચંદ્ર બીરાજે સ્વામી,તેવી છે કાન્તી તમારીરે;હસ્તીનાપુર સરખાં ગાદી બેસવાની તેવી, અરધંગના હું છું નારી રે.ાા માહારી ાા ૨ ાા રાજ્ય હંસલો મે તો જાણી કરાને પીઉજી,કીધો પરણતાં સંગરે;જો જાણતી હોત બગલો બાપડો તો મહારૂં,કદીએ ન રાખત અંગરે.ાા મહારા.ાા ૩ ાા હૈયામાં મુજને હોશ હતી કે પીઉજી,બેસશું જોડા જોડ રે;છ છ જનમનાં વેહેર ભોગવી રહ્યાં ને, સાતમે નડેછે રણછોડરે. ાા મહારી. ાા ૪ ાા નાંહાનપણમાં ગમે ખાવા પીવાનુ ને, ગમે પેહેરવું નવ રંગરે;ગ્રહસ્થાશ્રમના વૈભોગ મુકી આશું,લેહવા વઢવાના ઉમંગરે. ાામાહારી ાા૫ાા આશો ઉજમ તમને વઢવા તણો છે પીઉજી, જનમથી હડની વાતરે; ભીમ સરીખા કાકા છે વઢનારા વળી,અરજુન સરીખા છે તાતરે.ાા માહારી.ાા ૬ ાા ઘટોરગચ્છ સરખા બંધુ વઢનારા પીઉજી, સસરા વૈરાટ રાયરે; તેમ છતાં તમે આગળ પડયા તે તો,માહારા ભવીશે ભુલાયરે. ાા માહારી.ાા૭ાા શારા શુકનમાં મુને મોહ્યરે પધરાવીને, પરણાવા બેઠો માહારો બાપરે; તેરે વેળા મને કેમ નવ ડંશ્યો પીઉજી, કારમો કાળુડો સાપરે.ાા માહારી ાા૮ાા નાનપણામાં મારો રામજી રૂઠયો તે, પરણ્યાનું મીઢળ નથી છુટયુ રે; સુખની લેહેરમાંતો કેહેર થવા બેઠો, ભુંડું ભવીશ માહારૂં ફુટયું રે. ાા મહારી. ાા ૯ ાા ચકાવો ઘડ ચોરી રચ્યો છે પીયુજી, ભાલુડે પોંખાશોરે;બાણરૂપી ત્યાંતો લોહુ વછુટે તમે, રૂધીર વરણા થૈ જાશોરે. ાામાહારી. ાા ૧૦ ાા ચકાવે ચઢશો ત્યાં માર ખાઇ પડશો ને,અવછરા લેઇ જાશેરે;આજપછી મોઢું નથી દેખવાનો આતો,છેલું દરસણ દુલભ થાશરે.ાામાહારી.ાા૧૧ાા અગમ નીગમ મુને સુજે છે પીયુજી,નહી મુકે દુશમન લોકરે;માઠાશુકને મને ઘણા થયા છે મારે, જીવતા આવ્યાની આશા ફોકરે.ાા માહારા ાા૧૨ ાા અરેરે જોબન માહારૂં કેમ જળવાશે પીઉજી; વ્રેહે લેહેરી થઇ લાગેરે;હુંરે અભાગણી રડીશ રૂજની તે, તમ ભીડ ક્યાંથી ભાગેરે. ાા મહારા ાા ૧૩ાા રૂપ રંગ રૂપી માહારી પુષ્પની વાડી તે, દીવશે દી-

વશે કરમાયરે; માળી વિના પુષ્પ વાણુાય નહી તેથી,દીનદીન કરમાઇ જાય રે. ॥ માહારી ॥ ૧૪ ॥ પેહેરી ઓઢીને હું હરી ફરી નહી,નાજોયું, સૈયર સમાણી રે;સાસરેથાં પીહરે પીહરથી સાસરે હું, આવી નહી ઘું-ઘટ તાણીરે. ॥ મહારી ॥ ૧૫ ॥ હાથ ઝાલીને મુને અધવચ મુકી પી-ઉજી, એ નહી રાજના રીતરે; સદા દુખીઅણને દગા દેઇ દુખ દો છો સ્વામી, તોડો છો પરણ્યાની પ્રીતરે ॥ મહારી. ॥ ૧૬ ॥ આ છબી ફ-રીને હું નથી દેખવાની સ્વામી, દેખું તો પાધરા પાસા રે; રંક રામાને શિદ રડતી મુકોછો પિઉજી, ભાગોછો ભવો ભવનિ આશા રે; મહારિ ॥ ૧૭॥ તમ વીના ઠરવાનું ઠેકાણું નહી માહારે,ના વળે શીતળ છા-યા રે; છેવટ ખાજ્યા નહી ખળોતો પછી, કંથ વીયોગે પાડુ કાયારે.॥ માહારી, ॥ ૧૮ ॥ વળણઃ ॥ કાયા પાડુ કંથજી, આંસુ વહેચોધાર;વ્યા સ વલ્લભ વાણી વદે, કહેછે નર કુવાર.

કડવું ૩૪ રાગ ઊપરનો.

ગોરી મહારિ મુકો ઘોડલીયાની બાગરે, કુવરી વૈરાટના રે;ઓ મા-હારા રથને જાવાનો દોને માગરે,કુવરી વૈરાટની રે. ॥ટેકઃ ॥ ઉભાં છો સામાને રડોછો રામા તેથી, આવે નીરદયને દયાયરે;કોમળ કંઠથી કર-ગરોછો પણ, હવે નથી ઉપાયરે. ॥ કુંવરી. ॥૧॥ રડી રડીને મને શીદ રડાવોછો, સળગે હૈયામાં હોળીરે;વણ વહનીએ મને ઉભો બાળે છે ને કલેશ કરેછે ચોળીચોળીરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૨॥ તુજ પેઠે મુજને પણ હોંશ હતી કે ગોરી, બેશાશું જોડા જોડરે; છ છ જનમ વીતીસાતમે જન્મ પુ ઠે, પડયો મામો રણછોડરે. ॥કુંવરી.॥ ૩ ॥ એરે મામાએ મન ગમતુ કર્યુંને ગોરી; જુઠાં વચન વરણાવ્યાંરે; મનની હોંશ બેના મનમાં રહીને મામે, પાટા બાંધીને પરણાવ્યાંરે ॥ કુંવરી. ॥ ૪ ॥ પણ એકવાર જો હું આવુંછું જીવતો ગોરી, જો લાવે આપણો ઇશરે; તો તો મોસાળ પે-હેલું ઉજડ કરૂને છેદું, કૃષ્ણ મામા કેરૂ શીશરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૫ ॥ તે પછી તાહરી હું સંભાળ લેઉ ગોરી, પછી સકળ વેહેવારરે; ત્યાં સુધી મુજ જીવને જંપ વળે નહી, હઠીલો ક્ષત્રી કુંવારરે. ॥ કુવરી. ॥ ૬ ॥ એક એકના મોઢા સામું જોઇ જોઇને ગોરી, મનની સંગાથે બળવુંરે; જીવતા આવ્યાની આશા ઇષ્ટ કરાવે નહીતો, પેલે ભવ મ્હારૂ તારે મ-ળવુંરે ॥ કુંવરી, ॥ તુજ તાતને માહારા કાકા દેખે છે ગોરી, સરમ

આવેછે અતી મનમાંરે; કંકાશ કરી શાને કાળજુ બાળો છો માહારૂં, તપત ઉઠેછે બહુ તનમાંરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૮ ॥ જગતને તમે શીદ હશા વોહો, સામા જુએ શત્રુ લોકરે; ચાહ્યતો તારો માહારી કાયા પડે પણ, પાછા વળ્યાની આશા ફોકરે. કુંવરી. ॥ ૯ ॥ વળણ ॥ પાછો વળવાનો નથી. હઠ મુકી દે નાર; વદે વલ્લભ તવ પ્રેમદા, કરતી હાહાકાર.

—(:૦:)—

કડવું ૩૫ રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન;સુણ પરીક્ષત રાયના તન; હાંરે વાંકા વચન પતીનાં સુણી;ધુસકા મુકી રડે છે તારૂણી. ॥ ૧ ॥ હાંરે પતી દગો દેવાનો તેં ધાર્યો; માહારો સ્વારથ કૈ ન વીચાર્યો; હાંરે મને ભર્યારે અગ્રીતમાંથી કાહાડી, ઉચા પરવતપરથી પછાડી. ॥ ૨ ॥ હાંરે પેટમાં પેશીને મારી પાળી, મુને ઢીંચણમાંથી તેં ઢાળી; હાંરે સોડ તણો ઘાવ કીધો, દાવ રાખીને દગો દીધો. ॥ ૩ ॥ હાંરે એતો ટળવળવા લાગી એમ, વનમાં ટીટોડી ટળવળે તેમ;હાંરે એતો દુખદરીઆમાં પેઠી, બાગ ઝાલીને ગમળી બેઠી. ॥૪॥ હાંરે એતો પાશાણ શીશ પછાડે, ખેંચી મુસ્તકના કેશ કાહાડે,હાંરે કાલાં કાલાં વચન ઓચરતી,ત્રાસ ભરેલા વીલાપ કરતી. ॥૫॥ હાંરે રામા રૂદે ફાટે તેમ રડતી, મુને કંથે મુકી રખડતી; હાંરે માહારૂ આ રણમાં કોણ બેલી.પરણ્યો પીઉ જાયછે મુને મેલી. ॥ ૬ ॥ હાંરે એવું જોઇ કહે રાજ કુંવાર, હવે હઠ મુકીદો નાર; હાંરે એવું વચન પતીનું સુણી, ઉભી થઇને કેહેછે તારૂણી.॥૭॥ હાંરે સ્વામી શીખામણ દો વીચારી, તમે જાવોછો વણ મોહોતે મારી; હાંરે સ્વામી હઠીલા ન થાઓ ઝાઝા, યુદ્ધની રઢ મુકો માહારાજા. ॥૮॥ વળણ ॥ રઢ મુકીદો યુદ્ધ તણી, ઓરે બાળા રાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, વીલાપનો મહીમાય.

કડવું ૩૬ રાગ બાળારાજારે.

મને મારીને રથડા ખેડ, બાળા રાજા રે; નહીતો યુદ્ધ જોવા સંગ તેડ, બાળા રાજા રે. ॥ ૧ ॥ રથ રખાવું તેમ રાખ, બાળા રાજા રે;નહીતો માહારી રૂદે પર હાંક. બાળા રાજા રે. ॥ ૨ મને આપ્ય તારી તરવાર, બાળા રાજા રે; કરૂ કૌરવનો સંહાર, બાળા રાજા રે. ॥૩॥મને

આપ ઢળકતા ઢાલ, બાળા રાજા રે, મને સાથે લેઇને ચાલ, બાળારાજા રે. ॥ ૪ ॥ હું તો અગણીત ગુણને ગણેલી, બાળા રાજા રે;જ્યંઢળ મેહેતાની વિદ્યા ભણેલી, બાળા રાજા રે. ॥૫॥ તમને એકલા જાવા નદેઉં, બા. હું તો ધનુશને બાણ લેઉં, બાળા. ॥ ૬ ॥ મુને માઠા થયા છે શુકન, બાળા. માટે સમજો સાસુડીના તન. ॥ બાળા ॥ ૭॥ માહારાં કીયાં જનમનાં કૃત, બાળા. કુએ ઉતારી વાઢયાં વ્રત. ॥ બાળા ॥ ૮ ॥ જેમ હરણી ટોળાથી ટાળી, બાળા. પેટમાં પેશીને મારી પાળી. બાળા. ॥ ૯ ॥ મને ઢીચણીએથી ઢાળી, બા.મને વૈભોગમાંથો બાળી. બાળા. ॥ ૧૦ ॥ ધરી અપ્રીતને લઇ લીધું, બા. આપી વીશ્વાસને વીખ દીધું. બાળા. ॥ ૧૧ ॥ મને કીયાં કીયાં નડયાં પાપ, બા. કાંતો નડયો કોઇનો સ્રાપ. બાળા. ॥ ૧૨ ॥ મેં શું ગંગામાં ધોયુ મળ મુત્ર, બાળા. મહારૂંભાગે બધુ ઘર શુત્ર.બા. ॥૧૩॥ મેંશું અભડાવીવિપ્રનો થાળ. બા. મેં શું મળતાં ભાગ્યાં વેવીશાળ. બા. ॥૧૪॥ મેં શુંતોડી સરોવર પાળ. બાળા. મે શું ધાવતાં વછોડયાં બાળ. બા ॥ ૧૫ ॥ કોઇને દુખ દેઇ શું ધર્યાં ગર્વ, બા. મે શું હુનાળે ઉઠાડી પર્વ, બા. ॥ ૧૬ ॥ મેં શું છાણે છાણું ભાગ્યું, બા. તેવું પાપ આવીનેશું લાગ્યું બા. ॥ ૧૭ ॥ તે વીના છેક આમ ન હોય,બા. માહારૂંનમળેબેલી કોય. બા. ॥૧૮॥ મને સુજી એગમની પેર, બા. તમ આવવાના નથીઘેર બા. ॥૧૯॥ પછી દિવસ માહારા કેમ જાય, બા. માહારૂં જોબનકેમ સચવાય. બા. ॥ ૨૦ ॥ માહારૂ ફરકેછેલોચન. બા. આવે રંડાપાના દન બા. ॥ ૨૧ ॥ એવા દહાડા શી રીતે જાય, બા. ખાતે પીતે શરીર સોસાય. બા. ॥ ૨૨॥ વિધવાનું સગું કોણ થાય. બા. જેનીને તેની ઠેસો ખાય. બા. ॥૨૩ ॥ સ્વામીવાળી તો સોનાથી મોંઘી, બા.કંથ વીનાની કુશ્કાથી સોંગી. બા. ॥ ૨૪ ॥ વીધવાનું જગત સહુ ઝેરી, બાળા, થાય વાડનો કાંટો વેહેરી, બા. ॥ ૨૫ ॥ વીધવા જ્યાં જ્યાં ડગ ભરે, બાળા. ત્યાં ધરતી ભારે મરે, બાળા. ॥ ૨૬ ॥ પાલવ અડતાં લાન્છન લાગે, બાળા. ઉપર આભ ભડાકે ભાગે, બાળા ॥ ૨૭ ॥ કરી જુઓ એ સર્વ વીચાર, બાળા. માહારો છુટી પડે અવતાર. બાળા. ॥ ૨૮ ॥ કહી રથશું શીશ પછાડે, બાળા. એતો મુસ્તકના કેશ કાહાડે, બાળા. ॥ ૨૯ ॥ એવું રૂદન બહુ આરંભ્યું, બાળા. ગંગા જમુનાનું નીર થંભ્યું, બાળા. ॥ ૩૦ ॥ ત્યાં તો વાવલીયો નવ વાહાય. બા. હાથી ઘોડા તે ઘાસ નખાય. બાળા. ॥ ૩૧ ॥ ચારે દીશાયે

રડતાં સ્વાન. બાળા.બધી ભોમી ભાસે સમશાન. બાળા.॥૩૨॥આવી વાદળાં છાયાં ગગન, બા. લાગે ઉદાશી સર્વને મન. બાળા .॥૩૩॥વ-લણ. ॥ ઉદાશી કુરૂક્ષેત્રમાં, લાગે અપરંમપાર; વદે વલ્લભ તેણે સમે-કેહે છે નર કુંવાર.

કડવું ૩૭ રાગ સવૈઆનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અતી કલપાંન્ત જોઇને બોલ્યો અરજુનનો કુવાર; જરાક વેહેલી આવી હોતતો, ન નીકળત ઘર બહા-ર. ॥ ૨ ॥ હવે નથી ઉપાય માહારો, ચાવ્યુ છે મુખ પાન;તેતો ઠરે કો-હ્યલા ચાવેલા,નામ શાનું અભેમાન. ॥૩॥ તે માટે તું હઠ મુકી દે,મા-હારે તારે સંસ્કાર; વૈભોગ લેવા આટલું યત્ન, કરે છે તું નાર. ॥૪॥ પણ વૈભોગ વ્યાધી તે ઉપાધી,મીથ્યા સંસાર સુખ; જેટલુ જેટલુ સુ-ખ તું માને, તેટલું જાણજે દુખ. ॥ ૫ ॥ મોહોટા મોહોટા સંસાર તજે, તે શુભ કરણી સારૂં, સંસારના વૈભોગ ઇછે, તેને અતી અંધારૂં. ॥૬॥ એવું સાંભળી ઓત્રા બોલી, તજવો કીયો સંસાર; અનીતી જેણે તજી તેણે, તજ્યો બધો વેહેવાર. ॥ ૭ ॥ મોહોટા મોહોટા જે કેહેવાયા, તેણે નથી તજી નારી, ઇંદ્ર કુબેરને વરૂણ અગ્ની, તે સરવે સંસારી. ॥ ૮ ॥ બ્રહ્માએ બ્રહ્માણી રાખી, લક્ષ્મી વીષ્ણુ દેવે,મહાદેવજી યોગી હતા પણ ઉમીયા રાખો એવે. ॥ ૯ ॥ નારી વીના સંસાર કયાંથી, નારીથી થયું જગ્ત; નારીથી જ્ઞાની અવતરીયા, નારીથી થયા ભગ્ત. ॥ ૧૦ ॥ નારી વીના કોણ થયેલું, બતાવો મુજ નાથ; સ્વરગ આપવા વાળી નારી, સાચી માનજો વાત. ॥ ૧૧ ॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યુ, બોલ્યામાં બા-હાદુર આપ; પણ જો હું પાછો વળુતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૧૨ ॥ પા-નને બદલે કેહેવાય કોહ્યલા, માટે જવું છે ઠેઠ;નામ લાજે મુજ તાત ત-ણુને, લાજે જનુની પેટ, ॥ ૧૩ ॥ રણ ચડયો પાછો ન વળે, તેનું નામ છે સુરો; તે સુરાતણ ખોઇને જીવું,તો તોજન્મ અધુરો.॥૧૪॥ યુધ્યે ચ-ઢતાં મુજ માતાએ, બહુ કીધું કલ્પાંન્ત; તેનો ખાળ્યો ખળ્યો નહી હું, સમજાવે ન થયો શાંન્ત. ॥ ૧૫ ॥ હવે તારો ખાળ્યો ખળુતો વીશ્વની કેહેણી થાય; કેહેશે બહુ રડીને થાકી, પોતાની જનેતાય. ॥૧૬॥ તેની જરાએ દયા ન આવી, તેનો ખાળ્યો નવ ખળીયો; કેહેશે કે નારીનુ

મોડું દીઠું, એટલે પાછો વળીયો. ॥ ૧૭ ॥ માતા કરતાં માન્યની વધી, કામમાં લબધાયો કામી; એવી કેહેણી લાગે મુજને, પડે ખરામાં ખામી ॥ ૧૮ ॥ પછી જીવું તોહે મુવા જેવો, તે જીવવું ધીક્કાર; માટે નહી ખળુ પાછો નહી વળુ, હઠ મુકીદો નાર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે ઓત્રા રાણી વાણી, વદી તેણી વાર; તમે સોગન લેઇને બેઠા, ઓ માહારા ભરથાર. ॥ ૨૦ ॥ હવે માહારો ઉપાય નથી, ઓરે માહારા નાથ; પાછા વળવા નહો કહુ તમને, પણ એક સાંભળો વાત. ॥ ૨૧ ॥ યુધ્ધે જવું હોય તો તગે જાજો, પણ મુજ કષ્ટી કાપો;તમારી કને લઉછું માગી,પુત્ર મને એક આપો. ॥ ૨૨ ॥ ઇશ્વર ઇચ્છાએ પુત્ર થશે તો, સરશે સંસારી કામ;મહારી તમારી ક્રીયા તે કરશે, રેહેશે જગતમાં નામ.॥૨૩॥ તે માટે રતુદાન દો મુને, વાધે ભલું વર શુત્ર;મુજ મનને ભાસે છે એવું, નીશ્ચે મવાનો પુત્ર. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યુ, આતે શું વદી વાણ; રણ જાતાં નારીને ન અડીએ, નારી તે નર્કની ખાણ. ॥ ૨૫ ॥ ખરા નર નારીને ન ગાંઠે;નારીછે ગોબરૂ ગાત્ર;તે માટે કેમ કહ્યું કરીએ, નર્ક છે નારી માત્ર. ॥ ૨૬ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, સમજીને વદો વાણ, અભીમન્યુ કહે સમજીને કહુછું, સૌ નારી નર્કની ખાણ ॥૨૭॥ ઓત્રા કહે હજુ સમજીને બોલો, ઓરે સ્વામી સુપાત્ર; કુંવર કહે ખાણ મોહોટી, નર્કની નારી માત્ર.॥ ૨૮ ॥ ઓત્રા કહે હું કહીશ.ત્યારે,રીસાશો ભરથાર;રણધીર બોલ્યો કેહે કેહેવું હોયતે, ખરી વાતે નહી ખાર. ॥ ૨૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા રાણી, સાંભળો મહારી વાત; સૌ નારીને નર્ક કોહોછો તો, નારી તમારી માત. ॥ ૩૦ ॥ તમારો માતા માહારી માતા, સર્વની માતા નારી; અભેમાને તવ નીચુ ઘાલ્યું, ન્યાયની વાત વીચારી. ॥ ૩૧ ॥ ઓત્રાએ તવ મન વીચાર્યું,સ્વામીને માઠુ લાગે,એવું સમજી કેહેવા લાગો, કંથ તણો ભેદ ભાગે. ॥ ૩૨ ॥ સાંભળો માહારા સુજ્ઞ સ્વામી,હું અબળાની વાણ;તીછકારવી નવ ઘટે નારીને,નારીતો રત્નની ખાણ. ॥ ૩૩ ॥ તમારા સરખા રત્ન જેવા, પ્રાક્રમી પ્રગટ થાય; તેની જનતા નારી છે પણ, રત્નની ખાણ કેહેવાય. ॥ ૩૪ ॥ યોગાભ્યાશી જ્ઞાની તપસ્વા, કૈં સુરા કૈં દાતા; કૈં જન ભક્તો કંઇ દેવહશી રત્ન સરીખા થાતા. ॥ ૩૫ ॥ તે સરવે નારીના ઉદરથી,સુણો ચતુર સુજાણ; તે માટે સઘળી નારીને, ન કહેવી નર્કની ખાણ ॥ ૩૬ ॥ સમજ વી ખાણ રત્ન કેરી, વીચારી વદવી વાણ; તમારૂં કેહેવું પણ સાચું, છે નારી નર્કની ખાણ. ॥ ૩૭ ॥ જે નારીને પેટે જનમે, નાસ્તીક નીર-

દય પાપી; એ ત્રાળચંદ્રા અધર્મી અન્યાઈ, વીવેક હીન વણ માપી.૩૮ મશ્કરી ખોરો તસ્કરી ચોરો, અતી અવગુણ ઘાણ; તેવાં પ્રાણીની જનેતા નારી, તે નારી નર્કની ખાણ.॥૩૯॥ નારીનું એવું બોલવું સુણી. ટુટી ગયો બધો તોડ; કુંવરે જાણ્યું પ્રવીણ ઝાઝી, કરી બતાવ્યો ફોડ.॥૪ ॥ એનાં સાથે બોલી ચાલીમાં, હુ તો નહી બર આવું; એવું સમજીને કહ્યું એણે, ઓ અબળા હવે જાવું;॥ ૪૧ ॥ ઓત્રાએ કહ્યુ સાંભળો સ્વામી,બુદ્ધી મુકી છે નેવ; એકજ વીચાર હરી ફરીને, હઠ લીધાની ટેવ. ॥ ૪૨ ॥ એકજ પ્રકારની હઠ લેવી, બીજા નહી વીચાર; તેવાને ચાતુર કોણ ગણશે, ઓ માહારા ભરથાર ॥ ૪૩ ॥ આ ઉપરથી હું એમ સમજી, બુદ્ધી નથી વીશેશ; સઘળા રસ્તાને નવ જાણો, વીચાર શકતી લેશ. ॥ ૪૪ ॥ એટલે અભેમન્યુ બોલ્યો, જાણે છે સહુ કોય; પ્રેમદા કરતાં પુરૂશમાં શું, બુદ્ધી ઓછી હોય.॥ ૪૫ ॥ ઓત્રા કહે વીશેશ બુધો, પુરૂશમાં કયારે જાણું;પ્રશ્ન પુછું તેનો ઉત્તર આપો, તો બુદ્ધી પરમાણુ.॥ ૪૬ ॥ પછી હું જાણીશ કે સમજીને, હઠ ઝાલી છે નાથ; તરત તંબુએ ચાલી જવાની, નહી આડો કરૂ હાથ ॥ ૪૭ ॥ નમથી ઉત્તર દેવાય નહી તો, પુત્ર આપીને જાવો; હું તમ સાથે તમે મુજ સાથે, વચનથી બંધાવો. ॥૪૮॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યુ,તારે છે પુત્રની ત્રષ્ણ; પણ ઉત્તર થાય બુદ્ધીશાળીથી, તેવું પુછવું પ્રષ્ણ. ॥ ૪૯ ॥ માહારાથી ઉત્તર દેવાય નહી તો, તારે દેવો પડશે; જો પછી ઉત્તર નહી દેતો, ક્રોધ મને બહુ ચડશે.॥ ૫૦ ॥ માહરાથી ઉત્તર થાય નહીં તો,તુજથી ઉત્તર થાય; એવું પ્રષ્ણ પુછજે નારી, વેણ દીધું કરમાંય. ॥ ૫૧ ॥ ઓત્રાએ પણ વચન આપ્યું, તવ બોલ્યો રાજન; તારા પ્રષ્ણનો ઉત્તર દેવા, સેહેજ છે માહારે. મન. ॥૫૨ ॥ ઉત્તર આપીને જૈશ જુદ્ધે, તુજથી નવ રોકાય; ઉત્તર ના દેઉ તો સુત દેઈ, મારે જાવું વઢવાય. ॥ ૫૩ ॥ હવે પ્રેમદા પ્રષ્ણ પુછો, ઓત્રાએ જોડયા હાથ; ધ્યાન દેઈને સાંભળી લેજો, ઓરે મારા નાથ. ॥ ૫૪ ॥ એકાદશી વ્રત આવીયું તે, દન પીત્રનું શ્રાધ, તે દીન ગર્ભનો દહાડો નારીને. એ ત્રણનો પડયો બાધ. ॥ ૫૫ ॥ શ્રાધ સારીને જમે નહી તો; પીત્રુને બાધ લાગે; શ્રાધ સારીને જો જમે તો, એકાદશી વ્રત ભાગે. ॥ ૫૬ ॥ તે દન નારીને રતુ આપે તો, એકાદશ પાપ થાય;નારીને રતુ આપે નહી તો, લાગે બાળ હત્યાય ॥ ૫૭ ॥ ત્રૈણે વાતમાં બાધ ભાસે, વીચારો વીવેક; ત્રૈણે કારજ રોધ કરવાં, રેહેવા ન દેવુ એક. ॥ ૫૮ ॥

બે કાજ કરીએ એ પર હરીએ, તો તે નહી ચતરાઈ, ત્રૈણે કરવાં ને બાધ ન બેસે, તેની બુદ્ધી સવાઇ. ॥ ૫૯ ॥ અભેમાને વીચાર કરી, ધારી જોયો વિવેક; તો પણ એને કાંઇ ન સુજ્યું, રસ્તો ન જડીયો એક. ॥ ૬૦ ॥ વળણઃ ॥ રસ્તો કાંઇ જડયો નહી, કુંવર મન અકળાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, પ્રષ્ણોતર કથાય. ॥

કડવું ૩૮ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બોલ્યો અભેમન્યુ મુખ એમ, આનો ઉત્તર થાયે કેમ. ॥ ૧ ॥ મોહોટા મોહોટા મથીને મરે, પણ ઉત્તર કોઇ ન કરે; પુછયું પ્રષ્ણ તેં કયવું અતી, તેનો ઉત્તર જડવાનો નથી. ॥ ૨ ॥ એક મુકી દે એકાદગી, તે તો આંટી એમાં નથી કશી; તવ ઓત્રા બોલી મુખે એમ, એકાદશી તે મુંકાય કેમ ॥ ૩ ॥ એક મુકીને એક શીધ રાખે, તેમાં શાની ચતુરાઇ દાખે; કરે એક ખરૂં એક ખોટું, તેનું અજ્ઞાન જાણવું મોહોટુ.॥૪ ॥ જેમ વેદમાં ભેદ અપાર; કહે સાકાર નીરાકાર; તેમાં એક જુઠુ એક સાચુ, કહે તે તણું ભણતર કાચુ. ॥ ૫ ॥ ભણે શટ શાસ્ત્ર ચાર વેદ, પણ તે નહી સમજેલો ભેદ; તેથી એક ખરૂ એક ખોટુ, કહે તેને તો પાતક મોહોટુ.॥૬॥ સર્વ વચનનો સમજે ભેદ. તે તો ભણ્યો છ શાસ્ત્રને વેદ; પુછયા પ્રષ્ણમાં જે ત્રણ ટાંણાં, તે તો સાચવે સુજ્ઞજ શાણા. ॥૭॥ તવ અભેમન્યુ એમ બોલે. નહી તારૂણી કો તુજ તાલે; આપો ઉત્તર તો મન માને, હવે વાર કરો છો શાને. ॥ ૮ ॥ બોલી ઓત્રા બોલેલું થાપો, મને પુત્ર તમો એક આપો; પછી ઉત્તર કરૂં સ્વામી, મુને જાણશો નહી હરામી. ॥૯॥ તવ અભેમાને વીચાર્યું, ડેરા તંબુ તણાવવા ધાર્યું; જોયું શેન્યના સામુ છેક, થઇ ભાઇશું દ્રષ્ટી એક. ॥ ૧૦ ॥ કરી માયાવીને તવ સાન, આવ્યો ભીમ તણો સંતાન; તવ આડુ જોઇને કેહે છે, વીરા વામાં અતી હઠ લે છે. ॥ ૧૧ ॥ માટે તંબુ તણાવો ભ્રાત, ઓડી દ્રષ્ટીએ કીધી વાત; સુણી ઘટોડગછ સંચરીયો, પોતે શેન્ય વીશે પરવરીયો. ॥ ૧૨ ॥ કરી શેવકને આગનાય, જાવો જૈ તંબુ તાણો ત્યાંય; કાંઇ કરતાં સુધરે કામ; રહે અભેમન્યુનું નામ. ॥૧૩॥ તવ શેવક લોક સંચરીયા, ડેરા તંબુ તાણી ત્યાર કરીયા; પછી દાસો થયા વીદાય, તવ રથેથી ઉતર્યો રાય. ॥ ૧૪ ॥ મુકી ઓત્રાએ અશ્વ લગામ, જઇ તંબુ કર્યો વી-

શ્રામ; તવ કૃષ્ણ પ્રભુ પાતાળ, કીધો વીચાર દીનદયાળ ॥ ૧૫ ॥ મા-હારે કરવો ભાણેજનો દ્વંશ, પણ રાખવો ભકતનો વંશ; કદી નરનારી સુખ આદરશે, થોડી વેળામાં અર્થ શું સરવે. ॥ ૧૬ ॥ એવું જાણ્યું શ્રી અવીનાશ, ટકાવું બેઉને છ માસ; કરી સુર્ય ઉપર આગનાય, સ્થંભી રેહેજો ત્યાંને ત્યાંય. ॥ ૧૭ ॥ ખટ માસ લગી રવી દેવ, ખસવું નહી અવશ્ય મેવ; પછી જગપર કરૂણા કીધી, એક અંજળી જળની લીધી. ॥ ૧૮ ॥ મુખ વાણી વધા ઘનશામ, પશુ પક્ષી પતંગ તમામ; દેવ દાનવ માનવ કીટ, થાજો આળસ નીંદ્રા અદીઠ. ॥ ૧૯ ॥ ક્ષુધા પીપાસાને દ-સ્ત, થાજો લઘુ શંકા સૈત હસ્ત; થાશો નહી વેળા કવેળા ભ્રાન્તી, રેહેજો નીરવરતીને શાન્તી. ॥ ૨૦ ॥ એમ કહી જળ આચમન કીધું, પછી જળ ફરીથી લીધું; એમ જાણ્યુ જાદવરાય, દીવશે કદી ગર્ભ ધરાય, ॥૨૧ ॥ તેવા ગર્ભની પ્રજા જે થાય, તે તો વર્ણસંકર ગણાય; તેનાં અવળાં હોયે લક્ષણ, કરે ખોટી વસ્તુ ભક્ષણ. ॥ ૨૨ ॥ થાય અધરમીને અન્યાઇ, શુભ મારગ સમજે ન કાંઇ; એવી વરણસંકર પ્રજાય, દીવશે ગર્ભ રેહેવાથી થાય. ॥ ૨૩ ॥ નહી દીવશે મનુંશ ધર્મ, પશુ પક્ષીને કી-ટનું કર્મ; એવું સમજીને જુગદાધાર; તંબુપર વરસાવ્યો ધુમાર. ॥૨૪॥ તેથી નાવે સુર્યનો બાધ, એવું કાર્ય કર્યું નીરવાદ; કરી કરૂણા દીનદયા-ળ, કર્યું કામ રહી પાતાળ. ॥ ૨૫ ॥ વળણ. ॥ પાતાળ રહી કારજ કર્યું સાંભળને તું રાય; ભકતને આધીન ભુધરો, વ્યાસ વલ્લભ ગુણ ગાય. ॥

કડવુ ૩૯ રાગ ધોળનો.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાય-ના તનરે. ॥ ૧ ॥ નરનારીને ઉપજ્યું હેત અપારરે, પ્રેમ ધરીને, માંડયો શુભ સંસારરે. ॥ ૨ ॥ રમતાં જમતાં બહુ વેળા વીતી નેટરે, પ્રભુ કૃપાયે ઓત્રાને ગર્ભ રહ્યો પેટરે. ॥ ૩ ॥ પરીક્ષત રાયના, ગર્ભ તણી એ કથાય રે, શ્રદ્ધા રાખી સુણે તો વંશ વૃદ્ધી થાયરે. ॥ ૪ ॥ જેણે રાખ્યો ધર્મ પાયો એકરે, કળીયુગને તો, વાપવા દીધો નહી છેકરે. ॥ ૫ ॥ સપતા સુણી, પ્રભુ પદ પામ્યો જેહરે, શ્રોતા સુણતાં મનમાં ધરે સદેહરે. ॥ ૬ ॥ હાશજ સમજે તે જન નરક પળાયરે, પરીવાર ખુવે, અનધન નાસ્તી થાયરે. ॥ ૭ ॥ શ્રધાળુ જન, સુણી કરે પુન્ય દાનરે, તેને પ્રભુ, આપે સુખ સંતાનરે. ॥૮ ॥ શ્રોતા જનના, પુરણ પોહોચ્યા કોડરે, સરવે સભા, બો-

લો જેજે શ્રી રણછોડરે. ॥ ૯ ॥ વળણ. ॥ સકળ સભા જય જય વદો, વંશની વૃદ્ધી થાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, જેજે શ્રી જગરાય. ॥

કડવું ૪૦ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને સંભળાવું,દ્રોણ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ છ માસ સુખ સંસારનું લીધું, ગર્ભ રહ્યો રૂડી રીતે;ઓત્રાને મન આનંદ થયો,પાવલે પડી પ્રીતે. ॥૨॥ ઓરે માહારા પ્રાણ પતીજી, વાધ્યુ ભલુ ઘર સુત્ર; તમારા વૃધ્ધોને પુન્યે કરીને, આપશે પ્રભુ પુત્ર. ॥ ૩ ॥ જીભડી મારી કાપવી ઘટે, કઠોરૂ વચન કેહેતાં;રાખજો સદાએ કૃપા દ્રષ્ટી,હાથ હૈયાં નથી રેહેતાં. ॥ ૪ ॥ ઓરે પતીજી ઓરે પતીજી, દારૂણ આવ્યું દુઃખ; ચાર ઘડી કાજે કરી પ્રીતી, ફરી કયાં દેખીશ મુખ. ॥ ૫ ॥ એમ કહીને રડવા લાગી, આંસુ વહે ચોધાર; અભેમન્યુએ સમજાવીને, છાની રાખી તે વાર. ॥૬॥ પછી અરજુન સુત એમ બોલ્યો, વદેલું વચન થાપો; પ્રષ્ણ તમોએ જે પુછયું છે, તેનો ઉત્તર આપો. ॥ ૭ ॥ ઓત્રા કહે ઓ કંથ માહારા, સાંભળજો ધ્યાન દેઇ; પ્રષ્ણનો ઉત્તર સેજમાં છે, શાસ્ત્રનો આધાર લેઇ. ॥ ૮ ॥ એકાદશી વૃત આવીયુ તે, દન પીતૃનું શ્રાધ. સ્ત્રીને દન હોય ગર્ભનો તે,ત્રણનો પડીઓ બાધ. ॥ ૯ ॥ શ્રાધ સારીને જમે નહીતો,પીત્રુ રહે નીરાશ;જો જમેતો એકાદશીનો,ભાગી પડે અપવાસ. ॥ ૧૦ ॥ તે દન નારીને રતુ આપે તો, એકાદસ પાપ થાય; જો કદી રતુ આપે નહીતો, લાગે બાળ હત્યાય. ॥ ૧૧ ॥ એવી એમાં આંટી ઘુટી છે, તેનો શો ઉપાય; બાધ જરાએ આવે નહીને, ત્રૈણે કારજ થાય. ॥ ૧૨ ॥ એવો તમને આપુ ખુલાસો, તવ કર નાંખશો મુછે; જાણ્યા પછી કોયડો કાડીનો, કેહેશો કે એમાં શું છે. ॥ ૧૩ ॥ અભેમાન કહે સુણ નારી, વાંકુ કેમ વદાય,જાણ્યા પછી ઓહો કરી કાઢે, તે નર ખર કહેવાય.॥૧૪॥ એટલે બોલી ઓત્રા રાણી, ઉત્તરમાં ચીત દેજો; ઘણોક ઉંડો વીચાર રાખી, વચન સાંભળી લેજો. ॥ ૧૫ ॥ શ્રાધ કરીને પીન્ડ સુંઘીએ, જમ્યા બરોબર થાય; મધરાત પછી દીજીએ રૂતુ, ત્રૈણે તીથી સચવાય. ॥ ૧૬ ॥ મુખમાં અન ઘાલે અપવાસ ભાગે;વાસનાથી નાવે બાધ;જકાંઇ જરૂર નથી,પરોપુરણ થાય શ્રાધ ॥ ૧૭ ॥ અડધી રૂજની મજાની સુધી, એકાદશી કેહેવાય;અડધી રાત્રી ગયા પછી, દ્વાદશીમાં ગજતાં-

ણાય. ॥ ૧૮ ॥ તેથી એકાદસ પાપ ન લાગે, લાગે ન બાળહત્યાય, એ રીતીથી કામ કરેતો, ત્રૈણે તીથી સચવાય. ॥૧૯॥ ન્યાય ભરેલો ઉત્તર સુણી, હરખ્યો અભેમાન; સાબાશ નારી બુધ્ધીશાળી, વૈરાટની શંતાન ॥ ૨૦ ॥ જાવો તમે તંબુએ પધારો, શીખામણ મન ધરજો. માહારી માતા રાંકડી છે, તેની સેવા કરજો. ॥ ૨૧ ॥ પીહેરીઆંની સાસરીયાંની, આબરૂ રાખજો ઉભી; કંથને લાન્છન લગાડશો માં, ચાતુર નારીની ખુબી.॥૨૨॥ દાંતમાં છેઢો ઘાલીને દહાડા,કાઢજો રૂડી રીતે;મનસુકીને માહારી પછાડે, પુન્યજ કરજો પ્રીતે ॥ ૨૩ ॥ આશીશ વચન દેઉછુ તુને, ઇશ્વર કલ્યાણ કરશે; જનમો જનમ સુખની પ્રાપ્તી, ઉદર તારૂ ઠરશે. ॥ ૨૪ ॥ રડશો કળકળશો નહી કોઇ, સૌ ગુણની જાણનાર હેતજ રાખજો જેવું છે તેવુ, છેલા વેલ્લા જુહાર. ॥ ૨૫॥ એમ કહીને ઉભો થયો, હવે ન કાંઇ કહીશ; એટલે ઓત્રાયે આગળ આવી, ચરણમાં મુકયુ શીશ. ॥ ૨૬ ॥ વળણ. ॥ પાય પડી ઉભી થઇ, સનમુખ જોડયા હાથ; વદે વલ્લભ સનમુખ રહી, નીરખે પોતાનો નાથ.

કડવું ૪૧ વૈદ્રભીનો રાગ નાટકની છાયા.

કંથજી ક્યાંરે ભેગા થશો, કયારે દેખાડશો મુખ; તમવણ દીવશ જાશે નહી, નહા તમ વણ સુખ. ॥ કંથજી॥ ટેક.॥ અધુરામાં પુરી પ્રીતી કરી, તે તો વીસરશે કેમ; વારે વારે આવશે સાંભરી, પતી તમારો પ્રેમ. કંથજી. ॥ ૧॥ લખી લખી કાગળ કયાં મોકલું બુડેલું તરે વાણ તમારા સુખનો સદેસડો, મુને કેહેવાનું કાંણ. ॥ કથજી. ॥ ૨ ॥ કયારે જશો ને કોના થશો, ફરી જવાનું ચીત; વીસરસો વઇ ભોગ આજનો, ચાર ઘડીની પ્રીત. કંથજી. ॥ ૩ ॥ પ્રાણપતી પ્યારા માહારા, છબી દેખવાની કયાંય; જાણે નજરે નીરખ્યા કરૂ, માહારી રૂદીયામાંયા॥કંથજી. ॥ ૪ ॥ જ્યાં જાઓ ત્યાં મારા નાથજી, રહો માસ છ માસ, એટલે મુને તેડાવજો,દાશીને તમ પાસ. ॥ કંથજી. ॥ ૫ ॥ જાવો તો જગો કરજો માહારી, સાંકડે મોકળે સમાસ; ચરણ ચાંપીશ કને આવીને, તમ રજની હું દાસ. કંથજી.॥ ૬ ॥ વળણ. એમ કહી પાલવ ગ્રહ્યો, ઉઠયો નર કુંવાર; વદે વહ્લભ તતપર થઇ, રણધીર નીકળ્યો બહાર.

કડવું ૪૨ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજ રાય; વિસ્તારી તુજ-ને સભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રાને રડતી મુકીને, રણધીર નીકળ્યો બાહાર;જઇ પોતાના રથમાં બેઠો, હાથે ગ્રહીહથીઆર ॥ ૨ ॥ એટલે આવી સકળ સેન્યા, હળીમળી સહુ જાય; ડુન્ડભી ડંકા દેતા દેતા, યુધ્ધને પંથ પળાય. ॥ ૩ ॥ અભેમન્યુની આગનાથી,સેવક એ ત્યાર થયા; રણમાંથી ઓત્રા રાણીને; તંબુએ તેડી ગયા. ॥૪॥ સુભદ્રાની પાસે આવી, ઓત્રા લાગી પાય; હું અપરાધણ મોડી આવી, તે કરજો ક્ષમાય. ॥ ૫ ॥ માહારે ભવીશે ઘણી ભુલાવી, કાળ કેડે થઇ લાગ્યો:આવતાં સાંઢના ચરણ વીશે,મારગે ભાલો લાગ્યો ॥ ૬ ॥ માટે મુજથી મોડા અવાયું, પણ તમસુતન ખાળ્યા; માહારાથી થયું તેટલું કીધું, ઘણાએ પાછા વાળ્યા. ॥ ૭ ॥ તો પણ તે પાછા નવ વળીયા છેવટ થાકીને આવી;પણ સાસુજી તમારે પુન્યે,પુત્ર હું એમનો લાવી. ॥ ૮ ॥ લેલાટ ઉપર હાથ મુકયો, સુભદ્રાએ સાર; મોહોઢામાં આવેલો કોળીયો ગયો,શું અન્ય આશા લગાર.॥૯॥તારૂને માહારૂં ભવીશબાઇ, થઇ બેઠાં નીરાશ;અભેમન્યુ અતી આનંદે, ચાલ્યો, મન ધરી ઉલ્લાશ, ॥ ૧૦ ॥ એવે કોઠાની લગભગ થયા તવ બોલ્યો અભેમાન; સાંભળો માહારા ભીમકાકા વાયું તણા સંતાન ॥ ૧૧ ॥ કોઠામાં શેન્યા નવ શોભે હોય મારથી વઢનારા;ત્યાં તો છે યુદ્ધ યુકતી ભરેલું.અન્ય શું કરે બીચારા. ॥ ૧૨ ॥ માટે શેન્યને અળગી બેસાડો,પછી ચાલો ચઢે ઘોડે;છે એક કોઠો તમારે માથે,માટે ચાલો અમ જોડે ॥ ૧૩ ॥ હું ને ગટોડગછ ત્રીજા તમે, જૈએ તેમાં નહી કેહેણી;તવ શેન્યની પ્રત્યે ગદાધર, બોલ્યો રકતજ નેણી ॥૧૪॥ જાવો જઇને સરવે કરો,છાંયો જોઇ વીસરામ; અમે ત્રણ જણા જશું કોઠામાં, ત્યાં નહી કોઇનું કામ. ॥ ૧૫ ॥ એટલે નીકુળ સર્વને લેઇ, અળગો ગયો તે વાર, છાંયો જોઇને વીશ્રામ કીધો, શાન્તી પામ્યા અપાર. ॥ ૧૬ ॥ ભીમ ગટાડગછ ને અભેમન્યુ, પ્રથમ કોઠે જાય; ત્યાં તો ઉભા છે દ્રોણ ગુરૂ, પાશાણ કોઠા માંય. ॥ ૧૭ ॥ ત્યાં જઇને ત્રણે જણાએ, કીધો નમસ્કાર;એટલે બોલ્યા મધુરે મુખે,હશીને દ્રોણાચાર. ॥ ૧૮ ॥ આવો દીકરા ભલેજ આવ્યા, યુદ્ધની મને ઇચ્છાય; અભીમન્યુ કહે ધન્ય મહારાજા, તમથી આમ ન થાય. ॥ ૧૯ ॥ માહારા બાપને વીશ્વાસ આપી, મોકલીયા પાતાળ; કપટનું કોઠાયુદ્ધ

ગાંડયું, શીખવ્યું તે ચાન્ડાળ. ॥ ૨૦ ॥ ગુરૂજીને કેહેવું ન ઘટે, પણ કર્યું કહ્યા જેવું; તમોએ યુદ્ધ માગી લીધું છે, તો યુદ્ધ તમને દેવું. ॥૨૧॥ તમારી સાથે હારીશ વઢતાં, તેમાં ઇજ્જત નહી જાય; કહેશે શું છોકરૂં જીતે બીચારૂં, બાળકથી શું થાય. ॥ ૨૨ ॥ તમોને લોકો એવું કેહેશે ગુરૂ જાતે કઠોર; વીદ્યારથીનું છોકરૂં માર્યું. તેમાં શું કીધું જોર. ॥૨૩॥ જસ તમને નથી મળવાનો, જીતશો તોહે લગાર; કદાપી વઢતાં હારશો તો, ફજેતીનો નહી પાર. ॥ ૨૪ ॥ હલકાઇ તમારી ઘણી ગણાશે, કેહેશે ગુરૂ હારી પડીયા; મુજને લોકો એવું કહેશે, ગુરૂથી ચેલા ચડીયા. ॥ ૨૫ ॥ મહીમા મારો વીશ્વમાં વધશે, માટે ગુરૂ સંગ ગાજુ; હારશો કે જીતશો તમો પણ, નહી મળે જસ બેઉ બાજુ. ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, પસ્તાયા ગુરૂ દ્રોણ; આ કામ મેં કર્યું હોત નહી તો, દેનારૂં ઠબકો કોણ. ॥ ૨૭ ॥ દુરીયોધને બુદ્ધી ભમાવી, એને શી દેઉં આશ: ઠબકો સાંભળ્યો પાપીને માટે, જાજો સત્યાનાશ. ॥ ૨૮ ॥ એમ કહીને દ્રોણ બોલ્યા, સાંભળ માહરા તન; જે કામ કરવા બેઠા તે કરો, સમજ્યો સર્વ વચન. ॥ ૨૯ ॥ કરતાં શું કર્યું તે કેમ કરીયે, હવે તો ધનુષ તાણો, કુંવર કહે શું યુદ્ધ કરશો, વીપ્ર લાડુ ખાઇ જાણો. ॥ ૩૦ ॥ એવું સાંભળી દ્રોણ ગુરૂને, ક્રોધ ચઢયો અપાર; શું સહુ જેવો મુજને જાણયો, લાડુનો ખાનાર. ॥ ૩૧ ॥ જો છોકરા હવે ઠેર મારૂં, ઢાળુ રથથી હેઠ; કુંવર કહે જોજો માહારાજા, પોહોંચાડી દઉં ઠેઠ. ॥ ૩૨ ॥ એમ કહીને સામાસામી, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર; ધનુશની પણછ ચઢાવી, બેઉએ કર્યા ટંકાર. ॥ ૩૩ ॥ પેહેલો કોઠો પાશાણ કેરો, પેહેલો દરવાજો એક; રથ બેશી તે દરવાજામાં, ગુરૂ રહ્યા ધરી ટેક. ॥ ૩૪ ॥ અભીમન્યુ બાહાર ઉભો છે, ક્રોધજ આડે આંકે; ગટોરગછ સુત હેડંબાનો, તે રથ એનો હાંકે. ॥ ૩૫ ॥ ગદા દસહજાર મણની, લેઈ ઉભો છે ભેમ; પછી બાણાવળી બાણ લેઇને, ટુટી પડયા ફાવે તેમ. ॥૩૬॥ વળણ.॥ ફાવે તેમ ટુટી પડયા, ગુરૂને અભેમાન; વદે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, ભજજો શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૩ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજ રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, પેહેલા કોઠાની કથાય. ॥ ૧ ॥ દ્રોણ ગુરૂએ બાણ લેઇ

ને દેવા માંડયો માર; અગણીતા મંત્ર ભણીને, મારે નર કુંવાર. ॥ ૨ ॥
એક એક બાણે ચાળીસ હજ્જાર, બાણ કુવરનાં જાય; દ્રોણગુરૂ એક
બાણ મારેતે. એંશી હજ્જાર થાય ॥ ૩ ॥ ત્યાં તે કેટલું જોર કુંવરનું,
ગુરૂજી દૈવત દાખે; અભીમન્યુંને રૂંએ રૂંએ, ભાલોડાં ભોંકી નાંખે.
॥ ૪ ॥ ચામ્ર શરીરનું ચુંથી નાંખ્યું. ચારણી જેવું થયું; થર થર કાયા
કંપવા લાગી, રૂધીર બહુ વહી ગયું. ॥૫॥ ડોળા બે ડગમગવાલાગ્યા,
પ્રાણ જવાનો બાકી; એ રીતે અભીમન્યુની, માઠી દશા થઇ પાકી. ॥૬॥
રક્ષાનો એક તાર સુતરનો, ધનુશે વીંટેલો સાર; તેને પ્રતાપ આયુશ કે
રો, સંધાઇ રહ્યો છે તાર. ॥ ૭ ॥ કુંવર ઘણો કાહ્યર થયો, મનમાં અ-
તી બડબડીગો; તે જોઇને ગટોરગછ બળીયો, ગાજીને ગગને ચઢીયો.
॥ ૮ ॥ એટલે ગુરૂએ બાણ લીધું, દારૂણ દૈવત દાખી; મોહાસ્તરથી
ગટોરગછની, રૂદીયા ભેદી નાંખી. ॥ ૯ ॥ બેભાન થઇ તંબુએ પડીયો,
ન રહી સુધકે સાન; કુંવરને ઉડાડયો જાણી, કોપ્યો વાયુ સંતાન. ॥૧૦॥
ગદા ગ્રહીને આગળ આવ્યો, વાળુ કચ્ચર ઘાણ; એટલામાં તો દ્રોણ
ગુરૂએ, ભોંકયું ભીમને બાણ. ॥ ૧૧ ॥ તવ વ્રકોદર અવની ઢળીયો,
ગુરૂએ કીધો કેહેરે; લાડુ ખાનારો મુજને કહ્યો, મારૂ કુંવરને ઠેર. ॥૧૨॥
એવું સમજી અભેમન્યુને, બાણનો માર્યો માર; ભચોભચ ભાલોડાં ભોં
કયાં, કંઇ નીકળે આરપાર. ॥ ૧૩ ॥ કંઇક શરીરમાં ભરાઇ રહે, વહે
ઘણું રૂધીર; એવી રીતે રૂંએ રૂંએ, બહુ ભોંકયાં છે તીર. ॥ ૧૪ ॥ ચા-
મડુ થયું ચારણી જેવું, જાણે પડશે ઢળી; એવે સમે વ્રકોદરની, તરત
મુરછા વળી. ॥ ૧૫ ॥ ઉભા થઇને જોયું ભીમે, દાજ્યુ અંતઃકરણ;
જાણ્યુ કે કર્યો જુલમ વીપ્રે, કુંવર પામશે મર્ણ. ॥ ૧૬ ॥ એવું સમજી
મડદાં પડેલાં, તે લેઇ દીધો માર; તેથી ગુરૂ કાહ્યર થયા, પાછા પડયા
તે વાર. ॥૧૭॥ એવામાં ગટોરગછ આવ્યો, હાંકવા રથપર બેઠો; ત્રૈણેનું
જુથ મળવાથી ગુરૂનો, જીવ ચીંતામાં પેઠો. ॥ ૧૮ ॥ અભીમન્યુને હી
મ્મત આવી, છોડવા માંડયાં બાણ; ગુરૂ પેશી ગયા અડધે કોઠે, ગણા
થયા ગભરાણ. ॥ ૧૯ ॥ તોપણ પાછી હામ રાખી, ટકી ઉભા ત્યાં સા-
ર; કોઠાના દ્વારમાં કુંવર પેઠો, તેને મારે છે માર ॥૨૦॥ વ્રકોદરને માહા
રોસ વ્યાપી, બળમાં ગયો છે બેહેકી; બે ભુજમાં ગદા ઘાલીને, દ્રોણ
પર છુટી ફેંકી. ॥ ૨૧ ॥ તે ગદા ગુરૂએ આવતી દીઠી, જાણ્યું કે વીઘ-
ન થાશે; અયુત મણની મુજપર પડશે, તવ રોટલો વળી જાશે. ॥૨૨॥
રાજ ભોગવનારો ભોગવે પોને, હું શીદ પામું મરણ; એવું સમજી રથ વી-

શેથી, તરત ઉતર્યા ધર્ણ. ॥ ૨૩ ॥ લડવું વઢવું વેગળું મુકી, નાડા દ્રોણાચાર;બીજે દ્વારે પેશી જઇને,નીકળી ગયા બહાર.॥ ૨૪ ॥ ઉછળેલી ગદા હેઠી પડી, તવ ભીમે લેઇ લીધી; અભેમન્યુને કેહેવા લાગ્યો,કેવી બાહાદુરી કીધી.॥ ૨૫ ॥ કુંવર કહે સાબાસ કાકા, નીકળવા પંથ ઝાલો;ઓડા અવળા કાંઇ ન ખસશો, રથની પુંઠળ ચાલો. ॥ ૨૬ ॥ રથ મુકીને આઘા ખસશો, તો બીજે પંથ ચડશો;જો કોઇ દ્વારમાં પેશી ગયા તો, જરૂર ભુલા પડશો. ॥ ૨૭ ॥ આખો આયુષ વહી જવાનો, પણ નહી નીકળો બહાર;આંટીઘુટી ભમ્યા કરશો; પણ નહી આવે પાર. ॥૨૮॥ ભુલ ભુલામણી ભારે કોઠાની,ભમી ભમીને થાકો; હું આંગળી બતાવું તે રીતે,રથ ગટોરગછ હાંકો. ॥ ૨૯ ॥ ઉભા રહ્યાની શક્તિ નથી,મુજને માહારા વીર; સરીર જુઓ સ્વેત થએલું, નથી જરા રૂધીર. ॥ ૩૦ ॥ માટે રથમાં બેઠો બેઠો, તમને બતાવું શાનઃ તે રસ્તે રથ હાંકે જાજો, જોજો ભુલતા ભાન.॥ ૩૧ ॥ એમ કહી રથમાં બીરાજ્યો, અરજુનનો કુંવાર; આંગળી બતાવે તે પરમાણે, માયાવી હાંકે તોખાર. ॥ ૩૨ ॥ દ્વારે દ્વારે પેસવા લાગે, ત્યાં યોદ્ધા યુધ ધારે; હેડંબાનો દીકરો તે, પરોણો લેઇને મારે. ॥ ૩૩ ॥ તે મારતાં બહુ રહી જાય બાકી, તેને વ્રકોદર ઝાલે; માંથા ઉપર ફેરવીને,બળથી બગલમાં ઘાલે. ॥ ૩૪ ॥ દબાવીને પ્રાણ કાઢે,એમ ફર્યો સત દ્વાર; દ્વારે દ્વારે દસદસ યોદ્ધા;માર્યા એક હજાર.॥ ૩૫ ॥ પ્રથમ કોઠો ફરી નીકળીયા,તવ કામ કેવું કીધું;અભીમન્યુએ બેઠા બેઠા, વજ્રસ્તર બાણ લીધું ॥૩૬॥ તે બાણ બળ કરીને મુકયું, વજ્રનો મંત્રજ નડીઓ; પહેલો કોઠો પાશાણનો તે, મુળમાંથી ભાગીપડીયો. ॥ ૩૭ ॥ દ્રોણગુરૂ જે નાશી ગયેલા, પોહોચ્યા કઉરવ દળમાં; મોઢામાં તો સ્વાસ ઘણેરો; પણ તે આવ્યા પળમાં. ॥ ૩૮ ॥ આવી કહ્યું દુરીયોધનને,હાર્યોરે ભાઇ હાર્યો;ત્રૈણે જણાએ હળી મળીને, મન મુકી મુજને માર્યો. ॥ ૩૯ ॥ છત્રપતી કહે છોકરાઓથી, હારી ગયા માહારાજ; બ્રાહ્મણ તો લાડવા ખાઈ જાણો, ખોઇ જગતમાં લાજ. ॥ ૪૦ ॥ જાવો કૃપાચાર ગોર માહારાજ, બીજો કોઠો તમારો; વીપ્રના કોઠા થઇ રહે પુરા, પછી ઝપાટો અમારો ॥૪૧॥ એટલે કીરપાચાર ચાલ્યા,બીજા કોઠામાં જાય;લોહ વજ્જરનો કારમો કોઠો, જઇ ઉભા તે માંય. ॥ ૪૨ ॥ વળણ. કોઠે જઇ ઉભા રહ્યા, હાથ ગ્રહી હથીઆર; બારણે રથ રાખી રહ્યો,અરજુનનો કુંવાર.

કડવું ૪૪ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, બીજા કોઠાની કથાય. ॥ ૧ ॥ ભીમ અભેમાન ને માયાવી, ઉભા રહ્યા છે બાહાર;કુંવર કહે ભીમ કાકા,કાયાને કષ્ટ અપાર. ॥૨॥ માહારા અંગમાં બાણ પેઠાં છે, તેની ઘણી વેદનાય; સાચવીને તે ખેચી કાહાડો, તો નીરવરની થાય. ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે બાણ કાઢીશું તો પવન પરવેશ કરશે; તેથી વીશેશ પામીશ પીડા, પ્રાણ તારો નીસરશે ॥ ૪ ॥ કુંવર કહે ભવીશ માહારૂં, પણ કાઢી લ્યો બાણ; શરીર સકસ રહી ગયું છે, દુખી થાય છે પ્રાણ. ॥ ૫ ॥ તવ માયાવી એમ બોલ્યો. ધીર્ય ધરોને ભ્રાત;વસ્ત્ર તણી કરો કાકડીયો, ઓ વ્રકોદર તાત. ॥ ૬ ॥ બાણ કાઢી મહી મારવા ડુચા, પ્રવેશે નહી પવન; સાચવીને બાણ ખેચી લેઉ છું,એમ વદયો વચન. ॥ ૭ ॥ તવ ભીમે વસ્ત્રો ફાડીને, કાકડીયો કરી આપી; માયાવીએ બાણ કાઢવા માંડયા, શરીરે કર ચાંપી. ॥ ૮ ॥ હાથ દેઇ બાણ ખેંચી કાઢે, છીદ્રમાં કાકડી ઘાલે; તે વેળાએ અભીમન્યુને, શરીરમાં બહુ સાલે. ॥ ૯ ॥ એ રીતે બહુ બાણ કાઢી, વસ્ત્રના ડુચા દીધા;રૂધીરવાળું શરીર લુછી,વસ્ત્રો ધારણ કીધાં.॥૧૦॥ કુંવરના જીવને વળી શાન્તી, થઇ ગયો તઇઆર; ખુંખારીને ઉભો થયો, હાથ ગ્રહ્યાં અથીઆર. ॥ ૧૧ ॥ ચાલો કાકા બીજે કોઠે, બન્યો હતો જેવો તેવો;હીમ્મત હારવાનો નથી જરા,ગોરનો કોઠો લેવો. ॥૧૨॥ ગટોરગછે રથ હંકાર્યો, બીજે કોઠે તવ જાય; ગોર કૃપાચાર.ઉભા છે તેને લાગ્યો વ્રકોદર પાય. ॥ ૧૩ ॥ ઓ માહારાજા તમે કયાં ઉભા, અમને પાતક નડશે; પુજન કરવા યોગ્ય તમે છો, પણ માર મારવો પડશે. ॥ ૧૪ ॥ દ્રોણગુરૂ બનેવી તમારા, તેમને અમોએ માર્યા; ઘણા જોરાવર છે પણ અમથી, લઢતાં વઢતાં હાર્યા. ॥ ૧૫ ॥ એ હાર્યા તો તમે શું જીતો, કરજો મન વીચાર; વચન સાંભળી ગોર બોલ્યા, સાંભળ વાયુ કુંવાર. ॥ ૧૬ ॥ પાપીએ મુને પરાણે મુકયો, તે કેમ કહેવાય નાય; આવી ફશ્યારે આવી ફસાયા, તે તણો શો ઉપાય ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે ઉપાય બતાવું, આપણ યુદ્ધ ન ધારો; દુષ્ટને દેખાડવાને માટે, આયુદ્ધ ઉંચે મારો, ॥ ૧૮ ॥ બુમો પાડો બળ દેખાડો, બે ઘડી ખેલ મચાવો; પછી હાર્યો હાર્યો કેહેતા, કોઠેથી નાશી જાવો. ॥ ૧૯ ॥ છેવટ હારશો માર ખાઇને,તેથી ભલું આ કામ;માર ખાધાવણ હાર્યા કેહેવાશો, તેથી

ન બુડે નામ. ॥ ૨૦ ॥ માર ખાઇને હારવું પડે, તેથી આ શું ભુડું; એટલે ગોર હશીને બોલ્યા, તેં તો બતાવ્યું રૂડું. ॥૨૧॥ હાથ ઉપાડો ને બાણ કાહાડો, દેખાડો દુષ્ટને જોર;કોઇ કોઇને માર ન દેવો, સાક્ષી નંદકીશોર. ॥ ૨૨ ॥ એમ કહીને આયુદ્ધ લીધાં, મેઘનાદે ગડગડીઆં; કુંવર ને ગોર બાણ લેઇને, ફેંકવા ટુટી પડીયા ॥ ૨૩ ॥ બેજણ ઉંચાં બાણ ફેંકે, જુલમ કરી નાંખ્યો;કોઠા ઉપર દેખાય જાણે, ઉડી મદની માંખ્યો. ॥૨૪॥ ભીમ કોઠામાં ધુમવા લાગ્યો,બરકા બુમો પાડે;બે ભુ-જમાં ગદા ઘાલીને, પૃથવીપર પછાડે. ॥ ૨૫ ॥ કઉરવ લોકો બાહારથી જુએ, જોયા કરે રાજન;તે જોઇ દ્રોણનીપ્રત્યે બોલ્યો, દુરીયોધન વચન. ॥ ૨૬ ॥ જુઓ ગુરૂજીજુઓ ગુરૂજી, થાય છે સોરબકોર; તમારા કરતાં ગોર મહારાજા, કેવું કરે છે જોર. ॥૨૭॥ આટલાં બાણ છે કોઠા ઉપર, તો મહી નહીહોય પાર;ભીમને મારપડેલોતેથી,કર્યા કરે પોકાર.॥૨૮॥ એવું સાંભળી ગુરૂએ ધાર્યું, માહારી થઇ નરસાઇ;આ વેળાએમુજ સા-ળકની, ઘણી થઇ સરસાઇ. ॥ ૨૯ ॥ પુન્ય માહારૂં કાંઇ આવજો આડે, ઓરે શ્રી રણછોડ; ગોર કૃપાચાર હારજો ને,થાજો માહારી જોડ.॥૩૦॥ એવામાં થઇ બે ઘટીકા, કોઠામાં વાયુનો તન; ગાજીને કૃપાચાર પ્રત્યે એમ વદયો વચન ॥ ૩૧ ॥ બે ઘડી વેળા વીતી ગઇ છે, પ્રેમ કરીને પધારો; નહી.નાસો તો ઝાલ્યો ન રહે, ઉપડે હાથ અમારો. ॥૩૨॥એવું વચન સાંભળીને, ભય ભાસ્યા બહુ માઠા; આયુદ્ધ ફેંકી રથથી ઉતરી, જીવ લેઇ ગોર નાઠા. ॥ ૩૩ ॥ હાર્યો હાર્યો મુજને માર્યો, મરણનો ભય ભાસે: એવું કેહેતા આવ્યા નાઠા, કૌરવ ને દ્રોણ પાસે. ॥ ૩૪॥ દ્રોણ-ગુરૂ તવ હસવા લાગ્યા, બહુ બાંધેલી હોડ;દુરીયોધન જસ બહુ ગાતો-તો, પધારો માહારી જોડ. ॥ ૩૫ ॥ એટલે છત્રપતી એમ બોલ્યો, જોયો તમારો ઝપાટો;હરીફરી લાડુ ખાઇ જાણો, જોજો ક્ષત્રીનો સપા-ટો. ॥ ૩૬ ॥ એ રીતે ત્યાં વાતો ચાલે; કોઠામાં અભેમાન; તેણે કહ્યું ભાઇ રથ હંકારો,ચાલો કાકા બળવાન.॥ ૩૭ ॥ એટલે માયાવીયે રથ હાંકયો, દ્વારે દ્વારે એ ફરતો; દસ દસ યોદ્ધા ત્યાં ઉભા છે, સંહાર તેનો કરતો. ॥ ૩૮ ॥ એમ બસે દ્વાર ફરી વળીયા, યોદ્ધા હણ્યા બે હજાર, લોહવજ્રનો કોડો ફરીને, ત્રણે નીકળ્યા બાહાર.॥ ૩૯ ॥ અભેમાને વ-જ્રૂસ્તર લીધું, જીતીને ખોડો કાહાડયો; તે બાણ મુકી બીજોકાઠો, લો-હનો તોડી પાડયો.॥ ૪૦ ॥ એવામાં તો ત્રીજે કોઠે,જવાકર્યામનસુબા; તે સમે જઇ ત્રીજે કોઠે; અશ્વસ્થામાં ઉભા. ૪૧॥ દ્રોણના નંદન ચી-

રનજીવી, ક્રોધે ભર્યા અપાર; માહારા મામાને ને માહારા તાતને,જીત્યો એ કુંવાર. ॥ ૪૨ ॥ માટે આંઇ આવે તો મારૂ, લેઉ તાતનું વેહેર; અરજુન સુતને જીવતો હું, જાવા ન દેઉં ઘેર. ॥ ૪૩ ॥ એમ ધારીને અશ્વસ્થામાં, ત્રીજા કોઠામાં રહ્યા; ભીમ ગટોરગછને અભેમન્યુ, તે ત્રણ ત્રીજે ગયા. ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ ત્રીજે કોઠે ત્રણ ગયા, સુણો સૌશ્રોતાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, યુદ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૪૫ રાજન રાયેજીનો રાગ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;બળવંત બાહાજેજી; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ત્રીજા કોઠાનો મહીમાય. બળ. ॥ ૧ ॥ અભેમાને નમસ્કાર કીધો, ગુરૂના પુત્રને સાર; બળ; તવ અશ્વ સ્થામા એમ બોલ્યા, લે તું હાથે હથીઆર. બળ. ॥ ૨ ॥ માહારા તાતને જીતીને આવ્યો, કીધી પાકી ભવાઇ. બળ; એ ત્રધને તું યોબન વયનો, જીતે તેમાં શી નવાઇ. બળ. ॥૩॥ માહારો મામો ગોરપદુ જાણે, તેને જીતે શું જસ. બળ; જેવડો હું છું તેવડો તુછું, જોઇ લે માહારો કસ. બળ. ॥ ૪ ॥ અભેમાન બોલ્યો ઓરે મહારાજા,થોડો ગરવ મન આણો; બળ;લડાઇનું કામ ક્ષત્રી સમજે.વીપ્ર લાડુ ખાઇજાણે. બળ. ॥૫॥ ધારૂતો એક બાણે ઉડાડુ, જાણુંછું તમારૂ માપ; બળ; અશ્વસ્થામા કહે ઉરાડે મુજને, તો અરજુન તુજ બાપ. બળ. ॥ ૬ ॥ એવુંસાંભળી કુંવર બોલ્યો, એકજ બાણનું કામ; બળ;તે એક બાણે ઉરાડુ નહીતો, નરકે પીત્રૂ તમામ. બળ. ॥૭॥ એટલે અશ્વસ્થામા બોલ્યા, દેખાડું રંગના ચટકા; બળ; તારા એક બાણને એક બાણ મારી,કરી નાંખું ત્રણ કટકા. બળ. ॥૮॥ નીશ્ચે સમજજે અરજુન તન તું, થનારૂં હોય તે થાય; બળ;બાણના ત્રણ કટકા ન કરૂં તો, મુજપીત્રુનર્કે પળાય. બળ. ॥૯॥ સામા સામી એમ સોગન લીધા, એટલે બોલ્યો ભેમ; બળ; અભેમાન બેટા આશું કીધું, બકયા જેમ ફાવે તેમ. બળ.॥૧૦॥ જવાને જવાનીયા મુમતે ચઢીયા, જણાવ્યો જોબનનો તાપ; બળ;તેમાં પીત્રુને નર્કે બતાવ્યું, તેમણે શાં કર્યા પાપ. બળ; ॥ ૧૧॥ યોબન વયના ઉતપાતવાળા, ક્રોધ કામજવર રોગ; બળ; તાત માત ભગનીસામી દે ગાળો, તે સગીયોના ભોગ.બળ.॥ ૧૨ ॥ કુંવર કહે કાકા ભુલમાહારી, ન રહ્યો કાંઇ વીચાર, બળ; બોલતાં શું બોલાઇ ગયું માહુ,

હવે પસ્તાઉ અપાર. બળ. ॥ ૧૩ ॥ અશ્વસ્થામાને પણ પસ્તાવો લાગ્યો, આ શી વદી ગયા વાણ, બળ; સપુત નીકળ્યા તે ત્રધ પીત્રને, બતાવી નર્કની ખાણ. બળ; ॥ ૧૪ ॥ અભેમાને જાણ્યું એકજ બાણે, નહી ઉડે તો શું કરવું; બળ પીત્રુ માહરા નર્ક જવાના, માટે માહારે બળી મરવું. બળ. ॥ ૧૫ ॥ અશ્વસ્થામાએ પણ એમ આદરીયું, પછી કોપ્યા બળવાન, બળ; અભેમન્યુને કેહેવાને લાગ્યો, ભીમ વાયુ સંતાન. બળ. ॥ ૧૬ ॥ અકળાતો નહી અભેમાન બેટા, તું તારો રાખજે ટેક, બળ; સોગન પાળવા અશ્વસ્થામાને, તું મારજે બાણ એક. બળ. ॥ ૧૭ ॥ બીજું બાણ તું તો નવ લેતો, લઢીશ હું એની સાથ, બળ; કુંવરે કહ્યું એના ઉપર તમારે, ઉંચો ન કરવો હાથ. બળ. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને એક બાણ લીધું, ગરવ મનથી હણીયો, બળ: મંત્ર શક્તિનો ને મંત્ર વાયુનો, પ્રથમ પેહેલો ભણીયો. બળ. ॥ ૧૯ ॥ બાણને પેહેલે ભાગે બ્રહ્મા મુકયા, વચે વીષ્ણુ તતખેવ, બળ; મંત્ર ભણીને છેલ્લે ભાગે, મુક્યા શ્રી માહાદેવ. બળ. ॥ ૨૦ ॥ એવા મંત્રોનું બાણ ચઢાવ્યું; કાંઇ ન રાખી નુન્ય, બળ; વળી તેનાપર ધર્મ કાકાનું, પોતે મુકયું પુન્ય. બળ. ॥ ૨૧ ॥ એ રીતે શર તૈઆર કીધો, પોતે ચતુરસુજાણ, બળ; એનું જોઇને અશ્વસ્થામાએ, તરત લીધું બાણ. બળ. ॥ ૨૨ ॥ પ્રથમ વજ્રસ્તર મંત્રજ ભણીયા, શક્તીનો મંત્રજ બીજો, બળ; બાણનેં ત્રણ ભાગે ત્રણ દેવ મુકયા, જુએ ભીમનો ભત્રીજો. બળ. ॥ ૨૩ ॥ તે બાણ ચઢાવ્યું અશ્વસ્થામાયે, જાણે તોડવો મોહોટો મેરૂ, બળ; તે બાણ ઉપર પુન્યજ મુકયું. બ્રેહેસ્પતી દાદા કેરૂ, બળ. ॥ ૨૪ ॥ એવે અભેમાને બાણજ ફેંકયું, સુસવાડા કરતું જાય; બળ; તે જોઇ અશ્વસ્થામાએ માર્યું, બે બાણ ભેગાં થાય, બળ. ॥ ૨૫ ॥ તવ તે બાજ્યાં, ગણગણી ગાજ્યાં, જુએ બે બળીયા તન; બળ; એક એકને એ ટક્કરો મારે, લઢતાં ચઢયાં ગગન. બળ. ॥ ૨૬ ॥ એવે બેઉના ત્રધ પીત્રુઓ, અંત્રીક્ષ આવી ઉભા. બળ; અરેરે આપણે નરકે જવાનું એમ કરે મનસુબા. બળ. ॥ ૨૭ ॥ અભેમાનના ત્રધ ઇશ્વર આરાધે, જીતજો અમારો બાળ બળ; અમ્મરના પીત્રુઓ અમ્મરને જીતવા, સમરે શ્રી ગોપાળ. બળ. ॥ ૨૮ ॥ એવામાં બે બાણ બહુ ચઢયાં ઉંચાં મારતાં ઝટકે ઝટકા, બળ; એવામાં અભેમાનના બાણના, થઇ ગયા ત્રણે કટકા. બળ. ॥ ૨૯ ॥ તવ તેના પીત્રુ થયા રાજી, ઘણાજ હરખે ચઢીયા. બળ; કુંવરના બાણના ત્રણે કટકા. આવી કોઠામાં પડીયા. બળ

॥ ૩૦ ॥ અશ્વસ્થામાએ મુછે હાથ નાંખ્યો હસ્તુ કીધું મુખ, બળ; તેવું જોઇને અભેમન્યુના, દલમાં લાગ્યું દુઃખ. બળ. ॥ ૩૧ ॥ એવામાં વીષ્ણુના મંત્રનો કટકો, ઉછળવાને લાગ્યો, બળ; ધર્મને પુન્યે પવન પેરે ઉડયો, વીપ્રના રૂદીએ વાગ્યો. બળ ॥૩૨॥ વાગી ઉપાડી ગગને ચાલ્યો, અમ્મરને ઉચા લીધા, બળ; દ્રોણ કૃપાચાર જ્યાં બેઠા છે, ત્યાં તેને ફેંકી દીધા. બળ. ॥ ૩૩ ॥ તવ અભીમાનના વ્રદ્ધ થયા રાજી, બેઉનું રહી ગયું માપ, બળ; અભીમન્યુ પણ આનંદ પામ્યો, ટળીયો તનનો તાપ. બળ. ॥ ૩૪ ॥ ભીમે કહ્યું લાજ ભગવાને રાખી, સુરા સુત સાબાશ. બળ; ચાલો કોઠો ફરી બાહાર નીકળીયે, કરી યોદ્ધાનો નાશ. બળ. ॥ ૩૫ ॥ તવ ત્રૈણે રથ લઇને ફરતા, ફરીયા ત્રણ સે દ્વાર, બળ; દ્વારે દ્વારે દસ દસ યોદ્ધા, માર્યા ત્રૈણ હજાર. બળ॥ ૩૬॥ પછી બાહાર નીકળી બાણ ચઢાવ્યું, કુંવરે જણવ્યું સુર, બળ. વજ્રાસ્તરથી તાંબાનો કોઠો, ત્રીજો કર્યો ચકચુર. બળ. ॥ ૩૭ ॥ એવું જોઇને છત્રપતી બોલ્યો, બોળ્યું બામ્હણાયે નામ, બળ; ત્રૈણે કોઠેથી ત્રૈણે હાર્યા, કર્યો નહી સંગ્રામ. બળ. ॥ ૩૮ ॥ હવે સપાટો ક્ષત્રીનો જોજો, નથી રેહેવાની નુન્ય, બળ. દ્રોણ કહે સહુ મુજપેરે હારજો, આડે આવજો પુન્ય બળ. ॥ ૩૯ ॥ વળણ. એમ ગુરૂજી કળકળે, સાંભળજે તું રાય; કહે વલ્લભ સહુ સાંભળો, ચોથાનો મહીમાય.

કડવું ૪૬ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચોથા કોઠાનો મહીમાય. ॥૧॥ ચોથો કોઠો રૂપાનો છે, તેને ચોરશેં દ્વાર; ચારસેં શીખ્ખર ચારસેં ધ્વજા, જોદ્ધા ચાર હજાર. ॥ ૨ ॥ કરણ રાજા ત્યાં જઇ ઉભો, સંગ પોતાના બે બાળ; વર્શકેતુને ચંદ્રકેતુ, લડવઇઆ વીકરાળ. ॥ ૩ ॥ એવામાં અભેમાન બોલ્યો, ચાલો તતપર થઇએ, ચોથો કોઠો સમુદ્ર કાળો. તે તરવાને જૈએ. ॥ ૪ ॥ એમ કહીને ત્રૈણે ચાલ્યા, ચોથે કોઠે જાય; કહ્યું કે આવો રકત લોચને, બોલીયો કરણ રાય. ॥ ૫ ॥ તવ અભેમાન આવીને ઉભો, રાખીને યુદ્ધનો હેતું; એવામાં કરણ પ્રત્યે બોલ્યો, મોહોટો વરસ કેતુ. ॥ ૬ ॥ કર્ણ પીતાજી અળગા ઉભા રો, અમે બે બંધવ વડશું; આ ત્રૈણે છે તરણા સરીખા, પુરણ પુરા પડશું. ॥ ૭ ॥ એટલે કરણ રાજા બોલ્યો, લડનારા એ વી

કરાળ; અભેમન્યુ નહી જેવો તેવો, સીંહ તણું છે બાળ.॥ ૮॥ વર્શકેતુ કહે પીતા મહારા, એછે સીંહનું બાળ; તો અમે શું નથી એના જેવા, અમ તાત શું શીયાળ. ॥૯॥ કરણ કહે મરજી તમારી, જોવું જો કેવા લડોછો;મુજ નામને લાંન્છન નવ લાગે, એનાથી કેવા ચડોછો. ॥૧૦॥ એમ કહી મહીં અળગો બેઠો, તવ બોલ્યો અભેમાન; કાકા તમે પણ અળગા બેસો, વાયુ તણા સંતાન. ॥ ૧૧ ॥ બે સાથે અમે બે વઢીશું, સંગ્રામ કરશું સારો;કરણ રાજા વઢવા ઉઠે; એટલે તમારો વારો.॥૧૨॥ ભીમે કહ્યું કે ન્યાય ખરો છે, ખસ્યો હીમ્મત દેઇ; વ્રકોદર જઈ અળગા બેઠો, પોતાની ગદા લેઇ. ॥૧૩ ॥ એટલે બોલ્યો વરસ કેતુ,સાંભળ પારથ તન; મુકજે આશા જીવ્યા તણી તું,દેખાડુ સ્વર્ગ ભોવન.॥૧૪॥ અભેમન્યુ તવ કેહેવા લાગ્યો, શું વણ વીચાર્યું બોલે; તું પરીવાર છે દાસીનો તે, નાવે ક્ષત્રીની તોલે. ॥૧૫ ॥ એમ કહીને હથીઆર લીધાં, કીધા ધનુષ ટંકાર; મન મુકાને સામા સામી,દેતા બાણનો માર.॥૧૬॥ વર્શકેતુ ને ચંદ્રકેતુતે, બે જણનાં બાણ જાય;અકેકું બાણ મારે તેનાં,દસ દસ હજ્જાર થાય.॥ ૧૭॥ બે જણાનાં વીસ હજ્જાર છુટે, કપરા કરણ કુંવાર; અભીમન્યુ એક બાણ મારેને, થાય ચાળીસ હજ્જાર. ॥ ૧૮॥ ત્યાં કુંવરનું જોર શું ચાલે,બહુ બળ કરવા લાગ્યા;અભેમાને વજ્રાસ્તર મારી, બે ભાઇના રથ ભાગ્યા. ॥૧૯ ॥ બીજે બે બાણે બેઉને બાંધ્યા, જોઇને કરણ રૂઠયો; બે દીકરાએ નામજ બોળ્યું, એમ કહીને ઉઠયો. ॥૨૦॥ પોતાનો રથ આગળ લાવ્યો, ક્રોધાતુર મન સાથ;ગરૂડાસ્તરથી બે તનના, છોડી નાંખ્યા હાથ. ॥૨૧॥ પછી બે પુત્રને પોતાના રથમાં, લીધા કરણ રાય, તેને દેખીને, ગદા લેઇને, ભીમશેન ઉભો થાય.॥૨૨॥ અભીમન્યુ કહે આવો કાકા, કરજો ખરેખરૂં જોર;એટલે ભીમશેન કુદવા લાગ્યો, કરતો શોરબકોર. ॥ ૨૩ ॥ કરણરાયે આયુદ્ધ લીધાં, ક્રોધ ભરેલો એપાર; અગણીતા મંત્ર ભણીને, દેવા માંડયો માર. ॥ ૨૪ ॥ કરણે બહુ કેર કીધો, વળી બે દીકરા સંગ;બાણવડે અભીમન્યુનું, વીંધી નાખ્યું અંગ.॥૨૫॥ તે ત્રાસ દેખી માયાવી કોપ્યો, ગરજના કીધી છેક; તે દેખીને કરણ રાયે, બાણજ ભોંકયું એક. ॥૨૬ ॥ તે બાણે માયાવી ઉછળીયો, હેલકારે આકાશ ચઢીયો;સુદ્ધી સુદ્ધી રહી નહીને, ડેરા તંબુ જઇ પડીયો. ॥૨૭॥ તવ ભીમને બહુ રીસ વાપી, ઉછળી આગળ થાય; તવ કરણે મોહાસ્તર માર્યું, ભીમની રૂદીયા માંય.॥૨૮॥ ભીમ ઢળી ચતાપાટ પડીયો, ન રહી સુદ્ધ કે સાન; પછી બહુ માર દે

ગભરાઠ્યો, અરજુનનો સંતાન.॥ ૨૯ ॥ અંગમાં ભોંકાય છે ભાલોડાં, કરણ બહુ માર દેછે;કૈં બાણ નીકળે સુંસરાને,કૈં બાણ અંગમાં રહેછે. ॥ ૩૦ ॥ તેનાપર બીજુ બાણ વાગે, તવ પેલું નીકળે પાર;રૂધીર વહે માંઉસના લોચા, નીકળી પડે બાહાર.॥૩૧॥ ડોળા બે ડગમગવા લાગ્યા, ભોંકાયાં બાણ અનેક; શરીરમાં સોધે નવ મળે,રૂધીર છાંટો એક. ॥ ૩૨ ॥ ઘોવાઇને ધોળો થઇ ગયો, પણ પાસે છે ધનુષ; તેણે તાતણો ડોશીનો છે, તેથી ટકયો આયુષ ॥૩૩ ॥ એવામાંતો કરણરાયે,બે બાણ માર્યાં સાર, એકજ બાણે રથ ભાગ્યો, એકે ઘોડા ચાર. ॥૩૪॥ એટલે કુંવર પગપાળ થયો,ન રહ્યું રક્ષણ જરા;પછી આવ્યાં અરબડીયાં તે, ધ્રજીને ઢળીયો ધરા. ॥૩૫॥ તે દેખીને કરણ રાજા, રથમાંથી ઉતરીયો; ફરશી લીધી હાથમાંને, પ્રાણ લેવા પરવરીયો. ॥૩૬ ॥ જૈ અભિમાનની રૂદીયા ઉપર, બેઠો રાજા કરણ; જો છોકરા આજ દાવમાં આવ્યો, આણુછું તારૂં મરણ. ॥૩૭ ॥ આટલો મોહોટો તું થયો પણ,કાકો નથી કહ્યો મુને; દાશીનો દીકરો સદા કહ્યો છે, તેથી મારૂ તુને. ॥૩૮॥ તે બધો બદલો આજ વાળુ,જીવજ તારો લેવું;તે કરતાં જો કાકા કહેતો જીવતો જાવા દેવું.॥ ૩૯॥ અભિમાને તવ વીચાર્યું,ઉગરવું ખરી ખાંચે; કાકા કેહેવામાં શું જવાનું, ગઇ તક વીપ્ર ન વાંચે.॥ ૪૦ ॥ અણી ચુકયો સો વરષ જીવે,છો થાય ખુશી પાકા;એવું સમજી હશીને બોલ્યો શું કોહોછો કરણ કાકા. ॥ ૪૧ ॥ એટલે કરણ હસીને ઉઠયો, પોતાને રથ પરવરીયો; વર્શકેતુ ને ચંદ્રકેતુની, આગળ ગર્વજધરીયો.॥૪૨॥ કેવા મેં કેહેવરાવ્યા કાકા,ત્યારે એનાપર ત્રુઠયો;એવી વાત કરે છે એવામાં, અરજુનનો સુત ઉઠયો.॥૪૩॥ વળણ. ॥ ઉઠયો સુત અરજુનનો,કરતો મન વીચાર; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, જપવા જુગદાધાર.

કડવું ૪૭ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચોથાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુ ઉભો થયો, મનમાં કર્યો વીચાર; મુજ કને કાકા કેવરાવી, એને ચઢયો હંકાર. ॥ ૨ ॥ સત્રુને ખુશી થાવા ન દેવો, મરશું તો એક વાર;એવું જાણી કુવર બોલ્યો, કાકા પાંચ પ્રકાર. ॥૩॥ કાકા કેવરાવી શું થયો રાજી, દગલબાજી કરીને; પાંચ પ્રકારના કાકા કહ્યા, સંભાળ ચીત ધરીને.॥૪॥ તાત ત-

ણે સગો ભાઇ હોયે, પ્રથમ કાકો એક; તાત તણો કોઇ મીત્ર હોયે; તે કાકો વીવેક. ॥ ૫ ॥ પાડોશી કોઇ વ્રધ હોય તેને, કાકા કહીએછેયે; અજાણ્યો વૃદ્ધ રસ્તે જનારો, તેને કાકા કહીએ. ॥ ૬ ॥ ઘરનો ગુલામ ઘરડો હોયે, બહુ દીનનો રેહેવાશી; તેને પણ કેહેવાય છે કાકો, જો ન્યાય નીતી તપાશી. ॥ ૭ ॥ એ રીતે છે પાંચ પ્રકારે, શબ્દ સમજજે પાકો; જનમથી તું ઘરમાં રહેલો, માટે ગુલામ કાકો. ॥૮॥ કરણે એવું સાંભળ્યું'ને, હળ હળ પ્રગટી રીસ; હવે ન મુકુ જીવતો હું, છેદુ તારૂં શીશ. ॥૯॥ વર્શકેતુ કહે તાતજી માહારા, જીતી બાજી ગયા ચુકી; જનમારાનો જાણોછો એને, મીથ્યા દીધો મુકી. ॥૧૦॥ તવ કરણને બહુ ક્રોધ વાપ્યો. હાથ લીધાં હથીઆર; ધનુશ ઉપર બાણ ચઢાવી, દેવા માંડયો માર. ॥ ૧૧॥ બહુ બાણ મારે દયા ન ધારે, કુંવરે વીચાર્યું ગન; હવે મને મુકવાનો નથી, સત્રુ સુર્યનો તન. ॥ ૧૨ ॥ એકવાર મરવું જરા ન ડરવું, સમજીને શું કીધું; ક્રોધ ભરેલો કુંવર એણે, બાણ કાળજવર લીધું. ॥ ૧૩ ॥ તે બાણ બહુ બળ કરીને માર્યું, પુરણ જણવી રીસ, કરણનો સુત ચંદ્રકેતુ, તેનું છેદ્યું શીશ. ॥૧૪॥ લીધું બીજુ બાણ પવનનું, મહા વીકટ કામ ધાર્યું; મોટો પુત્રજે વર્શકેતુ, તેની રૂદેમાં માર્યું. ॥ ૧૫॥ એટલે વર્શકેતુ ઉડયો, વાયુથી ગગને ચડીયો; ધ્રત્રાષ્ટરના ધામ પાસે, હસ્તીનાપુર પડીયો. ॥૧૬॥ તવ ધ્રત્રાષ્ટરના દુતોએ, ઉઠાડયો તેણી વાર; અંધની પાસે તેડી ગયા, તવ પુછયા સમાચાર. ॥ ૧૭ ॥ પછી આંધળે એને રોકયો, નથી જાવું યુદ્ધ કરવા; તું તારે રહે મારી પાસે, શેવા માહારી આદરવા. ॥૧૮॥ એમ કહીને એને રાખ્યો, શું જાણ્યું રાજા કરણ; એમ સમજયો કે પુત્ર બે માહારા, નિસ્ચે પામ્યા મરણ. ॥૧૯ ॥ આ છોકરાએ જુલમ કીધો, માટે મારૂં કે મરૂં; અરજુનજીને માહારા જેવો, હું પણ વાંજીઓ કરૂં. ॥ ૨૦ ॥ એમ વીચારી માર માર્યો, કેહેતા ઉપજે ત્રાસ; ચામ્ર શરીરનું છુંદી નાંખ્યું, અભેમાનનું ચોપાસ. છેકજ કુંવર કાયર થયો, દુભાયુ અંતઃકરણ; જાણ્યું કે આયુશ આવી રહ્યો, નીશ્ચે પામીશ મરણ. ॥ ૨૨ ॥ એવામાં ઇશ્વર ઇચ્છાએ, ભીમની મુરછા વળી; ગાજીને ગદા લેઇ ઉઠયો, વ્રકોદર માહા બળી, ॥ ૨૩ ॥ એવામાં ગટોરગઇ આવ્યો, ચડીને ગગન; અંત્રીક્ષથી ભાઇની ભીડ દીઠી, વીચાર કીધો મન. ॥૨૪॥ કરણુ નથી જાણુતો કે, માયાવી ગગને ચડીયો; એવે કરણના રથ નીચે, આવાને એ પડીયો ॥ ૨૫ ॥ રથ ઉપાડી માંથે લીધો, ચઢી ગયો ગગન; વાયુ

વંટોળ વીજળી કીધી, પછી વધો વચન. ॥ ૨૬॥ સાંભળજે તું કરણ રાજા, ભુંડી વાત ભંડાવું; તને નાંખું દરીઆમાં ને, કાકીને રંડાવું. ॥ ૨૭॥ એટલે કરણ રાજાએ જાણ્યું; કપટનું કામ રચીયું; વેહેરે વેહેર લેવાયુ નહીને, આવ્યું ગટોરગચીયું. ॥ ૧૮ ॥ વાંકા વળીને મારવાને માટે, કરણે ભાલો લીધો; ગટોરગછે રથ ઉપાડી, દ્રોણ કને ફેંકી દીધો ॥ ૨૯॥ કરણનું તવ વપુ કુટાયુ, રથમાંથી નીકળ્યો બાહાર; ઓરે ગુરૂ હું વાંઝીયો થયો, ખોયા મેં બેઉ કુમાર. ॥૩૦॥ દ્રોણ કહે ભાઇ ભલે ખોયા, કરતો તો સોર બકોર; કહે દુરીયોધન કેમ છે હવે, શું માર્યું ક્ષત્રીએ જોર. ॥ ૩૧ ॥ એટલે દુરીયોધન એમ બોલ્યો, હાથજ નાંખી મુછે; પ્રધાનથી જો જોર થાયે તો, કોણ રાયનો ભાવ પુછે. ॥૩૨॥ જો જો હવે છે માહારો કોઠો, નવું જુનું કાંઇ કરૂ; ગાદીપતી ગાંજ્યો નવ જાવું, પગ પાછો નવ ભરૂ. ॥ ૩૩॥ એટલે કહ્યું કરણ રાયે, મુજ જેવું તારે હજો; માર ખાઇને હારજે તું, વળી વાંઝીઓ થજો. ॥ ૩૪॥ એવે ગટોરગછ ગગનેથી, પોતાની શન્યમાં ગયો; ભાઇને માટે રથ લેઇને, તરત તતપર થયો. ॥૩૫॥ ચાલીને આવ્યો ચોથે કોઠે, કહ્યું કે આવ્યો હું વીર; એમ કહીને રથમાં લીધો, કુંવરને વળા ધીર. ॥ ૩૬ ॥ પછી વ્રકોદર પુછવા લાગ્યો, કહો ભત્રીજા કેમ; આ વેળા તને બહુ માર પડીયો, માટે પડે છે વેહેમ. ॥ ૩૭॥ અભેમાને કહયું ઓ, કાકા, માર પડયો બહુ પાકો, રથમાં સુતાં સુતાં બતાવું, તે રસ્તે રથ હાકો. ॥૩૮॥ એકવાર કોઠો ફરીને નીકળીયે, તે પછી બીજી વાત; તવ માયાવીએ રથ હંકાર્યો, ભીમશેન બળીયો સાથ. ॥ ૩૯॥ સુતાં સુતા સાન બતાવે, તે રસ્તે રથ હાકે; દ્વારે દ્વારે યોદ્ધા રહ્યાતે, ભીમશેન મારી નાંખે. ॥૪૦॥ એ રીતે ચારસેં દ્વાર ફરી. માર્યા ચાર હજાર; એ કોઠો ફરી વળીને, ઝટપટ નીકળ્યા બહાર. ॥૪૧॥ અભેમન્યુએ સુતાં સુતાં, પ્રાક્રમનું કામ કીધું; વજ્રાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, ધનુશપર બાણ લીધું ॥૪૨॥ પવન મંત્ર ભણીને ફેંકયું, પુરણ જણાવ્યું સુર; ચોથો કોઠો રૂપાનો તે, કરી નાંખ્યો ચકચુર. ॥૪૩॥ પછી ભીમશેન પુછવા લાગ્યો, તુજ જીવને છે કેમ, તંબુમાં લેઇ જઇએ તુને. આવ્યા તા એમને એમ. ॥૪૪॥ અભીમન્યુ તવ એવું બોલ્યો, મુજ કને રેહેજો આપ; પણ મુજને પાછો વાળો તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. ॥૪૫॥ બાણ તણું દુખ છે બહુ મુને, તેથી શાન્ત પમાડો; શરીરમાં ભાલોડાં ભરેલાં, તે સહુ વીણી કાહાડો. ॥૪૬॥ તવ વ્રકોદરને માયાવી ચપટીમાં ભાલોડુ ઝાલે; હાથ દેઇને ખેંચી કાહાડે, છીદ્રમાં ચીંથરી ઘાલે.

॥ ૪૭ ॥ એ રીતે બાણ કાહાડી નાંખ્યાં,જળથી ધોયું શરીર;વસ્ત્રવતી તે લુછી નાંખ્યું,વહેલું જે રૂધીર.॥૪૮॥ પછી બીજાં વસ્ત્ર પેહેરાવ્યાં, સણગાર પહેરાવ્યા સાર;એક ઘડી વાર સ્વાસ ખાઇને,કુંવર થયો તૈયાર. ॥ ૪૯ ॥ ભીમશેને કહ્યું કેમ છે બેટા, તવ બોલ્યો અભેમાન;હતો તેનો તે છું કાકા,શું કરે તમ સંતાન.॥ ૫૦ ॥ મુજ જેવો માર ગટોરગછને, જો મારે રાજા કરણ; તો તે એક ઘડી નવ જીવે, તરત પામે મરણ. ॥ ૫૧ ॥ એવી વાત કરે છે એવે,પ્રભુએ જાણ્યું પાતાળ; ગટોરગછ જોડે હશે તો, નહી થાય એનો કાળ. ॥ ૫૨ ॥ કરણ મરણે આણત એનું,પણ તેમાં ભંગ થયો;ગગનેથી આવા રથ ઉપાડી, ગટોરગછ લેઇ ગયો, ॥ ૫૩ ॥ માટે એ બેને પાડુ વખુટા, વીચાર્યું જુગદાધાર લડાઇ કરાવવા બેઉ જણને,મુકયો પ્રભુ હંકાર.॥ ૫૪ ॥ એવામાં ગટોરગછ બોલ્યો, શું તને મુકત કરણ; હું એને લેઇ ગયો નહોતે, તો થાત તારૂ મરણ.॥ ૫૫ ॥ હું આવ્યો તેથી તું ઉગરીગો,નહી તો જતું રેહેત નામ;અભીમન્યુ કહે તેં શું ઉગાર્યો;તું તો મહારો ગુલામ.॥ ૫૬ ॥હરી ફરી તું રથ હાંકી જાણે,તુજથી ન જેરવાય તાપ;માયાવી કહે હવે રથ હાંકું તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ.॥ ૫૭ ॥ એમ કહી રાશ પરોણો પછાડી, શેન્યમાં ચાલ્યો ગયો; રીસાઇને સહુને સંગ બેઠો,સંદેશો કોને ન કહ્યો. ॥ ૫૮ ॥ એવામાં વ્રકોદર બોલ્યો,ઓ બેટા અભેમાન;માંહો માંહી બે ભાઇ ચડભડીઆ, મદના ભર્યા જવાન. ॥ ૫૯ ॥ હવે રથ તારો કોણ હાંકે, મુજથી નવ હંકાય;હાંકુતો ઘોડા નવ ચાલે,રથ પણ ભાંગી જાય. ॥ ૬૦ ॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યું, કાકા હું નહી થાકું; પગ અંગુઠે ઝાલુ હછોડા, ઘોડા રૂડી રીતે હાકું.॥ ૬૧ ॥ એમ કહી ઘોડાના અછોડા, પગ અંગુઠે લીધા;પરોણો પગ આંગળીમાં ઘાલ્યો, જાવાના વીચાર કીધા. ॥ ૬૨ ॥ વળણ, ॥ ત્યારી કરી જાવા તણી, વ્રકોદર અભેમાન; વદે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, સમરો શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૮ રાગ આસાવરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, પાંચમાનો મહીમાય.॥ ૧ ॥ અભેમન્યુ કહે ચાલો કાકા; પાંચમે તતપર થૈએ; સોનાને કોઠે છત્રપતી છે, તેના સનમુખ જૈએ; ॥ ૨ ॥ એવામાં દુરીયોધન પાપી, સાથે લખમણ સુત; બે બાપ દીકરા

પાંચમે કોઠે, ઉભા આકળા ભુત. ॥ ૩ ॥ એવામાં અભીમન્યુને,ભીમશેન બે જણ આવ્યા;છત્રપતી કહે આવો વઢવા,એમ કહી બોલાવ્યા. ॥ ૪ ॥ તવ આવો બે સનમુખ ઉભા, બોલીયો દુરીયોધન;અભીમન્યુને મારજે તું,ઓરે લક્ષમણ તન.॥ ૫॥ ભીમશેનને હું નાંખુછું મારી. નહી લાગે મુજને વાર;એટલે ભીમે અભેમન્યુને,ગાજી કહ્યું નીરધાર. ॥ ૬ ॥ લક્ષમણને તું નાંખજે મારો, કરજે કાળો કેહેર; દુરીયોધનની બોચી ઝાલી, મારી નાંખુ હું ઠેર.॥ ૭ ॥ સામા સામી એમ કહીને,કર્યા માઠા મનસુબા; લખમણ સામો અભેમન્યુ, ભીમ દુરીયોધન ઉભા. ॥ ૮ ॥ અવામાંતો લખમણાએ, કીધો ધનુશ ટંકાર;તેનું જોઇને અભેમાને, મનમાં કર્યા વીચાર. ॥ ૯ ॥ લખમણ માહારી ગણતીમાં નથી, તેમાં શું ચીત્ત પરોઉં; બે કાકા કેવી રીતે લઢે છે,જીવ રાખી જુદ્ધ જોઉં. ॥ ૧૦ ॥ એમ જાણીને આયુદ્ધ લીધાં, યુદ્ધ નથી આદરતો;લક્ષમણ સામા બાણ ફેંકે,રમતનું યુધ્ધ કરતો.॥ ૧૧ ॥ એવામાં ભીમને દુરીયોધન, મેઘ ગરજનાયે ગાજ્યા; સામા સામી દોટ મુકી, લથબથ બળથી બાજ્યા.॥ ૧૨ ॥ મુખ પોકારે માર મારે,રાઢ ઘણેરી લાગેઃ મન મુકીને ગડદા મારે,બ્રહ્માંડ જાણે ભાગે. ॥ ૧૩॥ ઢીચણ કોહોણી ખંભા પછાડે, જણવે ઝાઝો દ્વેશ; આંટી ઘુટી પગની ભરાવે, તાણે મુસ્તકના કેશ. ॥ ૧૪ ॥ લડથડતા પડતા આખડતા, ફરીને ઉભા થાય; ગાજે બાહાજે જરા ન લાજે, હાડ બહુ કુટાય. ॥ ૧૫ ॥ એવે સમે દાવ જોઇને, દુષ્ટજ બેઠો ધરણ; બહુ બળ કરી વ્રકોદરનો, ઝાલ્યો જમણો ચરણ. ॥ ૧૬ ॥ ખેંચોટીને નીચે નાંખ્યો, ભીમશેન પડીયો હેઠો; એની રૂદીયા ઉપર પોતે, પાપી ચઢીને બેઠો. ॥ ૧૭ ॥ મોઢામાં રેણું ભરીને, દે ગડદાનો માર; ઓ ભીમડા ભલો દાવમાં આવ્યો, કુટયો તો મુને અપાર. ॥ ૧૮ ॥ આજે તુજને ઠેર મારૂ, કોણછે તારી પક્ષ; એમ કહી ગળે નખ દીધો, તરી ગયાં તવ ચક્ષ. ॥ ૧૯ ॥ હાથની નસો ખેંચાવા લાગી, ખેંચાવા લાગ્યા ચરણ;ભીમે બુમ પાડી ભત્રીજા,તુજ કાકો પામે મરણ. ॥ ૨૦ ॥ એટલે અભીમન્યુએ જાણ્યું,કાકાનું મરણ થાશે; એવું સમજી એક બાણ લીધું, કાળજવરનું પાસે.॥ ૨૧ ॥ ધનુષ ઉપર ચઢાવીને, ફેંકયું કરીને રીસ;લખમણ દીકરો દુરીયોધનનો, તેનું છેદયું શીશ.॥ ૨૨ ॥ દુરીયોધને તે દેખીને, મનમાં કર્યો વીચારઃ લઢીને હવે નવરો થયો, અરજુનનો કુંવાર.॥ ૨૯ ॥ એના કાકાની પક્ષ કરીને,મુજને મારશે બાંણ; કદાપી મરણ માહારૂ થશે તો, ગાદી ભોગવશે કોણ-

॥ ૨૪ ॥ માહારો પૈસો માહારી પુંજી, ઘરબાર લુટાઇ જાશે; હું પન્ડે જીવતો હઇશ તો, દીકરા ઘણા થાશે.॥ ૨૫ ॥ પુત્ર મુઓ તો ધુળ નાંખી, મનસુબો કર્યો માઠો; ભીમની રૂદીયાપરથી ઉઠી, જીવ લેઇને નાઠો. ॥ ૨૬ ॥ માર માર કરતો ભીમસેન ઉઠયો, છત્રપતી બહુ નાસે;ગુપત બારણેથી નીકળીને, ગયો દ્રોણની પાસે. ॥ ૨૭ ॥ ઓરે ગુરૂજી ઓરે ગુરૂજી, હું પણ વાંજીયો થયો; ગુરૂ કહે ભાઇ ભલે થયો ને, તું કેમ જીવતો રહ્યો. ॥ ૨૮॥ કરણ કહે રાજા થઇને, હારી ગયો તું કેમ; છત્રપતી કહે ગાદી ભોગવવા, આવ્યો હું કુશળ ક્ષેમ, ॥ ૨૯॥ એમ કહીને હેઠો બેઠો, પાંચમે કોઠે શું થાય; ભીમ પાપીને ખોળવા લાગ્યો, કનક કોઠા માંય. ॥ ૩૦ ॥ અભીમન્યુ તવ કેહેવા લાગ્યો, કાકા ફાંફાં નવ મારો; પાંચમો કોઠો ફરી વળીને, બાહાર નિકળવું ધારો. ॥ ૩૧ ॥ એમ કહીને રથ હંકાર્યો, ભીમશેન પુંઠે પળીયો; દ્વારે દ્વારે યોદ્ધા મારે, વ્રકોદર માહા બળીયો. ॥ ૩૨ ॥ પાંચ શહસ્ત્ર યોદ્ધા હણીયા, ત્યાંથી નીકળ્યા બાહાર; વજ્રસ્તરનું બાણ લીધું, અરજુનને કુંવાર. ॥ ૩૩॥ બહુ બળથી તે બાણ માર્યું, જણુંવ્યું જાદે સુર; પાંચમો કોઠો કનક કેરો, તેને કીધો ચકચુર. ॥૩૪॥ છઠ્ઠો કોઠો સપ્ત ધાતુનો, ત્યાં ઉભો શલ્યરાય; માલીક મારવાડ દેશનો તે, મામો પાન્ડવાનો થાય. ॥ ૩૫ ॥ વળણ. ॥ મામો એ પાન્ડવ તણો, મારવાડનો માલીક. યુદ્ધ કરવા ઉભો રેહ્યો, નહી કો જનની બીક.

કડવું ૪૯ રાગ ધન્યાશ્રી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીરતારી તુજને સંભળાવું, છઠ્ઠા કોઠાની કથાય ॥ ૧ ॥ છઠ્ઠે કોઠે છે શલ્ય રાજા, ત્રણ યુદ્ધનો જાણનારો; ભીમને અભીમન્યુ ગયા ત્યાં, સંગ્રામ કરવા સારો. ॥ ૨ ॥ શલ્લે કહયું આવો ભાણેજા,યુદ્ધ કરવાને આપ; ભીમ કહે ભાણેજોને મારો, તેમાં ઘણું છે પાપ. ॥ ૩ ॥ બ્રાહ્મણ હણવો ને ભાણેજ હણવો; તે બેઉ સરખા સરખી; જ્ઞાની જનને પુછી જુઓ, ધર્મ તણો ન્યાય પરખી. ॥ ૪ ॥ એવું સાંભળીને સલ્ય બોલ્યો, આ કોઠો મુજ શીશ; યુદ્ધ કર્યા વીના કેમ ચાલે, વેહેવારમાં શી રીશ. ॥ ૫ ॥ તે કરતાં યુદ્ધ બંધ રાખું,તેમાં ઇજ્જત જાય; ભીમ કહે ઇજ્જાત નવ ઘટે, એવો કહુ ઉપાય. ॥ ૬॥ કરો કીરપાચારના જેવું,તવ શલ્ય પુછે એમ;

સાચું કેહેજો કીરપાચારે, કર્યું કોઠામાં કમ. ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે અમે ને ગોરે, ન કરી કોઇની હાણ; બુમો બરકા મીથ્યા પાડી, ઉંચાં ફેંકયાં બાણ. ॥ ૮ ॥ બે ઘડી બકોર કરીને એ, નાઠા કીરપાચાર; પેટમાં ટાઢું ને મોહોડેથી કહ્યું, હું પણ પામ્યો હાર્ય, ॥ ૯ ॥ એ રીતે કર્યું કીરપાચારે, મામા તમે કરો તેમ; શલ્ય કહે મુજ ધ્યાનમાં બેઠું, સાબાશ ભાણેજ ભેમ. ॥ ૧૦ ॥ કોઠામાં આવો ખેલ મચાવો, બતાવો સૌને સપાટો; બાહારના બધા એમ જાણે કે, કીધો જોર ઝપાટો.॥ ૧૧ ॥ તવ અભેમાનને વ્રકોદર, છઠ્ઠા કોઠામાં જાય; ધનુશના ટંકાર કરીને. બાણ લીધાં કરમાંય. ॥ ૧૨ ॥ જાણે જબરૂ જુદ્ધ મચીયું, મારો મારો મુખ ભાંખે; અગણીતા મંત્ર ભણીને, બાણજ ઉંચાં નાંખે. ॥ ૧૩ ॥ દુરીયોધને બાહારથી જોયું, બહુ બાણ દેખી ગમે; છઠ્ઠે કોઠે મધની માંખ્યો, પેરે બહુ બાણ ભમે. ॥ ૧૪ ॥ ગુરૂને કહ્યું જુઓ માહારાજા, આ યુદ્ધ થાય છે કેવું; તવ કીરપાચાર સમજી ગયા, આ યુદ્ધ માહારા જેવું,॥૧૫॥ છઠ્ઠેકોઠે શલ્ય અભેમાન, કરે બહુ બાણ વ્રષ્ટી; દ્વારે દ્વારે યોદ્ધા છે તેને, ભીમ કરે બહુ કષ્ટી, ॥૧૬॥ એવું વઢતાં બે ઘડી થઇ, થઇ વખત વધારો; એટલે ભીમે મામાને કહ્યું, હવે તો તમે સધારો.॥૧૭॥ તવ શલ્ય આયુદ્ધ ફેંકી નાઠો, હાર્યોરે હું હાર્યો; દ્રોણની જોડે જૈને બેઠો, ગુરૂજી મુજને માર્યો. ॥ ૧૮ ॥ દ્રોણ કહે બેસો અમ સાથે, લઢીઆ લાડે કોડે; કીરપાચાર કહે આંહ્ય આવો, તમે તો મારી જોડે. ॥૧૯॥ શલ્યરાયે કહયું વાત છે સાચી, કહિને બેઠા પાસ; સપ્તધાતુના કોઠામાં તો, ભીમે પડાવ્યો ત્રાસ; ॥ ૨૦ ॥ કાકો ને ભત્રીજો બેઉ, ફરીયા દ્વારે દ્વાર; દસ દસ યોદ્ધા મારી નાંખ્યા, હણ્યા ખટ હજ્જાર. ॥ ૨૧ ॥ પછી બે બારણે નીકળિયા, શરીરમાં બહુ સુર; વજ્રસ્તરનું બાણ મારી, કોઠો કર્યો ચકચુર. ॥૨૨॥ પછી સાતમે કોઠે આવી, ઉભો જેદ્રથ બળીયો; અભેમાન મેદાનમાં ઉભો, ભીમશેન સાથે બળીગો ॥ ૨૩ ॥ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુએ, વાત જાણી પાતાળ:ભાણેજ સંગે ભીમ હશે તો, નહી થાય એનો કાળ.॥૨૪॥ માટ ભાણેજને એકલો રાખું, ભીમને આળગો કાહાડું; તોતો અભેમાન નીશ્ચે મારશે, માટ વખુટો પાડું. ॥ ૨૫ ॥ એવામાં તો અરજુન પ્રભુ, નાહી જમી પરવાર્યા; તાડુકી દહીતને મારવા જાવા, મનસુબા મનધાર્યા. ॥ ૨૬ ॥ અભંગ રથ અરજુનજીનો, પ્રભુએ જોતરીયો; તવ અરજુનજી રથમાં બેઠા, કૃષ્ણે પરોણો ધરીયો ॥ ૨૭ ॥ ઘોડાના અછોડા ગ્રહીને, હાંકે રણછોડરાય; તાડુકી દહીતની રેહેવાની જગા, બતાવા બ્રા

ક્ષણ જાય. ॥૨૮॥ એક ગફામાં દુષ્ટ રહે છે, તે સ્થળ જૈ દેખાડયું; પછી અરજુને વીપ્ર કેરૂં, ફરંદજ પાછું કાહાડયું. ॥૨૯॥ એવામાંતો અરજુનજીએ, ધનુષ ગ્રહ્યું તેવાર; તેની પડપંચા ચઢાવી, પેહેલો કર્યો ટંકાર. ॥૩૦॥ તે ટંકારનો શબ્દ સુણી, તાડુકી આવ્યો બાહાર; ગફાની બારણે આવી ઉભો,ક્રોધે ભર્યો અપાર. ॥ ૩૧ ॥ અસુર કહે કોણ છે તું, કેમ આવ્યો પાતાળ; રથમાં બેશી ટંકાર કીધો, તું છે કોનો બાળ. ॥૩૨॥ એવું સાંભળી અરજુન બોલ્યો, ઓરે કરમ ચાંન્ડાળ; અધરમી તું વીપ્રને નડે, આવ્યો છું તારો કાળ. ॥૩૩॥ એટલે તાડુકી ત્રાડીને બોલ્યો, જો કરૂં કાળો કેહેર; બ્રાહ્મણનો દયાળુ આવ્યો, નહી જાય જીવતો ઘેર. ॥૩૪॥ એમ કહીને પાહાડ પરવત, લીધા વઢવા માટ; કૃષ્ણ પ્રભુએ એમ જાણ્યું, કથલશે આ ઘાટ. ॥ ૩૫॥ એક બાણે અરજુનજી હણશે, તવ જાશે ભોમીમાં લક્ષ; ભાણેજ હજી જીવતો છે,તેની કરશે પક્ષ. ॥ ૩૬ ॥ પછી ભાણેજ નહી મરવાનો, ધાર્યું અસરણા સરણ; પછી થોડે દાહાડે મહારૂં, ભાણેજ કરશે મરણ. ॥ ૩૭ ॥ માટે અસુર યુદ્ધ ટકાવે, એવો કરવો ઉપાય; એમ સમજીને એક કળાનું,બળ દીધું જાદવરાય. ॥ ૩૮ ॥ તવ તાડુકીમાં બળ આવ્યું, કોપ્યો અપરમપાર; ઝાડ તાડને પાહાડ તણો ત્યાં, દેવા માંડયો માર ॥ ૩૮॥ અરજુનજીએ બાણ લેઇને, કરવા માંડયો પ્રાહાર; એ બેનું એવું યુદ્ધ જમાવ્યું,પોતે જુગદાધાર. ॥ ૩૯ ॥ સાતમે કોઠે અભેમાન ઉભો, સાથે બળીયો ભેમ; ભગવાને જાણ્યું ભીમ છે સાથે, તેનું કરવું કેમ. ॥૪૦॥ ચાલ્ય તે રીતે વ્રકોદરને, વખુટો પાડી દેવો; એવું વીચારી કૃષ્ણ પ્રભુએ,ખેલજ કીધો હેવો. ॥ ૪૧ ॥ કોઠાથી શેન્ય અળગું બેઠેલું, પાન્ડવ કેરૂં જ્યાંય ભીમશેનનો જયમંગળ હાથી, તે પણ છુટો ત્યાંય. ॥ ૪૨ ॥ તેને ગોવીંદે ગાંડછા મુકી, ચમકયો હાથી અપાર, સુંડમાં શેન્યના લોકોને ઘાલી દેવા માંડયો માર. ॥ ૪૩ ॥ કેંકને ઝાલી ગગને ઉછાળે, કેંક ઉપર દે ચરણ; કેંકને દંતુસરથી દાબે, પલમાં આંણે મરણ. ॥ ૪૪ ॥ એમ એ તોફાન કરવા લાગ્યો, જોઈ જોઇ બળીયા રૂઠયા;લાંબા ભાલા લાંબી ફરશી, લૈ લૈ મારવા ઉઠયા. ॥ ૪૫ ॥ તોપણ તે કોઇને નવ ગાંઠે; થાકયું શેન્યનું લોક; ભીમશેન ધાજો ભીમશેન ધાજો, કારમી પડી પોક.॥૪૬॥ ભીમે તે શબ્દ સાંભળાયો, બોલ્યો અભેમાન પ્રત્યે; જો ભાઇ શેન્યમાં બુમ પડી છે, માટે હું જાવું અગત્યે. ॥૪૭॥ તવ અભેમાનનું લોચન ફરક્યું, ભોમી ભયંકર ભાસી; ના કાકા મુજ પાસે રેહેજો,તમે ન જાશો

નાશી. ॥૪૮॥ અત્યારે મુજને ભય ભાસે છે,ભાગી ગયા મુજ ચરણ; હવે મુને લાગે છે એવું, જાણે આવ્યું મુજ મરણ. ॥૪૯॥ તે મરવાનો ભય નથી પણ, મુજ ચાંમડું ચુંથાસે;અગની સંસ્કાર હું નહી પામું, હાડ મારાં પીંખાશે. ॥૫૦॥ તે વેળા પ્રભુએ મુમત મુકયો, ભીમશેનને માહા માઠો; જાવું સપાટે આવું ઝપાટે; એમ કહીને નાઠો. ॥ ૫૧ ॥ ભત્રીજાનો ભય ન લાવ્યો, આવ્યો શેન્યમાં પોતે; ઘણું તોફાન કરતો જોયો, હાથી પોતાનો હતો તે. ॥૫૨॥ હાં હાં કહી ભીમ પાસે ગયો, હાથીનો સ્વભાવ ખશીયો; ભીમ તણો ભય મનમાં ન રાખ્યો, મારવા માટે ધશીયો. ॥ ૫૩ ॥ એટલે ભીમને ક્રોધ ચઢીયો, હવે જણવું જોર; તવ પાતાળમાં વીચાર કીધો, પોતે નંદકીશોર. ॥ ૫૪ ॥ ભીમશેન હાથીને નાંખશે મારી, નહી લાગે કાંઇ વાર; પછી અભીમન્યુની પક્ષે, જાશે વાયુ કુંવાર. ॥૫૫॥ તો પછી ભાણેજ નહી મરવાનો, મનમાં એવું વાપ્યું; ભીમના સામો ગજને લઢાવા, એક કળા બળ આપ્યું.॥૫૬॥ એટલે હાથીને ભીમ બાહાજ્યા,પારથ દહીત પાતાળ;સાતમે કોઠે એકલો ઉભો, અરજુનજીનો બાળ. ॥ ૫૭ ॥ ભય ભરેલી ભોમી ભાશી, હૈયું ભરાઇ આવ્યું; એકલો રણમાં રડવા લાગ્યો, કાકાયે કામ કથલાવ્યું. ॥૫૮॥

વળણ. એમ મનમાં સોસાય છે, અરજુનજીનો બાળ; વદે વલ્લભ તેણે સમે, શું કામ કર્યું ચંન્ડાળ.

કડવું ૫૦ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ઉભો જેદ્રથ સાતમે કોઠે, સંગ બે યોદ્ધ રાખેલા ઓઠે. ॥૧॥ જુએ જેદ્રથ સુતનું મુખ, જાણ્યું ઉપજ્યું છે દલમાં દુખ; આ વેળા ગભરાયો છે એહ, હાર્યો હીમ્મત નહી શંદેહ ॥ ૨ ॥ માટે મરવાનો આ ઠામ, તેથી હાથો હાથનું કામ; એકલો માટે અહીં નહી આવે, મુને સામા જવું નહી ફાવે. ॥૩॥ હું તો એકલો સામો જાવું, તેના કરતાં સહુને બોલાવું;એમ સમજી શેવકને સાર, મોકલી કાવ્યા સમાચાર. ॥૪॥ તેણે જઇ કહ્યું છત્રપતીને, સુર ભરાયું દુષ્ટ મતીને; લાગ્યો દ્રોણગુરૂને પાય, ચાલો સાતમા કોઠા માંય. ॥ ૫ ॥ તવ દ્રોણાચારે કહ્યું એમ, દગો કરવામાં હરખે કેમ, તારો દગો તે તુજને નડશે, ઘણું વીઘન માંથે પડશે. ॥૬॥ રાય બોલ્યો ગમે તેમ થાય, પણ જાવું છે કોઠા માંય;કહી લીધા દ્રોણાચાર, વળી કીર-

પાચાર નીરધાર ॥ ૭ ॥ વળી અશ્વસ્થામાં સલ્ય રાય, શકુનીને કરણ કહેવાય; વળી કૌરવ સોએ ભ્રાત, લીધાં આયુદ્ધ સહુને હાથ. ॥ ૮ ॥ પુત્ર સો ભાઇના સમશેર, ચાલ્યા ચારશેં ઇગણોતેર; તેતો સરવ સાતમે કોઠે, જઇ સંતાઇ રહ્યા ઓઠે. ॥ ૯ ॥ ડોકાં કરી કરી બાહાર જુએ, અભીમન્યું મેદાનમાં રૂએ;તેણે કોઠામાં કૌરવ લોક, દીઠાને ઉપજ્યો મન શોક. ॥ ૧૦ ॥ એનું હૈયું ઘણું ગભરાયું,ધ્રુંશકા મુકી રોઇ દેવાયું; એતો ભીમ કાકાને સંભારે, છુટે આંસુડાં ચોધારે. ॥ ૧૧॥વળણ.॥ ચોધારે આંસુ વહે, કાકાને કરે પોકાર; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, સુણજો શ્રોતા સાર.

——(૦)——

કડવું ૫૧ મધુબનમાં એ રાગ.

માહારા ગદા ધરણ ગુણવાનરે, કાકા આવો;માહારી જતી રહી છે સુધને સાનરે, કાકા આવો, ટેક. ॥ રણમાં મુકીને નાશી ગયા તે, મુજને કર્યો નીસવાસરેઃ માહારી માયે મને પહેલું કહ્યું'તું, કાકાનો નહી વીસવાસરે. કાકા. ॥ ૧ ॥ તેમ છતાં મેં વીશ્વાસ રાખ્યો,સંગ્રામ આરંભ કીધોરે; દરીયો તરીને કીનારામાં આવ્યા, તે વેળા દગો દીધોરે. કાકા. ॥૨॥ સૌ શત્ર સાતમે કોઠે સંતાયા,મારવા રહ્યા છે ઢુંકીરે; તમારે લીધે સુમત કરી આવ્યો, મારી માતાને રડતી મુકીરે.કાકા. ॥૩॥સતજોજનથી ઓત્રા આવેલી, આંખોમાં આંસુની હેલીરે; ઘણું કરગરી પણ કહ્યું ન માન્યુ,રણમાં રડતી મેલીરે. કાકા.॥૪॥ તે અબળા કોને આધારે રેહેશે, કંથ વીયોગી વામારે; બાળક વય કેમ કરીને કાહાડે, રડી રડી મરશે શામારે, કાકા. ॥૫॥ માહારો પીતા પાતાળ પડયોછે,તે ન જાણે આરોગરે; નથી હળ્યા મળ્યા બાપને બેટા,રહી જાશે વીયોગરે.કાકા. ॥ ૬ ॥ પાતાળથી જ્યારે આવશે ત્યારે,સાંભળશે ઘર શુત્રરે;માહારી માતાને એ આવાને કેહેશે, લાવો કયાંછે મુજ પુત્રરે. કાકા.॥૭॥તવ માહારી મા કીયો દીકરો દેશે, તે સમે થાસે કેહેરરે; મુજ માતાનું એ મરણ કરશે, પોતે પણ મરશે ઠેરરે. કાકા.॥ ૮ ॥ મુજ મ્રત્યું સુણતાં મુજ તાત મરશે, એવો હું વાહાલો અપારરે; રાંકડી મુજ માતાને એ દમશે, વરતાશે હાહાકારરે. કાકા. ॥ ૯ ॥ જમ જેવા કૌરવ ભાસે છે મુજને, જરૂર જીવડો જાશેરે; મરવે નહી ડરૂં પણ અગની નહી પામું, ચામડું માહારૂં ચુંથાશેરે. કાકા.॥ ૧૦ ॥ એક કીડીપર કટક ચડયુંછે,

કરશે જુલમ મુજ સાથરે; એથ વીના બધી લોથ વળવાની, મુજહાડ નહી આવે હાથરે. કાકા. ॥ ૧૨ ॥ મુએ મોહું માહારી મા નહી દેખે,નહી દેખે ઓત્રા નારીરે; એક ઉપર અનેક આવ્યા છે, શી ગતી થાશે માહારીરે. કાકા. ॥૧૨॥ ડાબુ અંગ ને લોચન ફરકે, માઠા શુકન મને થાય રે; ધોળે દાહાડે થાય શબ્દ શીયાળના, ધરતી તો ખાવા ધાય રે. કાકા.॥ ૧૩ ॥ એમ ટળવળીને ધ્રુશકા મુકે, ગભરાયો રાજકુમારરે; થરથર કાયા કંપવા લાગી, આંસુ વહે ચોધારરે, કાકા. ॥૧૪॥ વળણ.॥ ચોધારે આંસુ વહે, હૈયું બહુ ઉભરાય; વદે વલ્લભ તેવે સમે, કૌરવ અતી હરખાય.

કડવું પર રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવુ, યુદ્ધ તણો મહીમાય. ॥ ૧॥ અભીમન્યુ અતી અકળાયો, જોયું જેદ્રથે દ્રષ્ટ; છત્રપતીને સમાચાર કહ્યો, કુંવરને મન કષ્ટ. ॥ ૨ ॥ આ વેળા ઘણો ગભરાયો છે, ગભરાટે ગભરાટ કરીયે; છોકરૂં હેં નથી આવવાનું, આપણ ત્યાં સંચરીયે. ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન કહે એકે એકે, નીકળો સરવે બાહાર; મરી રહેલો સેજમાં મરશે, અરજુનનો કુંવાર. ॥ ૪ ॥ એટલે પેહેલો જેદ્રથ નીકળ્યો, તેની પુઠે સો ભ્રાત; દ્વારે દ્વારના દસ દસ યોદ્ધા; નીકળ્યા હજાર સાત. ॥ ૫ ॥ દ્રોણ ક્રપાચાર અશ્વસ્થામાં, શલ્ય ને રાજા કરણ; ચારસેં છગણોતર સુત નીકળ્યા,કરવા કુંવરનું મરણ. ॥ ૬ ॥ નવાણુ ભાઇના દીકરા તેતો, સર્વ આવ્યા ચડીચોટ; અભેમાનનો રથ વચમાં ઘેરી, ઉભા કરીને કોટ.॥૭॥ પછી છત્રપતી એમ બોલ્યો, સાંભળ અરજુન તન; હવે તાહારૂં આવી પોહોચ્યું, માનજે સત્ય વચન, ॥ ૮॥ તવ અભેમાને મન વીચાર્યું,હવે રડીને શું કરવું; ઘેરથી નીકળ્યા મરવું ધારી, તો પછી શીદ ડરવું.॥૯॥ રડવાથી શત્ર લોકોના, પગમાં આવશે જોર,દુષ્ટોને દયા નહી આવે,કાળજડાં કઠોર. ॥ ૧૦ ॥ રડવાથી નથી લાભ થવાનો, ઉલટી થાશે હાની; હીમત રાખીને યુદ્ધ કરવું, કરવી ન પાછી પાની, ॥૧૧॥ એવું સમજી આંસુ લુછયાં, વળી સાંભરી માત; પોતાની તારૂણી સાંભરી આવી, સાંભર્યાં અરજુન તાત. ॥ ૧૨ ॥ અરેરે માહારો રણધિર પીતા, માહારા વીના શું કરશે; માહારી માતા માહારી નારી,માહારો પીતાજી મરશે.॥૧૩॥

એવું સાંભરી આવીયું કે, આંસુ વહ્યાં ચોધાર; તેમ તેમ શત્રુ હસવા લાગ્યા, હરખે અપરંમપાર. ॥૧૪॥ પાછો અભેમન્યુ મન વાળે, આંસુ લુછતો જાય; વળી સગાં સાંભરેને, નેત્ર જળે ભરાય. ॥૧૫॥ એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો, જો તારો જીવ લેવું; રાઇ રાઈ જેટલા કટકા કરાવું, અગની ન પામવા દેવું. ॥૧૬॥ તવ અભેમાને મનથી આદરીયું,કોના આતને તાત; કોની નારી કોનાં સગાં, કોઇ ન આવે સાથ. ॥ ૧૭ ॥ જા જીવડા જંજાળ મુકી દે, ધારણા ધારી મન; પછી હીમ્મત રાખીને બોલ્યો, દુષ્ટ સામો વચન. ॥૧૮॥ એ આખલાના દીકરા તુ, જો જે મહારા હાથ, મરવું તેમાં ડરવું નથી, યુદ્ધ કરૂં તુજ સાથ. ॥ ૧૯ ॥ ધીક્કાર છેરે દ્રોણગુરૂજી, હારેલા પાછા આવ્યા; મોટમ પણું છુટી પડીયું, કેમ મનમાં નવ લાવ્યા. ॥ ૨૦ ॥ ધીક્કાર છેરે કરણ રાજા,કરમહીણો કાહાવ્યો; છતે છોકરે વાંજીઓ થયો, શું મોઢું લેઇ આવ્યો ॥૨૧॥ તવ ત્યાણે કરણે નીચું ઘાલ્યું, તવ કોપ્યો નર નાથ; શું જુઓછો જોદ્ધા માહારા, કહી ઉપાડયો હાથ. ॥ ૨૨ ॥ આયુદ્ધ લેઇને મારવા માંડયો, અભેમન્યુને માર; ગુપ્તી ગેડી ગદાયો ફંકે, તરકસ તીર તરવાર. ॥૨૩॥ બાણ વછોડે મુમત તોડે, કુંવરને દે કષ્ટી; બારે મેઘની ધારા છુટે, તેમ કરી બાણ વ્રષ્ટી. ॥૨૪॥ અભીમન્યુએ બાણ લેઇને, દેવા માંડયો માર; પાછો ન પડતો વઢતો ને નડતો, સુરાના સરદાર. ॥ ૨૫ ॥ તે સમે રાન્યાને વીશે, ભીમનો હાથી જેહ; મન મુકીને વઢવા લાગ્યા, ક્રોધ ભરેલા તેહ. ॥ ૨૬ ॥ હાથી ધશીને મારવા દોડે, વ્રકોદર જાય ખશી; પુઠે જઇને પુછડું પકડે, માહા બળમાં દંત ડશી. ॥ ૨૭॥ બળ કરી ગજ પુછ છોડાવે, ભીમપર કરે હડી; પગ વચેથી નીકળી જાયે, ભીમશેન નીચો પડી. ॥ ૨૮ ॥ એવી રીતે લઢતા વઢતા, મેદાનમાં બેઉ ગયા; ખરે ખરૂ એ યુદ્ધ જામ્યું, પરશેવા પુષ્કળ થયા. ॥ ૨૯ ॥ તેજ સમે પાતાળ વીશે, તાડુકીને અરજુન; સામા સામી એ યુદ્ધ કરતા, કોપેલા ધુન ધુન. ॥ ૩૦ ॥ તાડપુર ઉંચો છે તાડુકી, દ્વેશ ઘણેરો ધારે; મોહોટા મોહોટા પરવત લેઇ, અરજુનજીને મારે. ॥૩૧ ॥ અરજુનજી પણ બાણ ગ્રહીને, જોર કરે ભરપુર; વજરાસ્તરનું બાણ મારીને, પાહાડ કરે ચકચુર. ॥ ૩૨ ॥ એવું વજ્રાસ્તર મારવાથી, પરવત મોટા ભાગે; તેના કટકે કટકા પડે, કૃષ્ણ પ્રભુને વાગે. ॥ ૩૩ ॥ ભાણેજને મરાવવા માટે, પોતે ખાયછે માર; પારથ કેરાં બાણ તાડુકી, ગણે નહી લગાર. ॥૩૪॥ એવી રીતે ત્રૈણ ઠેકાણે, યુદ્ધ મચ્યું અપાર; કુરૂક્ષેત્રમાં સરવે યોદ્ધા, દે

છે કુંવરપર માર. ॥૩૫॥ અભીમન્યુ એકલો તે, કયાં ક્યાં દ્રષ્ટી રાખે; એક તરફ એ યુદ્ધ કરેતો, બીજા વીંધી નાંખે. ॥ ૩૬ ॥ કુંવરને બહુ-બાણ વાગે, તે નીસરે આરપાર; પછી કુવર કાહ્યર થયો, મનમાં કર્યો વીચાર. ॥ ૩૭ ॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, બાણ અગણીતું લીધું; તેના ઉપર ધર્મ કાકાનું, પુન્યજ મુકી દીધું. ॥૩૮॥ ફેર પુદડી ફરીને ફેંક્યું, બહુ બળમાં બાણ એક; અગણીતા મંત્રને લીધે, બાણ થયાં અનેક. ॥૩૯॥ તે બાણ સૌની રૂદીયામાં વાગ્યાં,પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; ક્રધ જોબનને બાલ્યાવયના, ઢળી ઢળીને પડીયા ॥ ૪૦ ॥ તવ અભે-માને એમ ધાર્યું, ઘડી કેડે શું થાય;દેહ માહારો હોય કે નવ હોયે,તે વાત કેમ કળાય. ॥ ૪૧ ॥ અત્યારે હાર્યા મુજથી પણ, જીત્યા એવું કેહેશે; પણ છેવટ છોછવા પડયા તે, નીશાની શી રેહેશે. ॥ ૪૨ ॥ એમ ધારી પવનાસ્તર મુકયું, સૌને નીશાની આપી; સરવે જનની ડાભી મગની, મુછ અકેકી કાપી, ॥૪૩॥ પછી પોતે ઉભો રહ્યો છે,એવે બે ઘડી થાય, જે જેની મુરછા વળે તે, જીવ લઇ નાશી જાય. ॥૪૪॥ જૈ જૈને કોઠામાં પેસે, એમ ઉદી ગયા સર્વ; તે દેખીને અભેમન્યુના,મનમાં આવ્યો ગર્વ ॥૪૫ ॥ કેવા સૌ હાર્યા માહારાથી, એમ થયો મનસુબો; રથપર ધનુશ ઉભુ રાખી, છેડે મુઠી દેઇ ઉભો. ॥ ૪૬ ॥ ધનુષના છેડાપર મુઠી, મુઠી-પર ધર્યું ડાચું;વાંકો વળી હબચી દેઇ ઉભો,કાળજડુ નહીં કાચુ.॥૪૭॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ પાતાળ જાણ્યું,દાજ્યું અંતઃકરણ;શા કારણથી ભાણેજમા હારો, પામતો નથી મરણ. ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી જોયું જ્ઞાન દ્રષ્ટી, પોતે જુગદાધાર; તવ સમજાણું રક્ષા કરેછે, કુન્તા સતીનો તાર. ॥ ૪૯ ॥ વળણ. ॥રક્ષાનો જે તાર છે, તે કરે છે રક્ષાય;વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, શું કર્યું જાદવરાય.

કડવું ૫૩ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, કુંવર મરણ મહીમાય. ॥૧॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ એમ ધાર્યું, ચા-હ્ય તે મરે મથી; પણ રક્ષાનો તાર છે તેથી, એ મરવાનો નથી. ॥૨॥ ગટોરગછે ધનુષ સરસો, વીંટી મુકયો છે તાર; તે તાર માહારે તોડવો પડશે, એમ કર્યો વીચાર. ॥૩॥ આખું જગત જનમે મરે, તે સહુ મા-હારી ગતી; નાહાનું મોહોટું મરે તે હું, નીમીત લેતો નથી. ॥૪॥ ક્રોધ

કોગળીયે, કોઇ ત્રીદોશે, કોઇ ક્ષઇ કોઇ તાવે; એવુ નીમોત રોગને મા-
થે, પણ મુજને નવ આવે. ॥૫॥ આજ તો માહારે લેવું પડશે, વીચાર્યું
વીશ્વને ભુપ; એક સ્વરૂપે રથ હાંકે છે, બીજું ઉંદરનું રૂપ. ॥૬॥ ઉં-
દરનું રૂપ લેઇને પોતે, પૃથવીમાં પરવરીયા; અભેમન્યુના રથ નીચે, આ
વીને ચાળા કરીયા. ॥ ૭॥ આડા અવળા ઉંચા નીચા, કુદે છે ભગવાન;
તેની રમત જોવા લાગ્યો, અરજુનનો સંતાન. ॥૮॥ તેમ તેમ પ્રભુ ગ-
મ્મત કરતા, રથ્થે ચઢવા લાગે; અભીમન્યુ તવ સ્થીર ઉભો, રખેને ર-
મત ભાગે. ॥૯॥ એવે એના ચરણ વચમાં, આવ્યા વિશ્વના ભુપ; કુ-
વરે જાણ્યું શું કરે છે, જોવા થયો તદરૂપ, ॥ ૧૦॥ તેમ તેમ વીશેષ ગ-
મ્મત કરે, પોતે નંદ કીશોર; આડી અવળી ખાય ગુંલાંટો, ચઢે ધનુષ
ની દોર. ॥ ૧૧॥ નીચે ઉતરે ઉપર ચઢે, ભાણેજના એ દંભી; અભેમા-
નનો કાળ આવ્યો તે, પોતે રહ્યો છે થંભી. ॥૧૨॥ દોરપર ચઢતા ઉપર
ચાલ્યા, જ્યાં રક્ષાનો તાર, ટગટગ કુંવર જોયા કરેછે, અરજુનનો કુંવાર
॥ ૧૩ ॥ તે તાર દેખી કૃષ્ણ પ્રભુને, રીસ ઘણેરી વ્યાપી; ચંચા દા-
બીને પડપંચા; તાંતણા સહીત કાપી.॥૧૪॥ એટલે ધનુશ તરછોડાયું,
છટકીને શીધું થયું, અભેમાનની હબચીમાંથી, તાળવે પેશી ગયું.॥૧૫॥
માંથાપર એક હાથ નીકળીયું, તાળવું ફોડી બાહાર; એ હેલકારાથી ઉ-
છળીયો, ઉંચો માંથોડાં ચાર. ॥ ૧૬ ॥ આંખોના ડોળા લબડી પડીયા,
પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; હાથ પગોની નસો ખેચાણી, તરફડી ભોમી પ-
ડીયો. ॥૧૭॥ તેવું દેખી જેદ્રથ બોલ્યો, છત્રપતી તમે જુઓ; આપણા
માર્યા વીના એતો, અભીમન્યુ મુઓ.॥૧૮॥ દુરીયોધને ડોકું કાઢી, કુંવર
જોયો ભાળી; ગુરૂ પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યો, હું તો છું ભાગ્યશાળી, ॥ ૧૯ ॥
પછી ધાંટો કાઢી બોલ્યો, કયાં ગયા સૈ કુંવાર; આપણા ચારસેને ઇગ-
ણોતેર, ઝટપટ નીકળો બાહાર, ॥૨૦॥ જાવો જઇને એ છોકરાને, ત-
રવારના દો ઝટકા; અંગ એનું અગની નવ પામે, તેવા કરી દો કટકા.
॥ ૨૧ ॥ એવી આપી આગના કે, ઉપડીયા કુંવાર; નવાણું ભાઇના દી-
કરાએ, હાથ લીધાં હથીઆર. ॥૨૨॥ એટલે ગુરૂ દ્રોણ બોલ્યા, આ
શું કરે નીચ કર્મ; મરતાને શીદ માર મરાવે. અતી થશે અધર્મ.॥૨૩॥
આ જગોએ, આપણે કોઇ, ઉભા રહેવું નવ ઘટે; નાહાનામાં નાહાનું છો-
કરૂં મુઉં, ચાલો મોહોટાને વટે.॥ ૨૪ ॥ દુરીયોધન કહે નહી માહારા-
જા, દાવ ખરા આદરવા; નીશાની એની હાથ ન આવે, તેવા કટકા ક-
રવા, ॥૨૫ ॥ દ્રોણ કહે એ છોકરૂં એના, બાપને લાકડે બળશે; તેમ છ-

તાં અધર્મ કરે છે, તે ફળ તુજને મળશે. ॥૨૬॥ દુષ્ટ કહે કે ભોગવી-લૈશું, દીકરા તતપર થાવો;સાતે હજ્જાર આ કોઠાના,યોદ્ધા સાથે જાવો. ॥૨૭॥ તવ ચારસેં અગણોતેર પુત્રો,નવાણુ ભાઇના જેહ; સાતમા કોઠામાંથી નીકળીયા, માહા બળીયા સુત તેહ. ॥ ૨૮ ॥ કરવત કોહો-વાડા તરવારો, કાપવા માટે લાગ્યા; તેમની સાથે સાતે સહસ્ત્ર;યોદ્ધાઓ ચાલી આવ્યા. ॥૨૯॥ ગભરાએલો કુંવર પડયો છે, મોઢેથી નવ બો-લાય; ડોળા બે નીકળી પડેલા, નેત્રે નવ દેખાય. ॥ ૩૦ ॥ તેને આવી દેવા માંડયા.તરવારોના ઝટકા;કુંવરના લાંબા કર કરી, કુહાડીથી કરે કટકા.॥૩૧॥અભેમન્યુ લાગ્યો તરફડવા,વેદના નવ વેઠાય;બોલાય નહિ કે દેખાય નહિ, મનમાં બહુ મુઝાય.॥૩૨ ॥ અરેરે મુને મરતાને મારે, દુષ્ટને દયા શાની; વગર માર્યે ઘડીએ બે ઘડીએ, થવાની જીવની હા-ની. ॥૩૩॥ એ રીતે મનમાં કલેશ કરતો, પરાણે આણે છે મરણ; સુ-તાં સુતાં સુરે ભરાયો, ફરવ્યો આઘો ચરણ. ॥ ૩૪ ॥ એવામાં એક રથનું પીંન્ડુ, પડેલું અંગુઠે આવ્યું; અગુઠાપર જોર કરીને, તેને ચાક ચઢાવ્યું.॥ ૩૫॥ પછી બહુ બળ કરીને નાંખ્યું, હોલવવા બધી રીસ. તે પીંન્ડુ ચાક ચઢેલું ફરીયું, છેદયાં સહુનાં શીશ. ॥ ૩૬ ॥ ચારસેંને ઇગણોતેર પુત્રો,કૌરવ કેરા જેહ;ધડ મસ્તકો જુદાંથઇ થઇ,મરણ પામ્યા તેહ. ॥૩૭॥ તેમની સાથે સાત હજ્જાર, જોદ્ધાઓ પામ્યા મરણ;તે દે-ખીને ખુશી થયું, દ્રોણનું અંતઃકરણ. ॥ ૩૮ ॥ જો દુરીયોધન અધર્મ કેરાં, ફળ નીકળીયાં ભારી; દુષ્ટ કહે તેમાં શું થયું, મુઆતો ખોસડે મારી.॥ ૩૯॥ નવાણું ભાઇ રડવા લાગ્યા,ગુરૂ માહારાજા જુઓ;સરવેને મરાવવા રાજી, આ ભાઇ કેમ ન મુઓ. ॥૪૦॥ દુષ્ટ કહે મારો પ-ણ મુઓ, તેમાં શું વંશ જાશે; આપણ જો જીવતા હોઇશું તો, ઘણાએ દીકરા થાશે. ॥૪૧॥ એવે અપછરા સ્વર્ગની, વૈમાન લૈને આવી:અભી-મન્યુનો જીવ કાહાડી,પોપટ દીધો બનાવી.॥૪૨॥તેને લૈને સ્વરગેચાલી, ખોળીયું રહ્યું ધરણ; હાલતો કુંવર બંધ થયો, દુષ્ટોએ જાણ્યું મરણ. ॥૪૩॥ પછી છત્રપતી એમ બોલ્યો, આયુદ્ધ ઝાલો હાથે; જેદ્રથ બને-વી માહરા આ. કોઠો તમારે માંથે. ॥ ૪૪॥ માટે તમે એકલા જાવો; હિમ્મત મનમાં રાખો; એ છોકરાના ખોળીયાના, કટકા કરી નાંખો. ॥૪૫॥ એટલે જેદ્રથ ખડગ લૈને, તરત નીકળીયો બાહાર; અભીમન્યુ-ના મડદાને જૈ, દેવા માંડયો માર. ॥ ૪૬ ॥ પ્રભુએ જાણ્યું ભાણેજ મુ-ઓ, પછી કેવું કામ કીધું; હાથીનુંને દહીતનું ત્યાં, બળ હરીને લીધું.

॥ ૪૭ ॥ એવામાં નંદન વાયુનો, દારૂણ દૈવત દાખ્યો; હાથીના બે ચરણ ઝાલી, તરત ચીરી નાંખ્યો. ॥ ૪૮ ॥ એવે પાતાળમાં અરજુને ફેંક્યું કાળજ્વર બાણ;તે બાણે તાડુકી કેરો,નીકળી ગયો પ્રાણ.॥૪૯॥ હાથીને મારી ભીમ નાઠો, એકલો કુંવર જાણી; ભત્રીજાની સભાળ કાઢુ, એ વાત મનમાં આણી. ॥ ૫૦ ॥ જાય છે નાઠો મનસુબો માઠો, છલંગ મોહોટી ભરતો;સાતમા કોઠાની આગળ જોયો,જેદ્રથને ઘા કરતો. ॥ ૫૧ ॥ કુંવરને રથમાં નવ દીઠો, મનમાં પ્રગટ્યો શોક; ઓરે અભેમાન દીકરા કહી,મુકી કારમી પોક.॥૫૨॥ જેદ્રથે તે પોક સુણી, મન ભય થયા માઠા; પોતે ને સાતમા કોઠામાં, જે જે હતા તે નાઠા. ॥૫૩॥ પડી રહ્યું અભીમન્યુનું, મડદું ત્યાંને ત્યાંય; ભીમશેન દોડતો પાસે આવ્યો,જોઇ કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય. ॥૫૪॥ પાન્ડવ દળમાં શબ્દ ગયો તે, આવ્યું સઘળું લોક;મરણ જાણી સર્વના મનમાં, ઉપજ્યો બહુ શોક. ॥૫૫॥દેહેરા તંબુએ ખબર પોહોચી, તવ નાઠાં સૌ રડતાં; ઓત્રા શુભદ્રા કુન્તાજી,પ્રથવી નાંખે પડતાં ॥૫૬॥ધરમને દ્રુપતી સરવે,એકજ સ્વાસે જાય; અભીમન્યુ જ્યાં પડ્યો છે, જ્યાં રડે શેન્યાય. ॥ ૫૭ ॥ ત્યાં આવીને મડદું દીઠું, પડતું નાંખ્યું માય; સુત સુભદ્રાએ ખોળે લીધો, રૂદીયા ફાટી જાય. ॥ ૫૮ ॥ જે ને તે ઘણું રડવા લાગ્યું, સર્વના તનમાં તાપ; હૈયું ફાટે તેમ રડે છે, કરે બહું વીલ્લાપ. ॥ ૫૯ ॥ વળણ. ॥ સુભદ્રા બહુ વલવલે, પાસે ઓત્રા નાર, કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો; વિલાપનો વિસ્તાર.

કડવું ૫૪ રાગ પંઝાબની કાફીનો.

મારા જાયારે, જુલમ હાવો નવ કીજીએ, લાડકવાયારે, જનેતાને દગો નવ દીજીએ. ॥ ૧॥ માહારા જાયારે, રઝળાવી રણમાં તેં મુજને; લાડકવાયારે, દયા ન આવી તુજને. ॥ ૨॥ મુકી ઓત્રારે, હૈઆ ઉપર તેલ તાવડી,કોણ કેહેશેરે, હવેથી મુજને ગાવડી. ॥ ૩ ॥ નથી મુક્યોરે, નીશાળે પુરો તુજને, ખોળે બેશીનેરે, કોણ કરશે લાડ મુજને.॥૪॥ રડી રડીનેરે, ખાવા પીવા કોણ માગશે,માતા કેહેતોરે,હુંગમાંથી કીયો જાગશે. ॥ ૫ ॥ તુજ વીનારે, શું કરે ઓત્રા લાડકી; તુજ વીનારે, વધારે પડી માહારી વાડકી. ॥૬॥ ઓ સુંવાળારે, આછાં અમ્મર કયાં હોડશો, સેજે સુનારારે, કાષ્ટમાં કેમ કરી પોઢશો. ॥૭॥ હવે આવશેરે, પાતાળથી તાત તાહારો, તવ માગશેરે, કેહેશે લાવો સુત માહરો.॥૮॥ તે વેળાએરે, આગળ કરૂ કીયો દીકરો, તું તો પોઢયોરે, રણમાં થઇને

બે ફીકરો. ॥ ૯ ॥ તાત તાહારેરે, દેશે મને ઘણુ દુખડુ; કેહેશે વંઝારે, નહી જુએ માહારૂં મુખડુ કેહેશે વંઝારે, નહી જુએ મારૂ મુખડુ. ॥ ૧૦ ॥ હાય બેટારે, રઝળાવી માતા રાંકડી; કયાં દેખીશરે, પુત્ર છબી તારી ફાંકડી. ॥ ૧૧ ॥ ઓ દૈવડારે, કરમ માહારૂં કઠોરૂ થયું; પુત્ર રૂપીરે, રત્ન રણમાં રોળૈ ગયું. ॥ ૧૨ ॥ ફુટયું ભવીશરે, ચકલું ચુંથાયું માહારૂં, ખોયું રમકડુંરે, પ્રભુ શું બીગાડયું મેં તાહારૂં. ॥ ૧૩ ॥ બેટા બોલોરે, કહી મુખ ઝાલી હલાવતી; લાડકવાયારે, કેમ દયા નથી આવતી. ॥ ૧૪ ॥ હાય શું થયુંરે, કહી કહી રૂદીઆયે ચાંપતી;કરે ચુંબનરે,થરથર કાયા કાંપતી. ॥ ૧૫ ॥ બેઉ નેત્રમાંરે, ચોધારી ધારા છુટતી; કેશ કાઢતીરે, છાતી ને શીશ કુટતી. ॥ ૧૬ ॥ છુટે રૂધીરરે, ચચરી ચીરાતી ચાંમડી;કુન્તા ધ્રુપતીરે,ધર્મ રડે ઘણું તે ઘડી. ॥ ૧૭ ॥ ગટારગછ રડેરે, જોડયોમાં ખોડયો પડી ગઈ; માહારી બુદ્ધીરે, ચોથે કોઠે કઠોરી થઇ. ॥ ૧૮ ॥ વીરા માહારારે, તારૂં બોલ્યું મેં મન ધર્યું; હું રીસાયોરે, એટલુ ભુડું મેહેતો કર્યું. ॥ ૧૯ ॥ બંધુ બોલણોરે, તોપણ પોતાની બાંય છે;સોધું સઘળેરે,પણ હવે વીરો કયાંય છે. ॥ ૨૦ ॥ એમ રડતોરે, પડતો ભોમીમાં દુખથી: ભીમ ગભરાયોરે, બોલી શકયો નહી મુખથી. ॥ ૨૧ ॥ આવશે અરજુનરે, તેને શું મોઢું દેખાડીયે, તેના કરતાંરે, પેહેલેથી કાયા પાડીયે. ॥ ૨૨ ॥ વલણ ॥ એમ સરવ જન ટળવળે, થાય ઘણો પરીતાપ; વદે વલ્લભ તેવે સમે, ઓત્રા કરે વીલ્લાપ. ॥

કડવું ૫૫ રાગ ચાંદલીયાનો ગડીને ગાવો.

મુજ સાંમુ જરા જુઓ માહારા કંથજી, સુનમુન થૈને કેમ પડયાછો નાથજો; નથી હાલતા ચાલતા કે નથી બોલતા, શું કાંઇ આંટી તમને પડી દલ સાથજો, મુજ ॥ ટેક. ॥ જો રીસાયા હો તો મનાવું નાવલા, પણ આ વેળા શો માહારો ઉપાયજો;દુખ દરીઆમાં ડુબાડી તેં પીઉજી, તાહારા પેહેલી કેમ ન પડી મુજ કાયજો. મુજ. ॥૧॥ હાય હૈયામાં ઉઠે છે બહુ હોળીયો,બે ઘડી માટે શીદ કર્યો મેળાપ જો;કરમ માહારૂં ફુટી ગયુંરે અત્યારથી, હાય રડયો મને કેમ ન ડંસ્યો સાપ જો. મુજ. ॥ ૨॥ નીરદય થઇને પોઢયા મુજને મુકીને.કાળજડામાં કાંઇન આવી દયાયજો; નીરાધાર હું નારી તમારી નાવલા,કેવી રીતે દીવસ માહારા જાય જો.મુજ ॥ ૩ ॥ હોઉ ભુખી તરશી તે ખબર કોણ પુછશે,જોઇતું મુજને લાવીને આપશે કોણ જો,હઠ કરી માગવાનું માહારે ના રહ્યું, હૈયા ધારણ ભાગી જશે આખી હોણ જો મુજ. ॥ ૪ ॥ કોની આગળ કહીશ રડીને દુ

ખડુ, તમવીના માહારે દુખે ને દાજે કોય જો;હાયરે પાપી પ્રાણ તું કેમ જતો નથી,કહી ઢળી પડી બેભાન અબળા હોય જો.મુજ. ॥ ૫ ॥ વળણ. બેભાન થૈ ધરણી ઢળી, સર્વ કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, પાતાળમાં શું થાય.

કડવું ૫૬ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પાતાળમાં પાપીને માર્યા, અરજુને જે વાર;તે સમે સૌ બ્રાહ્મણ આવ્યા, કરતા જેજેકાર. ॥૨ ॥ વીપ્રોને પારથ પાય પડીયો. પછી માગી વીદાય; બ્રાહ્મણોએ આશીશ દેઇ, દીધી છે આગ્નાય. ॥ ૩ ॥ તવ પૃથવીની પ્રાર્થના કીધી,અરજુનને સાંમળીયા; બ્રાહ્મણોનું કષ્ટ કાપી, ભોમીમાં નીકળીયા. ॥ ૪ ॥ જેવો રથ ભોમીમાં નીકળીયો, તેવા શુકન થયા કુડા;ધજા ઉપર કાગ બેઠો, ભય ભાસ્યા બહુ ભુંડા. ॥ ૫ ॥ અરજુન કહે આમ કેમ થાગે,એરે જુગજીવન; મને એવું ભાસે છે કાંઇ, કુંવરને વીઘન. ॥ ૬ ॥ કૃષ્ણ કહે મુજને પણ ભાસે, શી થશે માહારી ગતા; લ્યો પારથ રથ તમે હાકો હું હાકવાનો નથી. ॥૭॥ એમ કહી પ્રભુ રથમાં સુતા,અરજુને અછોડા ઝાલ્યા,ચાબક મારી અશ્વ હંકાર્યા,વાયુ વેગે તવ ચાલ્યા. ॥ ૮ ॥ કુરૂક્ષત્રની લગભગ આવ્યા, જાણ્યું શેન્યને લોક; કોઇ ન રડશો અરજુન આવ્યા, આવ્યા પુન્ન સ્લોક. ॥ ૯ ધર્મ કહે ઘાંટા કાઢી રડસો,પારથને થશે જાણ;તો તો તે આપઘાત કરવાનો,કાઢશે પોતાનો પ્રાણ. ॥ ૧૦ ॥ ડાહ્યા ડાહ્યા દસવીસ યોદ્ધા,અરજુન સામા જાવો; એકાએક ચમકે નહી તેવી, રીતે સમજાવીં લાવો. ॥ ૧૧ તવ દસવીસ જણ સામા ચાલ્યા, સમજાવવા કામ કીધું; તે વેળા શેન્યમાં કુંવરને વસ્ત્ર હોરાડી દીધું. ॥ ૧૨ ॥ વાયુ વેગે દોડતા આવ્યા, રથના ઘોડા બળીયા; સમજાવવા સામા ગયેલા,તે જઇ તેમને મળીયા ॥૧૩॥ હાંહાં પારથ ધીરા આવા, નર કહે ઘરમાં કેમ; યોદ્ધા કહે કાંઇ ના ગભરાશો, સરવે કુશળ ખેમ ॥ ૧૪ ॥ એમ કહીને રથજ રોકયો, અરજુન વેમે ભરીયો: માટે રાસ પરોણો મુકી, રથ પરથી ઉતરીયો. ॥ ૧૫ કોઇનો રોકયો એ ન રોકાયો દડબડ મુકી દોટ; પોતાનું જ્યાં શેન્યજ બેઠું,ત્યાં તે આવ્યો ચડીચોટ ॥ ૧૬ ॥ હાંહાં કહીને ધીરજ દેવા, લાગ્યા શેન્યના લોક;સુભદ્રાથી રેહેવાયું નહી,કારમી મુકી પોક. ॥ ૧૭ ॥ અરજુને બધું શેન્ય જોયું,આંસુ વહ્યાં લોચન; પછી કહ્યું કે એ ઘોજારી; લાવ્ય માહારો તન. ॥ ૧૮ ॥

એમ કહીને પાસે ગયો, ભાગ્યું માહારૂં ઘરસુત્ર; વસ્ત્ર ઉઘેડી સબ જોયુંતો, દીઠો પોતાનો પુત્ર. ॥ ૧૯ ॥ વળણ. પુત્ર દીઠો પોતા તણો, લાડવાયો અભિમાન; કહે વલ્લભ તે જોઇને બની ગયો બેભાન.

કડવું ૫૭ રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા વૈસમપાયે વચન,તુતો સુણ જનમેજે રાજન;હાંરે દીઠો દીકરો ને ગભરાટ ચઢીયો, હાય કહી પૃથ્વીપર પડીયો. ॥ ૧ ॥ હાંરે માહારૂં કરમ ગયું આજ ફુટી, બધા ભવની આશાયો ટુકી;હાંરે હું તો જાણતો હતો મન એવું,હાલ જેમ તેમ નભાવી લેવું. ॥ ૨ ॥ હાંરે માહારો આજ કાલમાં મોહોટો થાશે, તવ ઉપાદી માહારી જાશે;હાંરે હતી આશા કે ભાગ્ય ભળશે;માહારો પુત્ર મને આવી મળશે. ॥ ૩ ॥ હાંરે પછી બેલ થવાની માહારે,ચીતની ચીંત્તા સૌ ટળશે તે વારે;હાંરે એવી આશાયે કાહાડયા મે દાહાડા,તેમાં નવે ગ્રહો પડયા આડા. ॥ ૪ ॥ હાંરે કોઇ વીખ દેતો પીને પોઢું, ભાઇ ભાઇ કહેતાં સુકાતું મોઢું;હાંરે માહારો કાલું કાલું બોલનારો, હાય ઉડી ગયો પુત્ર પ્યારો. ॥ ૫ ॥ હાંરે મને ધીરજનો દેનારો, સુરવીર સુત જસ લેનારો; હાંરે ખોળે બેશીને મીઠું ઓચરતો, ડાહી ડાહી વાતો બહુ કરતો ॥ ૬ હાંરે હતો નાહાનો ને ડાહાપણ મોહોટું, મહારૂં જીવતર કરી ગયો ખોટું; હાંરે દીકરા બહુ લાડવાયો તુતો,મને દગો દેઇને શું સુતો. ॥ ૭ ॥ હાંરે બેટા જનમ તણો તું નીરોગી, કેમ બાપને રાખ્યો વીયોગી; હાંરે દીકરા મોકલ્યો મને પાતાળ, હવે આશું કરી બેઠો બાળ. ॥ ૮ ॥ હાંરે માહારે વાત તણો વીસરામ,કેમ સુતા છો દીકરા આમ;હાંરે એમ કહી કહીને ઢંઢોળે, ખેંચી ખેંચીને લે ખોળે. ॥ ૯ ॥ હાંરે તવ સુભદ્રા ગ્રહી રાખે, નર નીસાસા બહુ નાંખે;હાંરે એતો ચોધારે આંસુ ભરતો, સુભદ્રાપર બહુ રીસ કરતો. ॥ ૧૦ હાંરે માહારો કુવર કયાં કાળછારી, માહારૂ ઘર ઘાલું ઘોઝારી; હાંરે મને ધુટણીએથી બેસાડયો, બાપ બેટાનો વીયોગ પાડયો ॥૧૧॥હાંરે તારૂં કરમ થયુંરે કઠોરૂં,સીદ યુધ્ધે જવા દીધું છોરૂં; હાંરે તારૂ કાળુ મોઢું શું લૈ બેઠી, નેશ પગલાંની ઘરમાં પેઠી. ॥ ૧૨ ॥ હાંરે મને કાઢી નાંખ્યો ત્રણ બાહાર,બળ્યું ઘરબાર ને સંસાર;હાંરે હવે પ્રાણ હું માહારો તજીશ,કહી પાશાણ પછાડયું શીશ.॥ ૧૩ ॥હાંરે બેઉ ભુજે છાતી નાંખી ઝુડી,બહુ રૂધીર છોળ્યો ઉડી;હાંરે પોતે મરવાની ઇચ્છા કીધી, એણે જીભડી દંતમાં લીધી. ॥ ૧૪ ॥ હાંરે તવ સૌ લોક ત્રાસે ચડીયા,ઝાલો ઝાલો કહી બાહાજી પડીયા;હાંરે હાય હાય સરવે શે-

ન્ય ભાંખે, છાતી મસ્તક કુટી નાંખે. ॥૧૫॥ વળણ. ॥ ત્રાસ ઘણો વ-રતઇ ગયો,થઇ રહી કુટા કુટ;કહે વલ્લભ તેવે સમે, ત્રાસની લુટા લુટ.

કડવું ૫૮ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન, નરે મરવાની ધારણ કીધી,પોતે જીભડી દાંતમાં લીધી.॥૧॥ તવ કુન્તાને ધરમરાય, જઇ બાજ્યાં કરી હાય હાય;અરજુન તણુ મુખ ઝાલી,રાજા ધરમે આંગળીયો ઘાલી. ॥૨॥ એવે કૃષ્ણ પ્રભુએ વીચાર્યું.આતો અરજુને મરવું ધાર્યું; એતો આપઘાત કરીને મરશે, કોણ ભુ ભાર હલકો કરશે. ॥ ૩ ॥ મને શેહદેવનું વેણ નડશે, માહારે પણ જોડે મરવું પડશે; એમ જાણીને ચરીત્ર કીધું, એક ભાલોડું બાણનું લીધું. ॥ ૪ ॥

(૦)

કડવું ૫૯ રાગ રાગ ઝડપનો દોહરો.

ભાલોડું ભગવાને લીધું,મારે જીવી શું કરવું; ભાણેજ મારો મરણ પામ્યો, માટે માહારે મરવું. ॥ ૧ ॥ એમ કહીને પડતું નાંખ્યું, હૈઆમાં આનંદ; રડવા લાગ્યા, કુટવા લાગ્યા, કીધો ફોકટ ફંદ. ॥ ૨ ॥ કુદીને કટારી લીધી,જીવીને શું કરૂં,આઘારેરે, આઘારો હું પેટે મારી મરૂં. પુત્ર કરતાં પ્રભુ વ્હાલા, અરજુનને અપાર; એણે જાણ્યું મોહન મરશે,માહારા પ્રાણાધાર. ॥ ૪ ॥ દીકરાને ભુલી ગયોને, ચીંતા થઇ મન સાથ; હાં હાં તમને સોગન માહારા, કહી જૈ ઝાલ્યા હાથ. ॥ ૫ ॥ થવા કાળ હતું તે થયું, આપણ તે શું કરીયે; નથી ઉપાય બાપણો શું, મુઆ પુઠે મરીયે. ॥ ૬ ॥ ઓ માહારાજા ક્ષમા રાખો લાગુ તમને પાય; એટલે અરજુન પ્રત્યે,બોલ્યા પોતે જાદવરાય ॥૭॥ માહારા મનમાં લાગત ઓછું, ભાગત નહી મુજ ચરણ;પણ તમે મરવું ધાર્યું તે,આદરૂ માહારૂં મરણ. ॥ ૮ ॥ જેમ જેમ તમે કલેશ કીધો, તેમ તેમ લાગ્યુ માઠું;અરજુન કહે કાંઇ નહી કરૂં,તમો ન કરશો કાઠું. ॥ ૯ ॥ થવા કાળ હતું તે થયું,ઓરે જુગજીવન; ભગવાનના મરણના ભયથી, પોતે વાળ્યું મન. ॥૧૦॥ સાબાશ એની પ્રેમ ભક્તીને,પુત્રથી પ્રભુ વાહાલો; એ રીતે કેમ વશ નવ થાયે,પોતે શ્રી નંદલાલો. ॥૧૧॥ પછી સરવે શાન્તી રાખી,છાના રહ્યા લગાર:ત્યાં ચીતા ખડકીને સબને, કર્યો અગની સંસકાર. ॥ ૧૨ ॥ અસ્ત સરીતામાં વેરાવ્યાં, સરવે કીધું સ્નાન; લૌકીક કરતાં તંબુએ આવ્યા, અરજુન ભીમ ભગવાન.

॥ ૧૩ ॥ વળણ. ॥ ડેરા તંબુ સૌ આવીયું, મનમાં કલેશ અપાર; સુનમુન સૌ બીરાજીયા, વલ્લભ કરે વીસ્તાર..

કડવું ૬૦ રાગ સૈવઆનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજને સંભળાવુ,દ્રોણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ સુનમુન થઇ સહુ તંબુએ બેઠા, શોક ભર્યા સહુ કોઇ;અનુચરે છાનામાના, કીધી ક્ષીપ્રા રસોઇ.॥૨॥ પછી બે ચાર ડાહ્યા સેવક,ગયા પાંન્ડવની પાસ;ઉઠો ખાવા કડવે મોહોઢે,ભરીલો બબે ગ્રાસ. ॥ ૩ ॥ તવ પ્રભુ કહે અરજુન ઉઠો,ઉઠો સઘળા વીર; કુન્તા ચાર ભાઇ દ્રુપતી ઉઠી,ઉઠયા શામસરીર. ॥ ૪ ॥ એકલો અરજુન ઉઠતો નથી, તવ બોલ્યા ભગવાન; અરજુનજી તમે મુમત મુકો, વીચારો ઘટમાં જ્ઞાન. ॥ ૫ ॥ કોનાં છોકરાં કોની નારી,કોના માને બાપ;કોનાં સગાં કોનાં વહાલાં,મીથ્યા સૌ સંતાપ ॥૬॥ જો હોય તમારો દીકરો તો મુકીને કેમ જાય;કો કોનું કોઇ નથી સગું,ભમની ભ્રાત કે માય. ॥ ૭ ॥ મીથ્યા માહારો મહારો કરોછો, ખોટા મરોછો મથી; રડશો કે કળકળશો તોહે; તે મળવાનો નથી. ॥૮॥ જે જે ગયું તે પાછુ ન આવ્યું, પુઠે સગાં બહુ રોતાં; સપને દુર્લભ જે જાય છે તે, પાછુ વાળી નથી જોતાં. ॥ ૯ ॥ રડી રડીને નેત્ર ખોશો, પણ પાછો નહી આવે; આજ ખાવા નહી ઉઠો એવું, કેટલા દહાડા ફાવે. ॥ ૧૦ ॥ તમે ઉઠો તો સહુ ખાયે. ન થાવો એકલ મતે;જીવતું હોય તે જીવતા ગતે, મુઉં મુઆ ગતે. ॥ ૧૧ ॥ તવ અરજુન કરજોડી બોલ્યો, સંદે માહારો નીસતરે;પ્રષ્ણ પુછુંછું આત્મા ચૈતન,મરે કે નવ મરે. ।૧૨॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, સાંભળો શાસ્ત્ર ને વેદ; આત્મા છે તે અખંડ અમ્મર, અદગ્ધ ને અછેદ ॥ ૧૩ ॥ એટલે અરજુને હાથ ઝાલ્યો, પ્રભુ દયા કાંઇ લાવો; અભેમન્યુનો આત્મા કયાં છે,તે મુજને બતાવો. ॥ ૧૪ ॥ ક્રષ્ણ પ્રભુ કહે શું જોતું છે,જે દેઇ ગયો દગો; કેહેશો તો બતાવીશ પણ તે, નહી થાય તમારો સગો.॥ ૧૫॥ જે જયાં જાયે તે ત્યાંનો થાયે, એ છે અનાદીનો ચાલ; અરજુન કહે તે પણ જોશું, બતાવો નંદલાલ. ॥ ૧૬ ॥ તે વીના તો અન જળ માહારે,લેવું નથી માહારાજ; અન જળ જો લેવરાવવું હોય તો, દેખાડો આજ ને આજ.॥૧૭॥ મોહને જાણ્યું સુમત ઝાલ્યો, જેવો છે સંતાન: એવું સમજી પ્રેરણા કરીને, મંગાવ્યું વૈમાન.॥ ૧૮ ॥ તવ સ્વરગેથી વૈમાન આવ્યું, બેઠા ગરૂડાગામી; અરજુનજીને સાથે લીધા, પોતે અંતરયામી. ॥ ૧૯ ॥ એ

ટલે વૈમાન ઉડી ચાલ્યું, સ્વર્ગ સુદન પરવરીયા;અપછરાના મેહેલની પાસે, વૈમાનથી ઉતરીયા. ॥ ૨૦ ॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું પારથને. સામા ભોવનમાં જાવો;પાંજરામાં પોપટ રૂપે છે,તેને જઇ બોલાવો. ॥ ૨૧ ॥ તવ તે ધામમાં અરજુન ચાલ્યો, બોલતો મુખ વચન;ઓરે અભેમાન ઓરે અભેમાન, ઓરે અભેમાન તન. ॥ ૨૨ ॥ કેહેતો કેહેતો ધાંમમાં આવ્યો, પોપટ જોયો સાર; અરજુન તેને કેહેવા લાગ્યો, ઓ માહારા કુંવાર. ॥ ૨૩ ॥ તવ પાંજરેથાં પોપટ બોલ્યો, મુરખના સરદાર જેમ ફાવે તેમ કેમ બોલે છે,નીકળ અહીંથી બાહાર. ॥ ૨૪ ॥ પોપટનો એ વો બોલ સુણી, અરજુન વદયો વાણ; અભેમાન તું ખરો કે નહી, પ-રમેશ્વરની આણ. ॥ ૨૫ ॥ એટલે પોપટ એમ બોલ્યો,સુણ સતી સં-તાન; મનુશ ખોળીયે હતો ત્યારે, હું નામ અભેમાન. ॥ ૨૬ ॥ પ્રથમ અભેમાન હતો હું, ત્યારે તો તુજ તન; તારા વીર્યથી દેહ માહારો, થ-યો હતો રાજન. ॥ ૨૭ ॥ તે તારૂં ખોળીયું ત્યાં ને ત્યાં મુકયું. પંચભુ-તોની સાખ; તેને તેં અગની મુકીને, બાળી કીધું ખાખ. ॥ ૨૮ ॥ હવે દીકરા કેહેતો આવ્યો, તેતો તારી ઠગાઇ;આત્મા તુજથી નહીઉપજેલો, ખોળીયાની સગાઇ. ॥ ૨૯ ॥જે તારાથી ઉપજ્યું તે,કેહેવાય સગું તા-રૂં; તુજથી ઉપજ્યું તે ત્યાં મુકયું, હવે નહી તે માહારૂં, ॥ ૩૦ ॥ તે નહી માહારૂં તો હું નહી તારો,સગપણ ગયું તુટી, સગાઇ મનાય શરી-રની તે,શરીર ગયું છુટી. ॥ ૩૧ ॥ સગપણ નહી હવે માહારે તારે,કો-ણ બેટો કોણ બાપ; હવે બેટો કહીશ મને તો, નહી રહે તારૂં માપ. ॥ ૩૨ ॥ નર બોલ્યો આ શું કેહે છે બેટા, કેમ બદલાયો આપ;પોપટ રૂપે અભેમાન બોલ્યો, તું બેટા ને હું બાપ.॥૩૩ ॥ મેં ને તેં બહુ દેહ ધરેલા, પશુ પક્ષી કેરા; કીટ પતંગ કે વનસ્પતી, મનુશ કેટલી ફેરા. ॥ ૩૪ ॥ કેટલી વેળા બાપ થયેલો, હું તારો ને તું માહારો. અનાદીથી રેટ એવો, વારાફરતી વારો. ॥૩૫॥ માથ્યા માયા તું સત્ય માને. કો-ઇ ન જાણીશ તારૂં; આગળ દીસે અજવાળું ને, દીવા પુઠે અંધારૂં. ॥ ૩૬ ॥ જગતરૂપી જેલખાનું, ઘરરૂપી ઓરડીયો; ધુનેગાર રૂપી જીવ છે તે, દેહરૂપી બેડીમાં પડીયો ॥ ૩૭ ॥ બબે ચાર ચાર, કેદીને રેહેવા, ઓરડી દે અકકેક; તેમ એક ઘરમાં બબે ચાર ચાર,સગાં વસે વીવેક. ॥ ૩૮ ॥ એક ઓરડામાં ભેગા કેદી, દુખ સુખની કરે વાતો:એક એ-કને દુખે દાઝે ને, એક એકનો સ્નેહી થાતો. ॥ ૩૯ ॥ એક એકની એ પક્ષ તાણે, એક એકપર હેત વાપે; એક એકનું માંથું દુખે તો, એક એકનું એ ચાંપે. ॥ ૪૦ ॥ એવી રીતે સગાં વાહાલાં, એક એકને દુખે દાઝે; એક એકની કરે ચાકરી શેવા, ઘડી હસે ઘડી બાહાજે,

॥ ૪૧ ॥ જે કેદીને જેટલા દનના, થઇ હોયે સજાય; તેની મુદત પુરી થયે, બેડીથી છુટી જાય. ॥ ૪૨ ॥ બેડી તુટી તવ જેલમાંથી, નીકળે છે સરવથી; સ્નેહી કેદી જેલમાં રહ્યા તેની, ખબર લેતો નથી. ।।૪૩ ॥ તે રીતે જીવ દેહથી છુટી, નીકળ્યો જગત બાહાર; પાછળનાં સગાં વાહાલાંને, સંભારે નહી લગાર. ॥ ૪૪ ॥ પાછુ વાળીને તે નવ જુએ, સંભારે નહી કોઇ દન; કેદીમાં આવવા બેડી પેહેરવા, ધારે નહી કોઇ જન. ॥ ૪૫ ॥ તેમ છતાં જાય બીજી બેડીમાં, તેમાં નહી ઉપાય, જ્યાંથી ત્યાંથી છુટી નાસે, જાવું ન ધારે ત્યાંય. ।। ૪૬ ॥ એ રીત છે આ જગત કેરી, માટે સગપણ કાચું; અજ્ઞાની જીવ જ્ઞાન વીનાનો તેને લાગે સાચું. ॥ ૪૭ ॥ તું નહી કોનો કો નહી તારૂં. જા ભાઇ નીકળ બાહાર; આજથી સત્ય માનતો નહી. જુઆ આ સંસાર ॥ ૪૮ ॥ અરજુન કહે ખોળે રમાડયો, ખવરાવ્યું પીવરાવ્યું તને; બદલો વળાવાની આસાયે, મોહ ચઢગો તો મને.॥ ૪૯ ॥ એટલે પોપટ રૂપે બોલ્યો, ફરીથી અભેમાન; પુત્ર પાસે બદલો વળાવા, ઇછે કોઇ નાદાન. ॥૫૦॥ ચકલા ચકલી જેવાં પક્ષી, પુત્રને પુષ્ટી આલે; જીવની પેઠે જાળવે ને, ચંચામાં લાવી ઘાલે. ॥૫૧॥ આશા રાખ્યા વણ ઉછેરે છે, રક્ષણમાં નવ ચુકે; બચ્ચાંને હરતાં ફરતાં કરી, પછીથી છુટા મુકે.૫૨ તે બચ્ચાં તેની સંભાળ ન લે, તેનો નહી કાંઈ દ્વેશ; તેથી નાદાન મનુશ જાતી, હક રાખે હમેશ. ॥ ૫૩ ॥ પરણ્યાંને પાળે જણ્યાં જીવાડે. તેમાં સાની નવાઇ; માબાપને માબાપના માબાપે, ઉછેર્યા કર સાહી ॥ ૫૪ માટે એમાં બદલો શાનો, બદલો લેવા ધારે જેહ; જીવ ઉછેર્યાનું ફળ નહી તેને, વાસના બંધન તેહ, ॥ ૫૫ ॥ એવો બોધ અભેમાને કીધો, અરજુનને હેત આણી તેથી પારથ સમજી ગયો, માયા મીથ્યા જાણી. ॥ ૫૬ ॥ પછી મેહેલમાંથી વળ્યો પાછો, ફોગટ સંસાર લાહાવો; કૃષ્ણ પ્રભુ કહે ઓરે બનેવી, વૈમાનમાં તમે આવો. ॥ ૫૭ ॥ અરજુન કહે કોનો બનેવી કોના સાળક તમો; બનેવી બનેવી કહી ફુલાવ્યા, તેથી ફુલી ગયા અમો. ॥ ૫૮ ॥ સગાંવહાલાં સાચાં માન્યાં, સદમારગ નવ સુજ્યો, અભેમાનનો ઉપદેશ સુણ્યો, તે થકી આત્મા ધ્રુજ્યો ॥ ૫૯ ॥ અવરથા આટલા દન કાઢયા, સત્ય માનીતી સગાઇ; સમાં વળી સંસારમાં રાખ્યો, તે હવે જાણી ઠગાઇ. ॥ ૬૦ ॥ એમ કહી ઉદાશ થઇને, ઉભો ત્યાંને ત્યાંય; આ સ્થળ ચકાવો થયો પુરો, જે જે વૈકુઠરાય. ॥૬૧॥ વળણ. ॥ ચકાવો પુરણ હવો, સુણતાં પોહોચે કોડ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ.

સમાપ્ત

જાહેર ખબર.

મહા ભારતની કથા.

અઢારે પર્વ સાથે.

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ કથા કહે છે તે ચીત્ર સાથેની છપાઈને તઈયાર થઇ છે. તેની કીંમત રૂ ૪—૦—૦ તથા ટપાલ ખર્ચ જુદુ આપવું પડશે. તેના પાના ૧૦૩૬ રોયલ ૮ પેજી છે.

૦—૮—૦ ગજ્ઝેન્દ્રવેદની કથા વલ્લભ વ્યાસની બનાવેલી ચીત્ર સાથેની તઈયાર છે. બીજા બનાવટી મજ્ઝેવેદ નીકળ્યા છે; માટે કરતાનું નામ જોઇ લેશો.

૦—૮—૦ સુરેખા હરણ વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તઈયાર છે.

૦—૮—૦ અભિમન્યુનો ચકાવો વલ્લભ વ્યાસનો બનાવેલો તઈયાર છે

૦—૬—૦ સુધન્વાખ્યાન વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તઈયાર છે

૧—૮—૦ પાંડવા અશ્વમેધ વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તઈયાર છે.

૦—૧૨—૦ વલ્લભ કૃત ભાગ ૧ લો તઈયાર છે

૦—૬—૦ વલ્લભ નીતીના છપ્પા.

૦—૮—૦ સ્વર્ગારોહિણી તઈયાર છે.

કૃષ્ણ ચરિત્ર તથા ગોકુળ લીલા તથા મથુરા લીલા તથા દ્વારકા લીલા છપાઇ તઈયાર થઇ છે જોઇએ તેમણે મંગાવવી.

આ ઉપર લખેલા તથા બીજી ઘણી જાતના પુસ્તકો નીચે લખેલ ઠેકાણેથી મળશે.

બુકસેલર. મોતીલાલ મગનલાલ શાહ ઠે. રીચીરોડ—અમદાવાદ

તથા કાલબા દેવી રોડ ૩૭૩ મુંબાઇ.

બુકસેલર. લલુભાઇ અમુલખદાસ ઠે. માણેકચોક—અમદાવાદ.

બુકસેલર. તરભોવનદાસ રણછોડ મુ. ડાકોર.